

UCHWAŁA NR XIX/151/2020

RADY MIEJSKIEJ W SŁUBICACH

z dnia 27 lutego 2020 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Słubice na lata 2020 - 2023

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 9 oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t. Dz.U. z 2019 r., poz. 506 ze zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j.t. Dz.U. z 2018 r., poz. 2067 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Słubice na lata 2020-2023, zaopiniowany pozytywnie przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do uchwały.

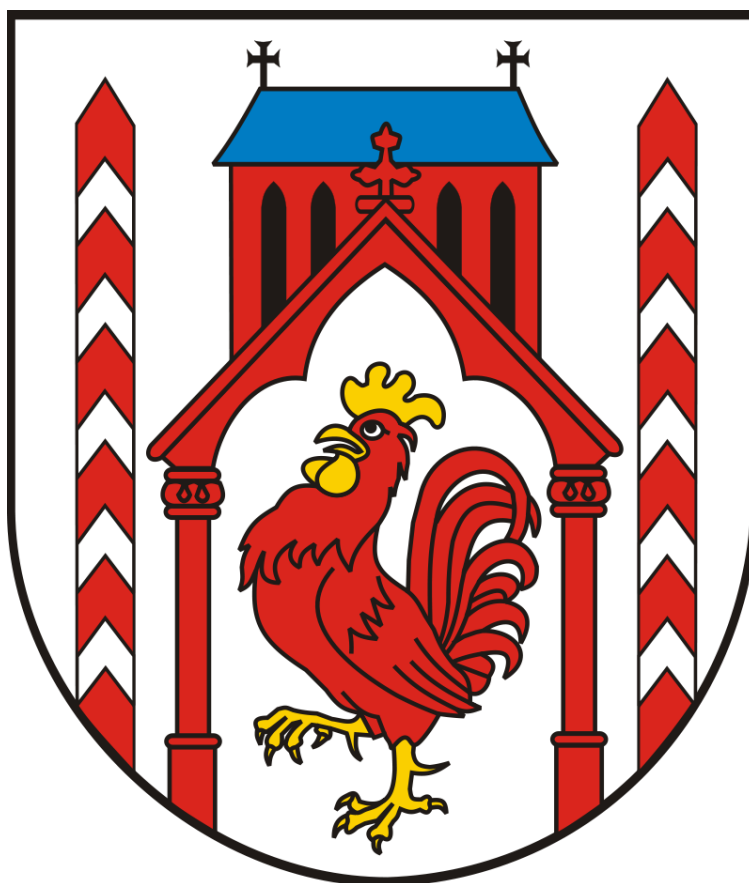
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Słubic.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Grzegorz Cholewczyński

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY SŁUBICE NA LATA 2020-2023

OPRACOWANIE:
mART Marta Danielska
gez.wroclaw@gmail.com

PAŹDZIERNIK 2019

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami	3
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	4
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	9
4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	12
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	15
5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy ..	15
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Słubice	26
5.2.1. Charakterystyka gminy	26
5.2.2. Zarys historii obszaru gminy	29
5.3.1. Historyczne układy przestrzenne na terenie gminy	34
5.3.2. Architektura i budownictwo	36
5.4. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	40
5.4.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	41
5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	41
5.6. Zabytki archeologiczne	53
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy – analiza SWOT	61
7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami	63
8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami	66
9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami	67
9.1. Dotacje	68
9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	71
9.3. Środki europejskie	72
10. Realizacja i finansowanie z zakresu ochrony zabytków	74
11. Bibliografia	82
12. Spis tabel i rysunków	82

1. Wstęp

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Słubice na lata 2020-2023 (GPOnZ) stanowić będzie element polityki samorządowej, pozwalający na podejmowanie zaplanowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jako materiał bazowy może być wykorzystywany przez środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych oraz osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturowym. Opracowanie służyć będzie rozwojowi gminy poprzez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne.

W GPOnZ wskazano działania skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Dokument uwzględnia uwarunkowania prawne, zewnętrzne oraz wewnętrzne w zakresie ochrony materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Wskazane w nim kierunki działania, tzw. priorytety, szczegółowo opisują zakres oraz cel danego zamierzenia. Realizacja celów zawartych w GPOnZ poprawi w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, wzmocni lokalne wartości oraz wspólne korzenie.

W dokumencie określono również źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wraz z jego otoczeniem. Finansowanie może odbywać się ze źródeł publicznych (np. budżet państwa, budżet własny gminy, budżet jednostek samorządowych – powiatu i województwa, środki unijne, inne źródła zagraniczne), a także ze źródeł prywatnych (osób fizycznych, organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji, osób prawnych itp.).

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania GPOnZ stanowi ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

W świetle ustawy, ochrona zabytków to aktywność administracji publicznej, która ma na celu stworzenie sprzyjających okoliczności prawnych, finansowych i organizacyjnych służących zachowaniu, zagospodarowaniu i utrzymaniu zabytków, zapobieganie zagrożeniom, niszczeniu, niewłaściwemu użytkowaniu, uszczupleniu zasobów zabytków, a także kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków oraz uwzględnianie tych zadań w kształtowaniu polityki planistycznej i środowiskowej. Terminem „opieka nad zabytkami” ustawa obejmuje działania właścicieli zabytków, które tworzą warunki dla naukowego badania zabytków, prowadzenia przy nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, zabezpieczenia i utrzymania ich samych oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie oraz popularyzowania i upowszechniania wiedzy o nich. W ustawie określono kwestie związane z ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym, a szczególnie zagadnienia tworzenia krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, organizację organów ochrony zabytków (zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonuje Generalny Konserwator Zabytków w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz wojewódzcy konserwatorzy zabytków działający w imieniu wojewodów), zakres i formy ochrony zabytków którymi są: wpisanie do rejestru zabytków, wpisanie na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, a także zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Zapisy ustawy, zwłaszcza w punktach dotyczących form ochrony zabytków, są komplementarne do zapisów ustaw o samorządzie terytorialnym (o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz o ochronie przyrody). Ponadto ustawa dookreśla zakres zadań dotyczących ochrony zabytków i opieki nad nimi administracji samorządu gminnego i powiatowego.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy wyznacza cele opracowania GPOnZ, w szczególności są to:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie jego ochrony, określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.) w przepisach:

- **Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

- **Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”; ust. 2: Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

- **Art. 86:** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

- **Art. 3,** który definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- **Art. 4,** który objaśnia, że ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

– **Art. 5**, który określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii kultury”.

– **Art. 6**, który klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (...),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

– **Art. 7**, który określa formy ochrony zabytków:

1) wpis do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat (art. 9). Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy, lub z urzędu, na podstawie decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (art. 13). Na podstawie tej decyzji wojewódzki konserwator zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłaszana jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat (art. 14). Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie

decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków – na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu – w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;

2) uznanie za pomnik historii;

3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

– **Art. 16 ust. 1:** „Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej”.

– **Art. 17,** który określa zakazy i ograniczenia na terenie parku kulturowego dotyczące: prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej; zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych; umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1; zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury; składowania lub magazynowania odpadów.

– **Art. 18:** „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;

3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

– **Art. 19,** który wskazuje, że: „1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;

3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;

3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

– **Art. 20**, który mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów.

– **Art. 21**: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

– **Art. 22**: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

– **Art. 89** który wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

• **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2019 r. poz. 506), gdzie w art. 7 ust. 1 pkt 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury (...) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach i rozporządzeniach, w tym w:

• **Ustawie z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw** (Dz. U. z 2017 r. poz. 1595).

• **Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 z późn. zm.). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa stanowi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

• **Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane** (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – w odniesieniu do

obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

- **Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska** (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.

- **Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204 z późn. zm.). W rozumieniu ustawy celem publicznym jest między innymi opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1983 z późn. zm.). Ustawa mówi, że działalność kulturalna polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo. Polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami i ochrony dziedzictwa narodowego w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, instytucji filmowych, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki – ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, FilMOTEKA Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej – prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

- **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (Dz. U. z 2019 r. poz. 688). W ramach ustawy gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

- **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. Ustawa Krajobrazowa** (Dz. U. z 2015 r. poz. 774 z późn. zm.). Ustawa definiuje pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, krajobrazu kulturowego, krajobrazu priorytetowego. Nakłada też m.in. obowiązek sporządzania przez samorząd wojewódzki audytu krajobrazowego, w którym mają być zdefiniowane obszary krajobrazów priorytetowych, gdzie sejmik województwa ma mieć możliwość ustalania norm dotyczących wysokości, kształtu budynków i ewentualnego stosowania materiałów miejscowych lub tradycyjnej architektury. Ustawa wprowadza kary za nielegalne reklamy. Ponadto daje samorządom możliwość uchwalenia lokalnego kodeksu reklamowego, w którym określone zostaną zasady sytuowania m.in. tablic i urządzeń reklamowych.

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1609).

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem** (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661) oraz **Rozporządzenie z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.**

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”** (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304 z późn. zm.), które określa tryb składania wniosków o przyznanie odznaki, wzór i wymiary tej odznaki oraz sposób jej wręczania i noszenia.
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych** (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę** (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych** (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i bibliotekach zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (Dz. U. z 2019 r. poz. 917). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiąganie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów” (art. 1).
- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (Dz. U. z 2018 r. poz. 574 z późn. zm.) która mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (Dz. U. z 2019 r. poz. 553).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

GPOnZ jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

GPOnZ zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami został przyjęty uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.

Głównym celem projektu Krajowego Programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. W okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

• **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004- 2020**

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r., rozwinęta w 2005 r. poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę,
- rozwój kolekcji muzealnych – zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

• **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR) została przyjęta Uchwałą Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej Uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r.

SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r., określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągania oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

- 1). Obszar e-państwo – kierunek interwencji:

1. Budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe.

Wyznaczony projekt strategiczny:

Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego

digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

2). Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji:

4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Działania do 2020 r.:

– Wzmacnianie potencjału instytucji kultury o szczególnym znaczeniu – wspieranie instytucji kultury, których wieloletnia działalność i tradycja mają szczególne znaczenie dla celów polityki państwa w obszarze kultury i których dorobek jest ważnym elementem budowania tożsamości kulturowej Polaków oraz narzędziem promocji Polski w świecie.

– Wypracowanie systemu wspierania rozwoju sektorów kreatywnych – stworzenie warunków dla rozwoju sektorów kreatywnych w Polsce, które wpłyną na rozwój całego ekosystemu wspierania kultury.

Działania do 2030 r.:

– Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmacniania kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).

– Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

• Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 została przyjęta Uchwałą Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, służących wdrożeniu Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jako cel główny wskazano w niej wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, w ramach którego określono cztery cele szczegółowe. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”. Wytyczne tutaj kierunki działań to:

4.1.1. Tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. W strategii podnosi się także kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

• Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030 została przyjęta Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

– ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,

– wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,

– wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich,

– wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Przy sporządzaniu GPOnZ omówiono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie:

- **wojewódzkim:** Program Opieki nad Zabytkami Województwa Lubuskiego na lata 2017-2020, Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, Strategia Rozwoju Kultury Województwa Lubuskiego;
- **powiatowym:** Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu słubickiego na lata 2014-2022.

GPOnZ jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy Słubice.

• Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2017-2020

Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2017-2020 (POZWL) został przyjęty uchwałą XXIX/444/17 przez Sejmik Województwa Lubuskiego dnia 10 kwietnia 2017 r. POZWL ten jest aktualizacją dotychczas obowiązującego Programu na lata 2013-2016.

Głównym celem POZWL jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego i zachowania krajobrazu kulturowego Ziemi Lubuskiej przez określenie służących temu warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach samorządu województwa.

Celem POZWL jako dokumentu kontynuującego założenia z lat 2009-2012 i 2013-2016 jest w szczególności realizacja wizji określającej założenia w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, w tym pełnego rozpoznania zasobów dziedzictwa kulturowego, procesów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz optymalnego wykorzystania zasobów dziedzictwa województwa w celu kształtowania rozwoju gospodarczego i budowania społeczeństwa obywatelskiego, a także promocji województwa lubuskiego poprzez dziedzictwo kulturowe i sposoby postępowania z zabytkami.

Wyznaczona wizja: Dziedzictwo kulturowe jako fundament rozwoju gospodarczego i społecznego województwa lubuskiego.

Wyznaczone cele strategiczne oraz priorytetowe:

CEL STRATEGICZNY: Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionu i budowania więzi społecznych.

CEL PRIORYTETOWY I. Rozpoznanie zasobu i aktywne zarządzanie dziedzictwem kulturowym.

CEL PRIORYTETOWY II. Rewaloryzacja zabytków o wysokiej randze w krajobrazie kulturowym

CEL PRIORYTETOWY III. Aktywizacja społeczna i gospodarcza w zakresie opieki nad zabytkami.

CEL PRIORYTETOWY IV. Edukacja, popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego.

• Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 została przyjęta uchwałą nr XXXII/319/12 przez Sejmik Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012 r. Jest to najważniejszy dokument samorządu województwa, określający kierunki rozwoju regionalnego i wskazującym obszary szczególnej interwencji. Ustalenia zawarte w dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia wojewódzkiego planu zagospodarowania przestrzennego.

Celem głównym Strategii jest: Wykorzystanie potencjałów województwa lubuskiego do wzrostu jakości życia, dynamizowania konkurencyjnej gospodarki, zwiększenie spójności regionu oraz efektywnego zarządzania jego rozwojem. Do realizacji celu głównego Strategii wyznaczono cztery cele strategiczne. Każdemu celowi strategicznemu przyporządkowano cele operacyjne, a tym z kolei kierunki interwencji.

Głównymi priorytetami rozwoju województwa lubuskiego określonymi w Strategii są:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna,

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna,

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu,

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany.

W obszarze ochrony zabytków nie wskazano konkretnych kierunków.

• Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego (PZPWL) została przyjęta uchwałą nr XXII/191/12 przez Sejmik Województwa Lubuskiego dnia 21 marca 2012 r. W Zmianie PZPWL uwzględniono ustalenia Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego, szczególnie w zakresie określania celów strategicznych i operacyjnych oraz ustalenia wynikowych kierunków zagospodarowania przestrzennego. Przyjęte w dokumencie kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego oparto na zrównoważonym rozwoju przyrodniczo-gospodarczym, przyjmując tezę, że rozwój województwa lubuskiego będzie następował w sposób ciągły i harmonijny.

Głównym celem polityki przestrzennej, zapisanej w Planie, jest przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego województwa lubuskiego. W dokumencie wyznaczono również kierunki polityki przestrzennej w sferze kulturowej. Wskazano, iż bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe województwa lubuskiego ma istotny wpływ na możliwości rozwojowe i zagospodarowanie przestrzenne województwa. Ochrona i wykorzystanie tych wartości jest istotną przesłanką dla rozwoju turystyki. W dokumencie scharakteryzowano zasoby zabytków materialnych i wartości niematerialnych województwa lubuskiego, a także dokonano oceny stanu zabytków na tym terenie. W konkluzji stwierdzono, że udokumentowanie, zachowanie i właściwe eksponowanie wartości dziedzictwa kulturowego należy do obowiązku władz państwowych i samorządowych, a także do społeczeństwa. Działalność ta stanowi element edukacji i rozbudzania poczucia tożsamości. Dziedzictwo kulturowe stanowi wartość podlegającą ochronie prawnej. Podkreślono ponadto, iż ochrona dóbr kultury materialnej jest także zadaniem polityki przestrzennej. Obiekty kultury materialnej powinny być wykorzystywane i użytkowane z zapewnieniem rewaloryzacji i humanizacji oraz nadania im odpowiednich funkcji użytkowych w ramach opieki społecznej.

Wykorzystanie zabytków w rozwoju gospodarczym województwa lubuskiego ma podwójne znaczenie – rewitalizuje cenne kulturowo obiekty i podnosi atrakcyjność regionu na płaszczyźnie turystycznej. W Planie wskazano jednak, iż praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego wymaga szeregu różnych działań.

W Planie zapisano, że wyeliminowanie zaszłych w przeszłości deformacji krajobrazu kulturowego, a także zapobieganie nowym zagrożeniom, ma istotne, znaczenie, w tym gospodarcze, zwłaszcza w obszarze gospodarki turystycznej i kulturowej. Rewaloryzacja i rewitalizacja krajobrazu kulturowego, jako elementu gospodarki województwa, powinna splotać się z polityką proekologiczną (w tym ochroną przyrody), przestrzenną i architektoniczną. Jednak włączenie zabytków w procesy gospodarcze województwa, wymaga pogłębienia wiedzy o zasobach wszystkich grup i typów obiektów dziedzictwa kulturowego.

• Strategia Rozwoju Kultury Województwa Lubuskiego

Strategia Rozwoju Kultury Województwa Lubuskiego została przyjęta uchwałą nr XX/142/2004 przez Sejmik Województwa Lubuskiego dnia 28 czerwca 2004 r. Przesłanką ustalenia tego dokumentu było uświadomienie roli i znaczenia kultury w harmonijnych rozwoju regionu, a także określenie mechanizmów zapewniających zachowanie dziedzictwa i tożsamości kulturowej oraz pomyślny rozwój działalności kulturalnej regionu po przystąpieniu do Unii Europejskiej.

W Strategii podkreślono, iż tworzenie dóbr kultury, uczestnictwo w kulturze i przekazywanie dziedzictwa kulturowego mają wielki wpływ na formę i treść życia społecznego, na wzajemne stosunki między ludźmi, a także na ogólne nastawienie do życia. W dokumencie sprecyzowano cele główne i operacyjne, a także kierunki działania, zadania szczegółowe i ich hierarchizację w dziedzinie kultury.

Cele główne Strategii:

- 1) Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego regionu
- 2) Efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu w podnoszeniu jego atrakcyjności
- 3) Wzmocnienie pozycji bibliotek publicznych jako głównych ośrodków informacji oraz kulturalnej i obywatelskiej aktywizacji społeczności lokalnych;
- 4) Aktywne uczestnictwo społeczeństwa w życiu kulturalnym;
- 5) Znoszenie barier kompetencyjnych i organizacyjnych w odbiorze i dostępie Lubuszan do wartości kultury symbolicznej;
- 6) Zapewnienie społeczeństwu możliwości uczestnictwa w przedsięwzięciach artystycznych;
- 7) Mecenat nad regionalną działalnością twórczą;
- 8) Integracja społeczności województwa i zachowanie tożsamości narodowej;
- 9) Budowanie społeczeństwa obywatelskiego.

W Strategii wskazano przewidywane efekty powyższych przedsięwzięć, podmioty uczestniczące w ich realizacji, a także źródła ich finansowania i planowane projekty w tym celu.

• Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu słubickiego na lata 2014-2022

Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu słubickiego na lata 2014-2022 została opracowana w 2014 r. To najważniejszy dokument programowy, w oparciu o który samorząd realizuje obowiązek prowadzenia polityki rozwoju lokalnego. Głównym celem Strategii jest stworzenie podstaw planu rozwoju powiatu słubickiego w okresie 2014-2022. Jest to dokument pomocny przy realizacji wyznaczonych kierunków rozwoju regionu, dążeniu do osiągnięcia celów w perspektywie długofalowej. W celu wskazania szczegółowych zadań do realizacji ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie oraz źródeł finansowania należy stworzyć właściwe dokumenty wykonawcze.

Wyznaczone cele określone w Strategii są wyrazem całościowego spojrzenia na problemy powiatu. Cele wynikają z przyjętej wizji i zdefiniowanej misji rozwoju. Dla urzeczywistnienia celów strategicznych zostały sformułowane cele operacyjne. Należy je traktować jako ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty powiatu słubickiego w perspektywie lat 2014-2022.

W obszarze dziedzictwa kulturowego można wskazać następujące cele i kierunki działań:

Cel operacyjny: Rozwój potencjału turystyki i rekreacji na terenie powiatu.

W ramach działań w zakresie ww. celu planuje się obranie kierunków mających na celu wykorzystanie i zagospodarowanie bogactwa walorów turystycznych i krajobrazowych oraz rozwój i budowę infrastruktury rekreacyjnej na terenie powiatu. W szczególności niezbędne jest podjęcie działań w zakresie rozbudowy bazy noclegowej oraz gastronomicznej. Należy wykorzystać możliwości związane z walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi powiatu, związane z występowaniem rzeki Odry, jezior, parków oraz rezerwatów przyrody. Kluczowe jest także położenie transgraniczne powiatu oraz jego dobra dostępność komunikacyjna.

Należałoby zwrócić przede wszystkim na podejmowanie działań mających na celu rewitalizację przestrzeni publicznej, a także estetyzację i zagospodarowanie terenów zielonych, poprawę jakości infrastruktury kulturalnej, a także aktywizację mieszkańców wokół promocji tradycji i kultury powiatu. Na terenie powiatu należy rozwijać infrastrukturę kulturalną, a także organizować imprezy o znaczeniu ponadlokalnym, które są atrakcyjne dla mieszkańców oraz turystów przejezdnych i weekendowych. Ważne jest nawiązywanie do tradycji i historii powiatu, a także rozwijanie nowatorskich koncepcji imprez, promowanych szeroko na terenie województwa lubuskiego.

Samorząd powiatowy zamierza inicjować działania na rzecz współpracy z partnerami w celu zagospodarowania terenów atrakcyjnych pod względem rekreacyjnym. Planowana jest rozbudowa infrastruktury turystycznej w szczególności tras rekreacyjnych (ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych), a także rozbudowa i budowa nowych obiektów rekreacyjnych.

Główne kierunki działania w zakresie celu operacyjnego:

- Wspieranie utworzenia zintegrowanej informacji turystycznej i budowania spójnej marki powiatu słubickiego.
- Rozwój i upowszechnianie tradycji oraz produktów regionalnych.
- Organizacja i rozwój cyklicznych imprez promujących powiat.
- Zagospodarowanie terenów wokół Odry, a także innych zbiorników wodnych w zakresie rozwoju funkcji turystycznych.
- Zagospodarowanie terenów zielonych w szczególności parków na cele rekreacyjne.
- Rozwój tras turystycznych.
- Poprawa oznakowania miejsc atrakcyjnych turystycznie.
- Rozwój współpracy pomiędzy podmiotami samorządowymi, gospodarczymi i społecznymi na rzecz turystyki, sportu i rekreacji.
- Rozwój imprez na terenie powiatu, w szczególności o znaczeniu ponadlokalnym.
- Utworzenie portalu informacji turystycznej dla powiatu słubickiego.
- Promowanie dziedzictwa regionu oraz wielokulturowości powiatu.
- Rozwój instytucji muzealnych i kulturalnych na terenie powiatu.

W Strategii opisano zagadnienie kultury i sztuki, w tym przedstawiono spis zabytków oraz obiektów architektonicznych i kulturowych w powiecie słubickim oraz opisano jednostki zajmujące się krzewieniem kultury, m.in. Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Słubicach, która wpisana jest do rejestru instytucji upowszechniania Gminy Słubice i posiada osobowość prawną. Swoim zasięgiem obejmuje teren gminy Słubice prowadząc: 1 filię biblioteczną w Kunowicach, 2 punkty biblioteczne wiejskie w Golicach i Nowych Biskupicach. Biblioteka od 1999 r. pełniła zadania biblioteki powiatowej.

Bogactwo turystyczne powiatu słubickiego stanowi duże zalesienie z walorami Puszczy Rzepińskiej, lasy pełne zwierzyny i runa leśnego, rzeźba terenu z malowniczo położonymi jeziorami, rzekami, a także samo przygraniczne położenie powiatu. W powiecie słubickim szczególnie interesujące są miejsca, w których

historia lokalnej cywilizacji przeplata się z urokami krajobrazu. Dla lubiących wędrować przygotowanych jest kilka szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjno-dydaktycznych oraz terenów przeznaczonych pod turystykę pieszą i rowerową:

- Droga Św. Jakuba – pieszo-rowerowy szlak specjalnie znakowany i wyposażony w odpowiednią infrastrukturę informacyjną i wypoczynkową, długość całego szlaku
- Szlak rowerowy Odra-Nysa – długość trasy wynosi 60 km i przebiega przez trzy gminy powiatu słubickiego: Górzycę, Słubice i Cybinkę, całkowita długość trasy mającej początek na terenie Republiki Czeskiej ma wynieść 591 km.

Bliskość Berlina, trzy mosty graniczne i dobry układ komunikacyjny ma istotne znaczenie dla turystyki stałej i przyjazdowej – dobre połączenia komunikacyjne sprawiają, że powiat odwiedzają goście z kraju i zza granicy.

W promowaniu powiatu słubickiego istotną rolę spełniają stowarzyszenia turystyczno-kulturowe. Jednymi z najbardziej wyróżniających się są:

- Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”. elem Stowarzyszenia jest reprezentacja i obrona wspólnych interesów zrzeszonych gmin oraz współpraca gmin w zakresie m.in. kultury i turystyki – organizacja wspólnych imprez promowanie regionu
- Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Słubickiej.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

GPOnZ zgodny jest z dokumentami:

• Strategia rozwoju Gminy Słubice na lata 2016-2023

Strategia rozwoju Gminy Słubice na lata 2016-2023 została przyjęta uchwałą nr XXV/228/2016 Rady Miejskiej w Słubicach z dnia 27 października 2016 r.

Strategia jest jednym z podstawowych instrumentów zarządzania – efektem procesu planowania strategicznego. Przez strategię – w najogólniejszym znaczeniu – można rozumieć sposób osiągania wyznaczonych celów poprzez sterowanie rozwojem. Strategia identyfikuje najistotniejsze problemy rozwojowe, formułuje misję cele strategiczne oraz wariantowe opcje rozwoju odnoszące się do sposobów osiągania założonych celów. Określa też kierunki i granice działania władz publicznych.

Strategia to długookresowy plan działania określający strategiczne cele rozwoju gminy i przyjmujący niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych priorytety. Ustalenia zawarte w Strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy długofalowej polityki społeczno- gospodarczej zmierzającej do stworzenia sprzyjających warunków do zrównoważonego rozwoju gospodarczego oraz zapewnienia jak najlepszych warunków życia mieszkańcom gminy.

W Strategii wyznaczono cele strategiczne, dla których wskazano cele szczegółowe oraz szereg celów operacyjnych – działań. Duża część odnosi się do dziedzictwa kulturowego gminy:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna infrastruktura techniczna wspierająca innowacyjną gospodarkę.

Cel szczegółowy 1.4. Infrastruktura sportowo-rekreacyjna wzmacniająca potencjał turystyczny

Cele operacyjne (działania):

1.4.5. Rozwój infrastruktury turystycznej w tym budowa wieży Kleista.

Cel strategiczny 2. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy.

Cel szczegółowy 2.1. Kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego

Cele operacyjne (działania):

2.1.1. Podejmowanie aktów prawnych w zakresie planowania przestrzennego i ochrony krajobrazu.

2.1.2. Udział w opracowywaniu wspólnych dokumentów planistycznych z Frankfurt nad Odrą.

2.1.3. Rozszerzenie zakresu systemu informacji przestrzennej Gminy Słubice.

Cel szczegółowy 2.2. Ożywienie problemowych obszarów gminy.

Cele operacyjne (działania):

2.2.1. Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji.

2.2.2. Opracowanie koncepcji zagospodarowania dla wyznaczonych obszarów problemowych.

Cel strategiczny 3. Stworzenie wizerunku gminy atrakcyjnej, otwartej, przyjaznej dla mieszkańców i gości, uwzględniającego aspekt transgraniczny.

Cel szczegółowy 3.1. Uwolnienie potencjału turystycznego gminy.

Cele operacyjne (działania):

3.1.1. Stworzenie produktów turystycznych.

3.1.2. Wspieranie oddolnych inicjatyw w dziedzinie turystyki.

3.1.3. Współpraca ze środowiskiem lokalnym w zakresie upowszechniania turystyki zakupowej, prospołecznej i sportowej, agroturystyki.

3.1.4. Podejmowanie działań w zakresie rozwoju turystyki transgranicznej.

Cel szczegółowy 3.2. Marka Słubice-Frankfurt (Oder) bez granic instrumentem identyfikacji wewnętrznej wśród lokalnej społeczności i symbolem atrakcyjności gminy.

Cele operacyjne (działania):

3.2.1. Implementacja marki na poziomie administracji.

3.2.2. Implementacja marki wśród społeczności lokalnej.

Cel szczegółowy 3.3. Komunikacja społeczna narzędziem budowania dobrego wizerunku gminy.

Cele operacyjne (działania):

3.3.1. Wykorzystywanie innowacyjnych mediów społecznościowych w celu promocji działań gminy (np. spoty reklamowe, podstrony) na poziomie lokalnym i regionalnym.

3.3.2. Podejmowanie działań sprzyjających integracji środowiska lokalnego (mieszkańcy, przedsiębiorcy, NGO-sy).

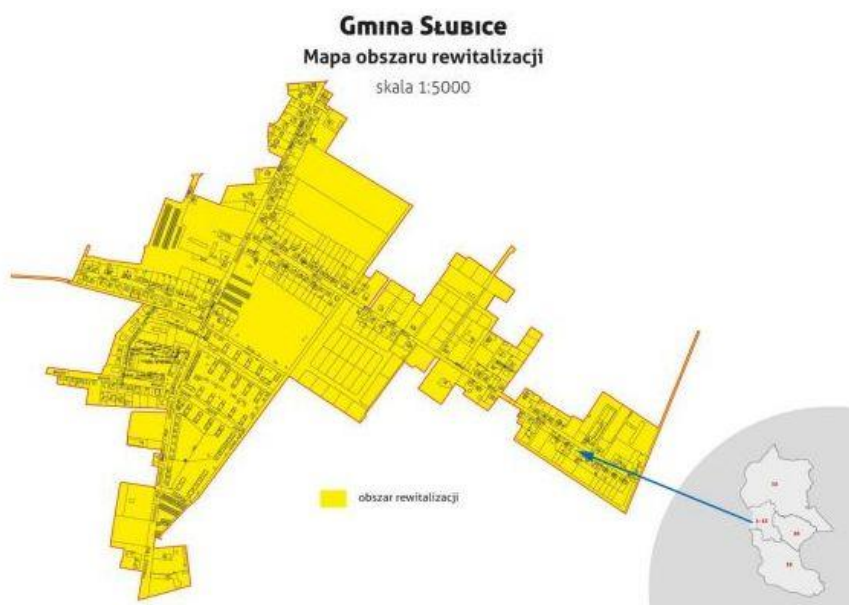
W Strategii opisano zasoby kulturowe gminy Słubice.

• Gminny Program Rewitalizacji Gminy Słubice na lata 2017-2023

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Słubice na lata 2017-2023 został przyjęty uchwałą nr XLIV/347/2017 Rady Miejskiej w Słubicach z dnia 5 grudnia 2017 r.

Rewitalizacja to proces przemian służących wyprowadzeniu ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego. Ze względu na różnorodność aspektów i interesów wszystkich uczestników procesu rewitalizacji koniecznym było stworzenie instrumentu, który pozwoli na prowadzenie procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany, zgodny z celami interesariuszy tego procesu. Takim instrumentem jest Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Słubice na lata 2017-2023.

Jednakże jako obszar wymagający szczególnego wsparcia z powodu koncentracji negatywnych zjawisk, a tym samym obszar rewitalizacji, wskazano następującą część gminy Słubice: obszar funkcjonalny nr 12 zlokalizowany na terenie m. Słubice, obejmujący ulice: Kazimierza Jagiellończyka, Kanałową, Konstytucji 3 Maja, Mieszka I, Osiedle Świerkowe, Piską, Staszica, Wincentego Witosa i Władysława Jagiełły.

Rys. nr 1. Obszar rewitalizacji – obszar funkcjonalny nr 12 (źródło: Gminny Program Rewitalizacji Gminy Słubice na lata 2017 – 2023)

Obszar ten w większości pełni funkcję mieszkalną. Charakteryzuje się zabudową śródmiejską zawierającą funkcje mieszkaniowo-usługowe. Panuje na nim przewaga zabudowy wielorodzinnej i ujętej w gminnej ewidencji zabytków. W Programie określono kierunki działań, do których następnie przyporządkowano odpowiednio dobrane przedsięwzięcia. Rodzaje przedsięwzięć, zgodnie z założeniami ustawy o rewitalizacji, odpowiadają negatywnym zjawiskom zidentyfikowanym na obszarze rewitalizacji i posłużą ograniczeniu ich występowania na tym obszarze.

Wyznaczone cele:

Cel I. Rozwój kapitału społecznego oraz zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych, w tym wzrost aktywności i poziomu integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Cel II. Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej.

Cel III. Poprawa standardu budynków mieszkalnych i otoczenia mieszkalnego.

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne podstawowe, bez których wizja rewitalizacji obszaru zdegradowanego nie ma szans na realizację są szczegółowo przedstawione w kartach przedsięwzięć podstawowych. Poniżej przedstawione te, które związane są z pośrednio z ochroną zabytków.

Przedsięwzięcie nr 2: Opracowanie i realizacja działań kulturalnych budujących nowy wizerunek obszaru rewitalizacji, jako miejsca otwartego dla nowych mieszkańców i zrywającego z niechlubną tradycją „Małej Moskwy”.

Przedmiotowe przedsięwzięcie obejmuje działania związane z realizacją cyklu działań kulturalnych, mających na celu ożywienie obszaru rewitalizacji i zmianę jego wizerunku, jako miejsca otwartego dla nowych mieszkańców i zrywającego z niechlubną tradycją „Małej Moskwy”. Działania w ramach przedsięwzięcia dotyczy będą realizacji cyklu festiwali podwórkowych, promocji kultury w postaci szeregu konkursów i warsztatów dla dzieci, młodzieży i mieszkańców, wystaw kulturalnych i spotkań z ludźmi kultury. Akcje na wakacje – zabawy integracyjne dla dzieci i młodzieży, warsztaty, gry i zabawy, plenery artystyczne, konkursy.

Przedsięwzięcie nr 10: Tworzenie i realizacja atrakcyjnych ofert rekreacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców w sposób kompleksowy łączące lokalne zasoby podmiotów użyteczności publicznej, komercyjnych oraz społecznych.

Przedmiotowe przedsięwzięcie obejmuje działania związane rozwojem oferty rekreacyjnej, w tym poprzez tworzenie i realizacja atrakcyjnych ofert rekreacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców w sposób kompleksowy łącząc lokalne zasoby podmiotów użyteczności publicznej, komercyjnych oraz społecznych. Działania realizowane będą przez podmioty społeczne, komercyjne i publiczne.

Przedsięwzięcie nr 14: Rewitalizacja ulicy Konstytucji 3 Maja i okolic – zagospodarowanie przestrzeni i poprawa infrastruktury.

Przedmiotowe przedsięwzięcie obejmuje rewitalizację ulicy Konstytucji 3 Maja i okolic, w tym zagospodarowanie przestrzeni i poprawa infrastruktury:

- zwiększenie ilości ławek lub innego rodzaju spoczników wzdłuż ulicy Konstytucji 3 Maja, nowe nasadzenia wzdłuż ulicy oraz zagospodarowanie małej zieleni,
- zagospodarowanie przestrzeni pomiędzy ulicą Konstytucji 3 Maja a Augusta Poniatowskiego, umożliwiające międzypokoleniowe wykorzystanie potencjału w dzielnicy, utworzenie terenu rekreacyjnego, doświetlenie terenu, utwardzenie dojazdów do koszy na śmieci, utworzenie jednolitych altanek/wiat na pojemniki i kosze na śmieci, w tym monitoring,
- przebudowa w celu zwiększenia bezpieczeństwa skrzyżowania ulic Konstytucji 3 Maja, Staszica i Mieszka I, doświetlenie skrzyżowania, umieszczenie znaków w odpowiednich i widocznych miejscach, dostosowanie do osób niepełnosprawnych.
- zadbanie o przestrzeń oraz infrastrukturę budynku socjalnego.

Przedsięwzięcie nr 15: Rewitalizacja przestrzeni w obszarze rewitalizacji poprzez zagospodarowanie i ujednolicenie terenów wokół budynków.

Przedmiotowe przedsięwzięcie obejmuje rewitalizację ulic na obszarze rewitalizacji poprzez zagospodarowanie i ujednolicenie przestrzeni wokół budynków, w tym:

- utwardzenie dróg pomiędzy budynkami,
- utwardzenie dojazdów do koszy na śmieci,
- utworzenie jednolitych altanek/wiat na pojemniki i kosze na śmieci,
- utworzenie miejsc integracyjnych dla mieszkańców i/lub przydomowych ogródków,
- estetyzacja istniejącej zabudowy garażowej i zagospodarowanie przestrzeni wokół garaży przy Policji – utwardzenie nawierzchni wokół garaży i wykonanie nasadzeń roślinności (wykona Gmina); odrestaurowanie istniejącej zabudowy garażowej (wykonają mieszkańcy)

Przedsięwzięcie nr 20: Termomodernizacja budynków mieszkalnych na obszarze rewitalizacji z uwzględnieniem ich historycznej wartości – do realizacji przez Wspólnoty mieszkaniowe.

Projekt będzie realizowany w obszarze rewitalizacji i obejmie budynki mieszkalne w zakresie termomodernizacji, tj. poprawy efektywności energetycznej przedmiotowych budynków.

• **Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla gminy Słubice**

Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla gminy Słubice został opracowany w czerwcu 2014 r. Plan jest systematycznie aktualizowany.

Plan został wykonany zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

• **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Słubice**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Słubice zostało przyjęte uchwałą nr XI/84/2011 Rady Miejskiej w Słubicach z dnia 30 czerwca 2011 r. o uchwaleniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Słubice wraz z następującymi zmianami:

1. zmiana studium: uchwała nr LIV/430/2014 Rady Miejskiej w Słubicach z dnia 12 czerwca 2014 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Słubice;
2. zmiana studium: uchwała nr LVI/439/2018 Rady Miejskiej w Słubicach z dnia 27 września 2018 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Słubice.

Studium jest dokumentem sporządzanym w celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego – stanowi generalny plan program w zakresie planowania przestrzennego na poziomie gminy. Studium nie jest prawem miejscowym, dlatego też nie tworzy podstawy dla indywidualnych rozstrzygnięć w zakresie lokalizacji inwestycji. Stanowi natomiast podstawę dla sporządzania planów miejscowych, których ustalenia w zakresie gospodarowania przestrzenią nie mogą naruszać ustaleń studium. Dokument jest formą aktu kierownictwa wewnętrznego, ponieważ jego postanowienia są kierowane przede wszystkim do organów gminy.

Kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków

Dla właściwej ochrony dziedzictwa kultury wyznacza się, w granicach gminy Słubice, poniższe strefy ochrony konserwatorskiej.

Strefy ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów zabytkowych:

- 1) strefa „A” – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej, obejmuje obszar uznany za materialne świadectwo historyczne, na którym dawny układ przestrzenny lub jego elementy zachowały się w stanie nienaruszonym lub nieznacznie zniekształconym; w strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową,
- 2) strefa „B” – strefa ochrony konserwatorskiej (pośredniej), stanowi obszar obejmujący czytelne lecz nie dominujące historyczne zagospodarowanie, charakterystyczne w skali lokalnej; częściowo wypełniony oryginalną lub przekształconą zabudową historyczną z możliwymi ubytkami lub uzupełnieniami nową zabudową,
- 3) strefa „K” – strefa ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje krajobraz integralnie związany z zespołem zabytkowym lub obszary ukształtowane w wyniku działalności ludzkiej – parki, cmentarze, aleje; tereny te mogą stanowić również integralną część obszarów chronionych strefą „A” lub „B”, jako rodzaj zabezpieczenia i ekspozycji form tradycyjnych,
- 4) strefa „E” – strefa ochrony ekspozycji obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów, dominant zabytkowego układu oraz obiektów o szczególnych wartościach krajobrazowych.

Strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych:

- 1) strefa „W II” – strefa częściowej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, dopuszczającej inwestowanie pod określonymi warunkami; obejmuje ona stanowiska ujęte w ewidencji służby ochrony zabytków
- 2) strefa „W III” – strefa ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, polegającej na prowadzeniu interwencyjnych badań archeologicznych w przypadku podejmowania prac ziemnych; obejmuje ona stanowiska ujęte w ewidencji służby konserwatorskiej.

Dopuszcza się zmianę granic stref ochrony konserwatorskiej na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, po uprzednim uzgodnieniu zmiany z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Na terenach gdzie nie zostały udokumentowane stanowiska archeologiczne, w przypadku odkrycia, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, zastosowanie mają przepisy odrębne.

• Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Słubice

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w MPZP dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu MPZP. W planach w szczególności:

- 1) uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
- 4) uwzględnia się ochronę:
 - zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
 - innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
 - parków kulturowych;
- 5) uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
- 6) w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z powyższym MPZP gminy Słubice jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w MPZP powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy. W MPZP znalazły się zapisy dotyczące ustaleń w zakresie ochrony dóbr kultury, w celu ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków, gminnej ewidencji zabytków, w celu zachowania wyjątkowych wartości kulturowych założenia miejskiego, w celu ochrony krajobrazu wsi, w celu ochrony wartości naukowych i poznawczych zabytków archeologicznych. Spis obowiązujących planów przedstawiono poniżej w Tabeli nr 1.

Tabela nr 1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Słubice

LP.	NAZWA PLANU	UCHWAŁA O UCHWALENIU PLANU LUB ZMIAN	UWAGI
1	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Słubice wraz z obszarem funkcjonalnym Świecko – stacja uzdatniania wody	Uchwała nr XXVII/237/97 z dnia 28.02.1997r.	Plan obejmuje teren istniejącej stacji uzdatniania wody.
2	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla „PÓŁNOCNEGO” w Słubicach	Uchwała nr XLI/258/97 z dnia 23.05.1997r.	Plan obejmuje obszar w północnej części miasta Słubice, przy ul. Wojska Polskiego. Główne przeznaczenie terenów: tereny zabudowy mieszkaniowej, tereny zabudowy usługowej tereny osiedlowej oraz urządzonej zieleni publicznej.
3	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla ekstensywnej zabudowy jednorodzinnej z urządzeniami infrastruktury	Uchwała nr V/63/99 z dnia 25.03.1999r.	Plan obejmuje południowo-zachodnie tereny wsi Kunowice – tzw. os. Widok. Główne przeznaczenie terenów: tereny jednorodzinnej zabudowy mieszkalnej, tereny jednorodzinnej zabudowy mieszkalnej z możliwością realizacji usług, teren przeznaczony pod rzemiosło usługowe lub

	technicznej i usługami towarzyszącymi w Kunowicach, gmina Słubice		produkcyjne z budynkiem jednorodzinnym, tereny przeznaczone pod parking dla terenów sportowych, zielen towarzyszącą, usługi nieuciążliwe, teren przeznaczony pod boiska sportowe, urządzenia do gier i ćwiczeń, zielen publiczną z elementami małej architektury oraz ścieżki rowerowe.
4	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu dla potrzeb Kostrzyńsko – Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Słubicach	Uchwała nr LVI/358/98 z dnia 18.06.1998r.	Plan obejmuje obszar Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – tzw. os. Przemysłowe. Główne przeznaczenie terenów: teren przemysłu, składów, budownictwa, usług rzemieślniczych, obsługi komunikacji samochodowej, usług innych np. inkubatory przedsiębiorczości, parki i centra technologiczne, targi krajowe i międzynarodowe.
5	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla „Zielone Wzgórza” w Słubicach	Uchwała nr III/24/98 z dnia 22.12.1998r.	Plan obejmuje teren położony w południowo-wschodniej części Słubic. Główne przeznaczenie terenów: tereny mieszkalnictwa jednorodzinnego, tereny o funkcjach usługowych – handlu, gastronomii, oświaty, sportu i rekreacji turystycznych oraz obsługi komunikacji i turystyki, tereny zieleni osiedlowej i leśnej, teren przesądzonej lokalizacji stacji meteorologicznej.
6	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Słubice wraz z obszarem funkcjonalnym Świecko	Uchwała nr XIV/146/2000 z dnia 27.01.2000r.	Plan ustala: dla ul. Sportowej – na odcinku od ul. Rzepińskiej do granic miasta drogę klasy G1/2 – ulica główna układu podstawowego. Teren położony w bezpośrednim sąsiedztwie cmentarza przy ul. Sportowej przeznacza się na funkcję usługowo-handlową z prawem do zabudowy. Teren położony między ul. Piłsudskiego, Krótką, Narutowicza przeznacza się pod budownictwo niskiej intensywności. Teren przy ul. Konstytucji 3-go Maja – przeznaczenie na cele usługowo-handlowe. Teren przy ul. Wojska Polskiego – przeznaczenie na usługi wielofunkcyjne, w tym hotelowo-gastronomiczne, handlowe i motoryzacyjne. Teren wzdłuż ul. Konopnickiej – przeznaczenie na cele administracyjne i dla funkcji mieszkaniowej wielorodzinnej jako uzupełniającej. Teren położony przy ul. Sportowej – przeznaczenie na cele sportowo-rekreacyjne, z prawem do zabudowy.
7	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Słubice wraz z obszarem funkcjonalnym Świecko	Uchwała nr XIV/147/2000 z dnia 27.01.2000r.	Plan obejmuje teren położony na północ od K-S SSE i linii kolejowej Berlin-Warszawa oraz na wschód od drogi krajowej nr 275 Słubice-Zielona Góra – przeznaczenie terenu – lasy (obszar węzłowy systemu ekologicznego).
8	Zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Słubice dla obszaru obejmującego korytarz techniczny gazociągu wysokiego ciśnienia. (od pkt II do granicy gminy Rzepin)	Uchwała nr XXI/208/2000 z dnia 24.08.2000r.	Plan obejmuje inwestycję liniową – gazociąg wysokiego ciśnienia.
9	Zmiany w miejscowych planach zagospodarowania	Uchwała nr XXI/207/2000	Plan obejmuje inwestycję liniową – gazociąg wysokiego i średniego ciśnienia.

	przestrzennego miasta i gminy Słubice dla obszaru obejmującego korytarz techniczny gazociągu wysokiego i średniego ciśnienia. (od granicy państwa <Rybowice> do Słubic)	z dnia 24.08.2000r.	
10	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice	Uchwała nr XXVII/265/2001 z dnia 29.03.2001r.	Plan obejmuje ściśle centrum miasta Słubice ograniczone ulicami: Piłsudskiego, Chopina, Kopernika, Nadodrzańską, I-go Maja, Konopnickiej, Sienkiewicza, Żwirki i Wigury, pl. Bohaterów. Główne przeznaczenie terenów: budownictwo mieszkaniowo-usługowe, usługowe, usługi o charakterze śródmiejskim, usługi administracyjne i kultury, zespół usług o charakterze handlowym, usługi opieki zdrowotnej, oświaty i szkolnictwa wyższego, teren parkingu wielopoziomowego, tereny rzemieślniczo-usługowe, zieleń miejska.
11	Uchwała zmieniająca uchwałę nr XX/195/2000 z dnia 29.06.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Kunice w gminie Słubice	Uchwała nr XXVI/258/2001 z dnia 22.02.2001r.	Plan obejmuje obszar całej wsi Kunice. Główne przeznaczenie terenów: tereny funkcji mieszkaniowych jednorodzinnych z towarzyszącymi usługami nieuciążliwymi, tereny indywidualnej i wolnostojącej zabudowy mieszkaniowej typu rezydencjalnego, teren usług turystycznych – pensjonat, zajazd, lub motel, teren usług turystyki, usług hotelarskich pola biwakowego i carawaningu, oraz sportu, tereny zieleni publicznej – park leśny i skwery, o charakterze parkowym, tereny sezonowego handlu, gastronomii i rozrywki z możliwością wprowadzenia nieuciążliwych dla otoczenia funkcji rekreacyjnych i usługowych, teren czasowej hodowli, teren funkcji usługowych – ośrodek kultury, świetlicy wiejskiej, biblioteki poczty itp., tereny bazy technicznej z warsztatami usługowo-warsztatowymi, ciągi rowerowe.
12	Zmiana w planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Słubice obejmującego korytarz techniczny gazociągu wysokiego ciśnienia. (na odcinku od punktu I Rybowice do granicy Gminy Cybinka)	Uchwała nr XXVIII/271/01 z dnia 26.04.2001r.	Plan obejmuje inwestycję liniową – gazociąg wysokiego ciśnienia.
13	Zmiana w planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego Gminy Słubice obejmującego korytarz techniczny gazociągu wysokiego ciśnienia. (od punktu III do granicy Gminy Górzycy)	Uchwała nr XXVIII/270/01 z dnia 26.04.2001r.	Plan obejmuje inwestycję liniową – gazociąg wysokiego ciśnienia.
14	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Słubice wraz z obszarem funkcjonalnym Świecko (dla	Uchwała nr XXXIX/358/02 z dnia 23.05.2002r.	Zmiana przedmiotowego planu dotyczyła lokalizacji stacji bazowej telefonii komórkowej.

	terenu położonego w miejscowości Świecko, część dz. o nr ewid. 374)		
15	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Słubice wraz z obszarem funkcjonalnym Świecko (obejmująca tereny przyległe do ulic Mieszka I-go i Konstytucji 3-go Maja w Słubicach)	Uchwała nr XLI/375/02 z dnia 29.08.2002r.	Plan obejmuje obszar w sąsiedztwie terenów Lubuskiego Oddziału Straży Granicznej. Główne przeznaczenie terenów: tereny jednorodzinnej zabudowy mieszkalnej, tereny mieszkalnictwa wielorodzinnego, tereny mieszkalnictwa jednorodzinnego i usług w zakresie handlu, rzemiosła i gastronomii, tereny mieszkalnictwa jednorodzinnego i usług w zakresie handlu, rzemiosła, teren usług w zakresie handlu, rzemiosła i gastronomii oraz zabudowy jednorodzinnej.
16	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla „Zielone Wzgórza” w Słubicach. (ul. Sportowa i Obozowa dz. 367 i 48/4)	Uchwała nr X/99/03 z dnia 27.08.2003r.	Plan przeznaczają teren pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną z możliwością zachowania istniejącego zadrzewienia na niezabudowanych częściach działek.
17	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Słubice wraz z obszarem funkcjonalnym Świecko. (zmiana dot. terenu położonego w obrębie wsi Świecko, nr ewid. działek: 102 i 103)	Uchwała nr X/100/03 z dnia 27.08.2003r.	Plan obejmuje tereny położone w obrębie Świecko przy ul. I-go Maja w Słubicach. Główne przeznaczenie terenów: usługi, w tym gastronomiczne, hotelarskie, motoryzacyjne i usługi inne związane z handlem oraz zieleni towarzysząca.
18	Zmiana planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Słubice, uchwalonego w dniu 26 czerwca 1993 r. uchwałą Rady Miejskiej Nr XLV/236/93 w zakresie działki o nr ewid. 199/4, obręb Nowy Lubusz	Uchwała nr VIII/83/03 z dnia 24.06.2003r.	Przedmiotem ustaleń planu są tereny o funkcji mieszkaniowo-usługowej, tereny o funkcji usługowo-administracyjnej, tereny o funkcji usług ochrony socjalnej i ochrony zdrowia, parkingu ogólnodostępnego, ulic dojazdowych, zieleni izolacyjnej. Działka objęta planem przylega bezpośrednio do granic administracyjnych Miasta Słubice – od strony północnej.
19	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Słubice wraz z obszarem funkcjonalnym Świecko obejmująca teren położony w Słubicach w obrębie ulic Poniatowskiego, Łokietka, Krzywoustego i Krótkiej”	Uchwała nr IV/42/03 z dnia 07.02. 2003r.	Plan obejmuje teren tzw. os. Królów Polskich, zlokalizowanego we wschodniej części Słubic, nieopodal centrum. Główne przeznaczenie terenów: tereny mieszkalnictwa jednorodzinnego, tereny mieszkalnictwa jednorodzinnego z towarzyszącymi usługami nieuciążliwymi, teren zieleni urządzonej.
20	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Kunowicach, Gmina Słubice. (działki nr ewid. 136 – II etap osiedla mieszkaniowego)	Uchwała nr X/98/03 z dnia 27.08.2003r.	Plan obejmuje południowo-zachodnie tereny wsi Kunowice – tzw. os. Widok. Główne przeznaczenie terenów: tereny jednorodzinnej zabudowy mieszkalnej, tereny zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej z działkami leśnymi.
21	Miejscowy plan zagospodarowania	Uchwała Nr XXVII/266/05	Plan obejmuje tereny zlokalizowane na południe od miasta Słubice, przyległe do drogi krajowej Słubice-

	przestrzennego Gminy Słubice, obręb Świecko, dla terenu inwestycyjnego przy terminalu.	z dnia 22.02.2005r.	Zielona Góra. Plan ustala przeznaczenie terenów: tereny usług, obiektów produkcyjnych, składów i magazynów, obsługi komunikacji, terminala, mieszkaniowo-usługowe, zieleni izolacyjnej, lasów, komunikacji kolejowej.
22	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w obrębie Kunowice, gmina Słubice	Uchwała Nr XLV/441/06 z dnia 30.06.2006r.	Plan obejmuje obszar położony w południowo-wschodniej części wsi Kunowice. Główne przeznaczenie terenów: tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, teren zieleni urządzonej, przepompowni, dróg wewnętrznych, dojazd pieszko-jezdných.
23	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w obrębie Stare Biskupice, gmina Słubice	Uchwała Nr XLV/440/06 z dnia 30.06.2006r.	Plan obejmuje tereny położone w południowo-zachodniej części wsi Stare Biskupice. Przeznaczenie terenów: tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z możliwością lokalizacji usług nieuciążliwych, teren projektowanego parkingu, ścieżki pieszko-rowerowej, ciągów pieszych, zieleni urządzonej.
24	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Słubice w obrębie miejscowości Golice i Lisów	Uchwała Nr V/40/07 z dnia 28.03.2007r.	Plan obejmuje tereny położone we wsi Golice i Lisów na wschód od drogi krajowej Słubice-Kostrzyn. Na obszarze planu ustala się tereny lokalizacji elektrowni wiatrowych, infrastruktury towarzyszącej i upraw rolniczych.
25	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Słubice, obejmującego teren położony w Słubicach w obrębie ulic: Poniatowskiego, Łokietka, Krzywoustego i Krótkiej.	Uchwała Nr XI/83/07 z dnia 26.09.2007r.	Plan obejmuje działkę o nr ewid. 1053/2, zlokalizowanej na os. Królów Polskich w Słubicach. Teren działki przeznaczony jest pod usługi kultu religijnego – cerkiew.
26	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Nowe Biskupice	Uchwała Nr XXIV/218/08 z dnia 27.08.2008r.	Plan obejmuje obszar wsi Nowe Biskupice. Na obszarze objętym planem przeznacza się tereny pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną, zabudowę mieszkaniową z usługami, zabudowę mieszkaniową z agroturystyką, usług i produkcji, sportu i rekreacji, zieleni izolacyjnej, zieleni parkowej, leśnej, użytków rolnych.
27	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu osiedla „Transportowa”, Gmina Słubice	Uchwała Nr XXIV/217/08 z dnia 27.08.2008r.	Plan obejmuje teren położony na południe od ul. Transportowej – główne przeznaczenie terenów: tereny usługowo-produkcyjne, teren zabudowy mieszkaniowej z usługami, tereny sportu i rekreacji. Teren zieleni leśnej i izolacyjnej.
28	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ul. Transportowej i K-SSSE w Słubicach	Uchwała Nr XLV/219/08 z dnia 27.08.2008r.	Plan obejmuje teren na północ od ul. Transportowej. Główne przeznaczenie terenów: teren usługowo-produkcyjny, teren usługowy, teren urządzeń wodociągowych, tereny zieleni izolacyjnej i leśnej.
29	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Słubicach pomiędzy ul. Nocznickiego i ul. Drzymały i ul. Konstytucji 3-go Maja	Uchwała Nr XXXI/293/09 z dnia 12.02.2009r.	Plan obejmuje tereny w północno-wschodniej części miasta Słubice i przeznacza je na cele budownictwa mieszkalnego jednorodzinnego, wielorodzinnego, towarzyszących usług nieuciążliwych, usług, zieleni urządzonej i osiedlowej.

30	Zmiana do zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Słubice wraz z obszarem funkcjonalnym Świecko obejmującej teren położony w Słubicach w obrębie ulic Poniatowskiego, Łokietka, Krzywoustego i Krótkiej	Uchwała Nr XLI/398/09 z dnia 26.11.2009r.	Plan modyfikuje i uszczegóławia zasady wprowadzenia funkcji komunikacyjnej w zakresie parkingów oraz usług nieuciążliwych z towarzyszącą funkcją mieszkaniową.
31	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu dla potrzeb Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Słubicach	Uchwała nr XLI/397/09 z dnia 26.11.2009r.	Zmiana planu modyfikuje i uszczegóławia zasady wprowadzenia funkcji przemysłowej, komunikacji kolejowej, dróg wewnętrznych oraz zieleni leśnej.
32	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w południowo-wschodniej części miejscowości Kunowice, Gmina Słubice	Uchwała nr XLV/440/10 z dnia 25.02.2010r.	Przeznaczenie terenu pod funkcje związane z gospodarką odpadami.
33	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów wałów przeciwpowodziowych w Słubicach, Nowym Lubuszu, Drzecinie i Świecku	Uchwała Nr XI/83/2011 z dnia 30.06.2011r.	Przeznaczenie terenu pod wały przeciwpowodziowe.
34	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu dla potrzeb Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej	Uchwała Nr XXV/203/2012 z dnia 31.05.2012r.	Zmiana planu uszczegóławia i normuje warunki występowania w swojej bezpośredniej bliskości terenów produkcji przemysłowej oraz lasów.
35	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Słubice w miejscowości Nowe Biskupice	Uchwała Nr XXXII/248/2012 z dnia 25.10.2012r.	Zmiana planu miejscowego dla Nowych Biskupic naprawia błędy dostrzeżone w poprzedniej wersji dokumentu oraz racjonalizuje przyszłe zagospodarowanie terenów w obrębie wsi.
36	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego przy ul. Konopnickiej oraz terenu położonego przy ul. Nadodrzańskiej w Słubicach	Uchwała nr LIV/433/2014 Rady Miejskiej w Słubicach z dnia 12.06.2014r.	Zmiana planu dotyczy modyfikacji zapisów dotyczących poszczególnych funkcji występujących w obrębie starego planu. <u>PLAN ZOSTAŁ UCHYLONY W CZĘŚCI DLA UL. KONOPNICKIEJ. DLA TERENU PRZY UL. NADODRZAŃSKIEJ UCHYLONO W CZĘŚCI – WYROK II SA/Go 218/15 Z DNIA 25.06.2015 r.</u>
37	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w południowej części miasta Słubice	Uchwała nr LV/443/2014 Rady Miejskiej w Słubicach z dnia 27.06.2014r.	Plan umożliwia realizację funkcji związanej z odbudową Wieży Kleista wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Zamierzenie powyższe ma na celu wzbogacenie oferty turystycznej i rekreacyjnej Słubic.
38	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum	Uchwała nr XXI/195/2016 z dnia 21.06.2016r.	Przeznaczenie terenu pod funkcję usługową z dopuszczeniem mieszkalnictwa wielorodzinnego.

	miasta Słubice dla terenu przy ul. Jedności Robotniczej		
39	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu dla potrzeb Kostrzyńsko Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Słubicach	Uchwała nr XXI/196/2016 z dnia 21.06.2016r.	Jest zmiana planu dotycząca linii zabudowy oraz wysokości zabudowy, w tym doprowadzenie zapisów planu do obowiązujących norm prawnych.
40	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice dla terenu przy ul. Daszyńskiego	Uchwała nr XXII/207/2016 z dnia 25.08.2016r.	Przeznaczenie terenu pod zabudowę usługową z dopuszczeniem mieszkalnictwa wielorodzinnego oraz pod zabudowę mieszkaniową wielorodzinną z dopuszczeniem usług.
41	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice, dla terenu przy ul. Wojska Polskiego/ Chopina	Uchwała nr XXXIII/274/2017 z dnia 23.03.2017r.	Przeznaczenie terenu pod zabudowę usługową z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.
42	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego przy ul. Konopnickiej w Słubicach	Uchwała nr XXXVI/296/2017 z dnia 25.05.2017r.	Przeznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową: jednorodzinna, wielorodzinną, tereny zieleni urządzonej, usług kultu religijnego dróg dojazdowych i wewnętrznych
43	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w gminie Słubice w miejscowości Kunice	Uchwała nr XXXVI/297/2017 z dnia 25.05.2017r.	Przeznaczenie terenu pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinna.
44	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Słubicach przy ul. 1 Maja	Uchwała nr XXXVII/307/2017 z dnia 30.06.2017r.	Przeznaczenie terenu pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinna.
45	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego część działek o nr ewid. 66/7 oraz 474/3 w Drzecinie	Uchwała nr XXXIX/329/2017 z dnia 28.09.2017r.	Przeznaczenie działek pod tereny sportu i rekreacji oraz las.
46	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla poszerzenia terenu inwestycyjnego o obszar leżący w granicach obrębu Rybocice, gmina Słubice	Uchwała Nr V/30/2019 z dnia 28.02.2018r.	Przeznaczenie części działki nr 309 w Rybocicach pod KOW – teren obsługi komunikacji wewnętrznej.
47	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszarów położonych w obrębie Kostrzyńsko – Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Słubicach	Uchwała Nr XIII/102/2019 z dnia 29.08.2019r.	Przeznaczenie działek pod tereny produkcyjne, magazynowe, składy i usługi. Dopuszczenie indywidualnych źródeł gazu, tj. gaz skroplony.

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Słubice

Krajobraz kulturowy to niepowtarzalne, indywidualne oblicze miejsca, którego wizerunek jest syntezą elementów przyrody, klimatu i ukształtowania terenu oraz zachodzących na tym terenie procesów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, związanych z aktywnością człowieka. Ujawnia się poprzez dziedzictwo materialne, kształtujące krajobraz przyrodniczy na przestrzeni dziejów oraz dziedzictwo niematerialne – zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez ludzi w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Krajobraz kulturowy jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Jego ochrona jest najistotniejszym czynnikiem kształtowania tożsamości i osobowości mieszkańców, by mogli identyfikować się ze swoim miastem i siedliskiem oraz zrozumieć jego historię.

Ponadto dziedzictwo historyczne jest istotne o tyle, że wpływa na atrakcyjność turystyczną – głównie poprzez jego materialne wytwory, czyli zabytki. Co może być wykorzystane w rozwoju gminy.

5.2.1. Charakterystyka gminy

• POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Gmina Słubice to miejsko-wiejska usytuowana w zachodniej części województwa lubuskiego, w powiecie słubickim. Siedziba gminy to miasto Słubice. Gmina graniczy z następującymi jednostkami terytorialnymi:

- od zachodu przez granicę państwową na Odrze z największym przygranicznym miastem Niemiec wschodnich – Frankfurtem nad Odrą oraz powiatami Markisch – Oderland i Oder – Spree,
- od północy z gminą Górzycą,
- od wschodu z gminą Rzepin,
- od południa z gminą Cybinka.

Położona jest przy granicy z Republiką Federalną Niemiec, na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych (węzeł dróg krajowych nr 29 i 31 oraz drogi wojewódzkiej 137, a także autostrady A2 – głównego transeuropejskiego szlaku komunikacyjnego biegnącego z kierunku Berlina przez Świecko, Poznań oraz Warszawę do Moskwy). Przez teren Gminy Słubice przebiega także międzynarodowa linia kolejowa nr 3, łącząca Warszawę Zachodnią z Frankfurtem nad Odrą, będąca fragmentem międzynarodowej linii kolejowej E 20 (Berlin – Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol – Moskwa).

W skład Gminy Słubice wchodzi 11 sołectw: Drzecin, Golice, Kunice, Kunowice, Lisów, Nowe Biskupice, Nowy Lubusz, Pławidło, Rybocice, Stare Biskupice, Świecko.

• ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Według podziału fizycznogeograficznego Polski (J. Kondracki, 2001) gmina znajduje się w zasięgu następujących makroregionów: Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka, Pojezierze Lubuskie.

Sieć hydrograficzną gminy Słubice tworzy rzeka Odra wraz z dopływami, sieć kanałów melioracyjnych w dolinie Odry oraz jeziora. Główny dział wodny II rzędu przebiegający przez gminę rozdziela zlewnię Warty od zlewni Odry.

Na obszarze gminy utworzono rezerwat przyrody „Łęgi koło Słubic” (397,94 ha) w całości objęty programem Natura 2000. Obejmuje on dwa kompleksy: południowy i północny. Kompleks południowy na zewnątrz wału przeciwpowodziowego stanowi zwarty obszar lasów liściastych. Zajmuje on całą szerokość doliny o długości i szerokości ponad 1 km oraz powierzchni prawie 120 ha. Kompleks północny, rozciągnięty między Słubicami a Nowym Lubuszem w obrębie szerokiego na ponad 1 km międzywału obejmuje tereny zalewowe (łąki i pastwiska) ekstensywnie użytkowane rolniczo.

Pozostałe wielkopowierzchniowe formy ochrony przyrody występujące na terenie gminy to obszary chronionego krajobrazu (OCHK) oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:

- „Dolina Ilanki” o powierzchni całkowitej 7.864 ha, w tym na terenie Gminy Słubice 136 ha (1,7%);
- „Słubicka Dolina Odry” o powierzchni całkowitej 14.075 ha, w tym na terenie Gminy Słubice 9.174 ha (65,2%).

Na terenie Gminy Słubice znajdują się także użytki ekologiczne:

- „Jezioro” w obrębie Kunowice (29,76 ha),
- „Drzecińskie Bagna” w obrębie Drzecin (9,70 ha),
- „Przy Torach” w obrębie Drzecin (15,30 ha),

- „Zakole” w obrębie Drzecin (7,57 ha),
- „Długie Bagno” w obrębie Nowe Biskupice (4,96 ha),
- „Bagna Biskupickie” w obrębie Nowe Biskupice (25,47 ha),
- „Rozległe Bagna nad Ilanką” w obrębie Rybocice (114,00 ha).

Na terenie Gminy Słubice ustanowiono również pomniki przyrody:

- Słubice, ul. Kopernika – dąb szypułkowy, obwód 420 cm, wysokość 32 m;
- Słubice, ul. Wodna – dąb szypułkowy, obwód 370 cm, wysokość 28 m;
- Słubice, Plac Wolności – dąb szypułkowy, obwód 350 cm, wysokość 22 m;
- teren leśny w obrębie Drzecin, na działce nr ewid. 5/123 – dąb szypułkowy, obwód 385 cm, wysokość 19 m.

• TURYSTYKA¹

Graniczne położenie Słubic w bezpośrednim sąsiedztwie Frankfurtu (O) oraz funkcjonowanie na terenie gminy dwóch drogowych przejść granicznych (w Słubicach i w Świecku) generuje znaczny ruch ludności, dlatego wiele osób przekraczających granicę uprawia tzw. turystykę handlową.

Oprócz turystyki handlowej związanej z aspektem ekonomicznym gmina dysponuje również potencjałem dla rozwoju turystyki wypoczynkowej, na co wpływa między innymi:

- historyczne dziedzictwo, do którego zalicza się: przynależność do średniowiecznego Związku Miast Hanzeatyckich, spuścizna literacka Heinricha von Kleista, biskupstwo lubuskie, stadion olimpijski, cmentarz żydowski, miejsce pamięci po obozie hitlerowskim w Świecku, wydarzenia historyczne (m.in. bitwa pod Kunersdorf),
- rzeka Odra jako miejsce do uprawiania turystyki wodnej (rejsy i spływy),
- walory przyrodnicze i krajobrazowe – jako czynniki zachęcające do wypoczynku i rekreacji w gospodarstwach agroturystycznych (kompleksy leśne Puszczy Rzepińskiej, rzeki i jeziora).

Przez gminę przechodzą trzy szlaki turystyczne, których trasa przebiegu wiedzie przez najciekawsze miejsca godne odwiedzenia:

- trasa rowerowa „Odra – Nysa”: Kłopot – Urad – Kunice – Rybocice – Świecko – Słubice – Nowy Lubusz – Łazy Lubuskie – Pławidło Kolonia – Górzycza – Kostrzyn nad Odrą,
- trasa rowerowa czerwona: Słubice – Drzecin – Stare Biskupice – Nowe Biskupice – Gajec – Rzepin – Rzepinek – Nowy Młyn – Jerzmanice – Radzików – Sądów – Cybinka – Białków – rezerwat „Młodno” – Krzesin,
- trasa piesza „Europejskiego Szlaku Wędrowkowego” E 11: Słubice – Smogórze Drzecińskie – Stare Biskupice – rezerwat „Torfowiska Sułowskie” – Sułów – Drzeńsko i dalej w kierunku Ośna Lubuskiego, Trzebowa i Lubniewic.

Szlaki kajakowe w granicach gminy wytyczone zostały na Odrze oraz Ilance. Obie rzeki charakteryzują się dużymi walorami przyrodniczymi. Szlak Odry należy do grupy o niskim poziomie trudności. Natomiast Ilanka z uwagi na dużą liczbę przenosek jest szlakiem trudnym. Ponadto do form rekreacji w gminie zaliczają się: turystyka konna, wypoczynek nad jeziorami, łowiectwo, grzybobranie czy wędkarstwo.

• KULTURA

Gminną instytucją kultury powołaną w celu wspierania regionalnych tradycji i inicjatyw kulturalnych oraz prowadzenia działalności w zakresie edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży jest Słubicki Miejski Ośrodek Kultury (SMOK). SMOK zapewnia społeczeństwu uczestnictwo w przedsięwzięciach i wydarzeniach artystycznych, kulturalnych, edukacyjnych i rozrywkowych. Ośrodek realizuje działania aktywizujące ruch społeczno-kulturalny województwa ze szczególnym naciskiem na współpracę transgraniczną, której sprzyja przygraniczne położenie miasta.

SMOK inicjuje imprezy o charakterze międzynarodowym, z których wiele na stałe wpisało się do kalendarza kulturalnego Słubic, np.:

- festiwal Dni Muzyki nad Odrą,
- Miejskie Święto Hanzy,
- Międzynarodowe Spotkania Muzyczne Musica Autumna,
- festiwal UNITHEA,
- Europejski Festiwal Piosenki Autorskiej transVOCALe,
- Festiwal Nowej Sztuki lAbiRynT.

¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Słubice

Strategia działalności SMOK zakłada dwutorowość, to znaczy upowszechnianie kultury i sztuki w oparciu o prezentacje profesjonalnych twórców, jak również animowanie i popularyzowanie amatorskiej działalności kulturalnej w oparciu o zajęcia zespołów i pracowni artystycznych.

SMOK prowadzi stałą działalność wystawienniczą w oparciu o dwie funkcjonujące galerie: Galerię Okno prezentującą współczesną sztukę fotograficzną i multimedia oraz Małą Galerię przeznaczoną do prezentacji amatorskich form działalności artystycznej, takich jak: fotografia, malarstwo, rzeźbiarstwo i sztuki pokrewne. Od 2008 r. w SMOK istnieje kino.

W Słubicach aktywnie funkcjonuje również Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Słubicach oferująca bogatą gamę działań kulturalno-oświatowych. Biblioteka organizuje różne formy pracy z czytelnikiem, między innymi: spotkania z pisarzami, lekcje biblioteczne, wystawy upowszechniające różne rodzaje sztuki, projekcje filmów, zajęcia komputerowe i internetowe, quizy, wycieczki, wystawy, pogadanki i prelekcje wygłaszane przez zaproszonych gości, a także konkursy literackie i plastyczne o zasięgu ponadlokalnym, a nawet międzynarodowym. Od wielu lat biblioteka współpracuje również z Biblioteką Collegium Polonicum w Słubicach, z bibliotekami z powiatu słubickiego i bibliotekami wojewódzkimi, a także z Miejską i Regionalną Biblioteką we Frankfurcie.

Na terenie miasta Słubice funkcjonuje również biblioteka przy Collegium Polonicum, która służy nie tylko środowisku akademickiemu, ale również mieszkańcom gminy. Biblioteka posiada media z takich dziedzin jak: prawo, politologia, gospodarka przestrzenna, ochrona środowiska, historia, filologia polska i germańska oraz wiele tytułów czasopism. Biblioteka specjalizuje się w gromadzeniu materiałów z tematyki polsko-niemieckiej, w tym literatury pięknej niemieckiej w oryginale.

Gmina Słubice należy do utworzonego w grudniu 1993 r. Euroregionu „Pro Europa Viadrina”, którego członkami są niemieckie miasta, gminy i powiaty zrzeszone w Stowarzyszeniu „Środkowa Odra” oraz miasta i gminy zrzeszone w Stowarzyszeniu Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”. Obie strony wcielają w życie wolę umacniania dobrosąsiedzkich stosunków między obu narodami oraz utrwalanie regionalnej tożsamości przez tworzenie wspólnych perspektyw rozwoju i wyrównywania poziomów życia, czemu ma służyć rozwijanie transgranicznej kooperacji samorządów i przedsiębiorstw. Przy wsparciu euroregionu gmina krzewi ideę jedności europejskiej i wzajemnej przyjaźni oraz realizuje zadania gospodarcze, ekologiczne i kulturalno-oświatowe.

Działalność w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz kształtowania współczesnego środowiska kulturowego na terenie gminy Słubice prowadzą:

- Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Słubickiej,
- Słubickie Towarzystwo Muzyczne,
- Fundacja na Rzecz Collegium Polonicum,
- Stowarzyszenie Polaków Poszkodowanych Przez III Rzeszę, Rejon Słubice,
- „Dobro Kultury” Fundacja dla Ochrony Europejskiego Dziedzictwa Kulturowego,
- Stowarzyszenie FSL Aktywni dla Powiatu,
- Stowarzyszenie Kobiet w Rybolicach Gospodynie,
- Stowarzyszenie „Nasze Słubie PL”,
- „My Life – erzählte Zeitgeschichte” e.V. VR 866 FF,
- Związek Nauczycielstwa Polskiego Zarząd Oddziału w Słubicach,
- Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”.

5.2.2. Zarys historii obszaru gminy

• SŁUBICE

Historia Słubic związana jest z historią Frankfurtu nad Odrą, jednego z wielu średniowiecznych miast lokacyjnych, którego początek określa się na rok 1226. Wówczas Henryk I Brodaty nadał prawo składu osadzie targowej z kościołem św. Mikołaja położonej po obu stronach Odry, zwanej prawdopodobnie Zliwitz. W akcie lokacyjnym Frankfurtu z 1253 r. Słubice występują jako Zbirvitz, nadane Vrankenvorde (później Frankfurt nad Odrą) wraz z 60 łanami po wsch. stronie rzeki. Jeszcze przed lokacją, po prawej stronie Odry znajdowała się osada wymieniana w dokumencie z 992 r., jako Zalbica.

Nowemu miastu przysługiwały liczne przywileje, co przyczyniło się do rozwoju gospodarczego Frankfurtu nad Odrą. Decydującym czynnikiem rozwoju ośrodka było jego położenie nad rzeką Odrą mającą charakter ważnego szlaku handlowego. Znaczenie handlowe miasta spowodowało, że w latach 1338-1516 należało ono do związku hanzeatyckiego. Ponadto o gospodarczym znaczeniu Frankfurtu świadczy obecność kupców żydowskich, którzy osiedli tam już w XIII w. Z 1399 r. pochodzi pierwsza pisemna wzmianka na temat cmentarza żydowskiego we Frankfurcie, położonego na prawobrzeżnym przedmieściu czyli w Słubicach. Przyjmuje się, że ten najstarszy, nadal istniejący cmentarz żydowski w Europie środkowo-wschodniej, założony został ok. 1280 r.

W 1249 r. ziemia lubuska przeszła w ręce Marchii Brandenburskiej – Wittelsbachów. W 1373 r. Frankfurt nad Odrą, dzięki staraniom cesarza rzymskiego i króla czeskiego Karola IV, stał się częścią Korony Królestwa Czech. Panowanie czeskie trwało 42 lata -do 1415 r., kiedy król rzymski i węgierski oraz namiestnik Królestwa Czeskiego, Zygmunt Luksemburski podarował Brandenburgię dynastii Hohenzollernów, którzy zarządzili nią, do końca I wojny światowej.

Koniec prosperity Frankfurtu przyniosła wojna trzydziestoletnia (1618-1648), która spowodowała zniszczenia przedmieść, mostu oraz istotny upadek funkcji handlowej miasta. Po zawarciu pokoju miasto zaczęło powoli odżywać. W połowie XVIII w. rozwój Prus wiązał się z silną militaryzacją co spowodowało, że w 1770 r. we Frankfurcie stacjonowało 5 kompanii wojska. Dnia 12 sierpnia 1759 r. na polach pod Kunowicami rozegrano bitwę, w której koalicja austriacko-rosyjska pokonała armię Prus, nieomal doprowadzając do upadku państwa.

W prawobrzeżnych Słubicach w 1749 r. powstało najstarsze przedsiębiorstwo przemysłowe Frankfurtu nad Odrą, czyli fabryka wyrobów z wosku pszczelego oraz bielnik wosku. W latach 1777-1945 firmę prowadziła rodzina Harttungów. W 1769 r. do użytku oddano fabrykę jedwabiu, przebudowaną później na budynek mieszkalny.

W 1785 r. większość obszaru dzisiejszych Słubic znalazła się pod wodą wskutek wiosennej powodzi roztopowej. Jedyną śmiertelną ofiarą był siostrzeniec króla Fryderyka Wielkiego i komendant garnizonu Frankfurt nad Odrą, książę Leopold von Braunschweig-Wolfenbüttel, zwany potocznie Leopoldem Brunswickim. 1 sierpnia 1787 r. odsłonięto jego pomnik - najstarszy pomnik w historii całego Frankfurtu nad Odrą.

W XIX w. we wsiach w okolicach Słubic powstały liczne karczmy i zajazdy, chętnie odwiedzane przez mieszkańców Frankfurtu. W 1811 r. na tzw. Wzgórzach Żydowskich w Słubicach otwarto cmentarz miejski (Frankfurter Dammvorstadt-Friedhof), który od zakończenia wojny funkcjonował jako cmentarz komunalny. Rozkwit przemysłu w Słubicach nastąpił w 2 poł. XIX w. Działalność rozwinęła m.in. fabryka broni Wilhelma Collatha i Georga Teschnera (ob. teren sklepu Biedronka przy ul. Kościuszki), a także odlewnia żelaza A. Guttmanna (ob. teren Galerii Prima). W 1898 r. we Frankfurcie ruszyła sieć tramwajowa, która przez most na Odrze docierała także do Słubic. W latach 1914-1927 pod kierunkiem Otto Morgenschweissa wybudowano Stadion SOSiR (ówcześnie Ostmarkstadion), na podstawie planów Grunewaldstadion w Berlinie. Budowali go rosyjscy jeńcy pojmieni podczas I wojny światowej.

W dniu 9 stycznia 1919 r. nalotu na Frankfurt dokonali powstańcy wielkopolscy – w odpowiedzi na dwudniowe niemieckie bombardowania poznańskiego lotniska Ławica. Po pierwszej wojnie światowej we Frankfurcie i okolicznych wsiach osiedliło się wielu przesiedleńców z Poznańskiego, Prus Zachodnich i Związku Radzieckiego.

W styczniu 1945 r. Frankfurt nad Odrą został ogłoszony twierdzą i choć szybko rozpoczęły się walki, Słubice nie uległy większym zniszczeniom. W lutym 1945 r. ludność cywilna została ewakuowana, a dnia 19 kwietnia 1945 r. niemieccy żołnierze wysadzili w powietrze kamienny most na Odrze. Walki w mieście trwały do 20 kwietnia. Poległo w nich ponad 100 żołnierzy 11 korpusu pancernego gwardii 1 Frontu Białoruskiego i 7 Wojska Polskiego. Ku ich czci 22 lipca 1949 r. odsłonięto Pomnik Zwycięstwa i Braterstwa Broni na pl. Bohaterów.

Od 1945 r. prawobrzeżna część Frankfurtu – Słubice, jako samodzielne miasto, znajduje się pod administracją polską. W 1950 r. Słubice stały się stolicą powiatu rzepińskiego, przekształconego w 1959 r. w powiat słubicki. W latach 1975-1998 miasto należało do województwa gorzowskiego. W 1999 r., w ramach reformy administracyjnej, przywracającej trzystopniową strukturę podziału terytorialnego, utworzono powiat słubicki.

W 1972 r. Słubice rozpoczęły współpracę z Frankfurt nad Odrą, otwarto wówczas przejście graniczne. W 1993 r. po raz pierwszy zwołano sesję dwóch miast jednocześnie – Frankfurtu nad Odrą i Słubic. W 1994 r. rozpoczęto budowę domów akademickich, a w 1995 r. – Collegium Polonicum, otwarte w 1998 r. W 1997 r. utworzono Kostrzyńsko-Słubicką Specjalną Strefę Ekonomiczną. W 2006 r. rozpoczęto budowę domu akademickiego „Forum”, a w 2008 w SMOK-u otwarto nową salę kinową.

• HISTORIA MIEJSCOWOŚCI GMINY SŁUBICE

DRZECIN (niem. Trettin) – wzmiankowany w 1284 r. jako własność margrabiów askańskich Ottona IV i Waldemara. W 1308 r. wieś kupiona została przez magistrat Frankfurtu, a w 1422 r. – splądrowana przez czeskich husytów. W średniowieczu istniał tu kościół (filia kościoła w Kunowicach), którego ruiny zachowały się do dziś. W dokumentach z 1651 r. wzmiankowana jest szkoła elementarna. W latach 1873-1945 wieś wchodziła w skład powiatu Wersternberg w rejencji frankfurckiej pruskiej prowincji Brandenburgia.

Położenie topograficzne miejscowości umożliwiło budowę młynów wodnych, należących do miasta Frankfurt. Wzmianki o nich pochodzą z końca XVI w.: wielki młyn, tzw. stary młyn Bäckera z piśniarką w pobliżu oraz młyn Reetscha, należący do Biskupic. W 1785 r. w Drzecinie funkcjonowało leśnictwo, gospoda i kuźnia, młyn Bäckera i Wielki Młyn oraz folwark z owczarnią, który w 1809 r. należał do miasta Frankfurt. Wieś liczyła wówczas 279 mieszkańców w 48 gospodarstwach domowych. Wśród nich był sołtys lenny, 8 chłopów uwłaszczonych i 2 chłopów uwłaszczonych połowicznie, 16 kmieci uwłaszczonych, 11 budników/chałupników (wolni chłopci małorolni zajmujący się wyrębem lasu) i 10 komorników. Ponadto istniała kuźnia oraz 1753 morgowe gospodarstwo leśne. W 1815 r., w okolicach Drzecina, w dolinie rzeki Olchy rozpoczęto wydobywanie torfu – do 1832 r., do wyczerpania zasobów.

Na mapie topograficznej z 1844 r. widać cztery młyny zlokalizowane wzdłuż potoku o nazwie Hühnerfließ płynącego 2 km na płd. od środka wsi. W 1864 r. wymieniane są dwa młyny wodne, leśniczówka oraz folwark pozostający w dzierżawie wieczystej. Wieś liczyła wówczas 64 domy mieszkalne z 631 mieszkańcami. Do młyna Beckera należały 2 budynki mieszkalne zamieszkałe przez 22 osoby. Do 1945 r. Drzecin pozostawał wsią chłopską podlegającą administracji miejskiej Frankfurtu nad Odrą. W 1939 r. były tu 133 gospodarstwa domowe i 485 mieszkańców.

GOLICE (niem. Gohlitz) – wieś wzmiankowana jako Goliz w 1317 r. w liście żelaznym margrabiów Waldemara i Jana do lubuskiego biskupa Stefana II. Posiadała wówczas 47 łąnów, z których kilka (tzw. wolnych) przeznaczonych było dla parafii kościelnej. Zachowany do dziś kościół pochodzi z końca XIII w. – początku XIV w. Golice wraz z osadą Górzyca i dziewięcioma innymi wsiami od początku stanowiły majątek margrabiów brandenburskich, którzy w latach 1252-1317 wymienili go z biskupem lubuskim na miasto Ośno Lubuskie. W poł. XIV w. frankfurcki patrycjusz Hokemann nabył w Golicach rozmaite prawa domen, np. prawo do najstarszego niemieckiego podatku bezpośredniego i służb wozowych. Po sekularyzacji majątków kościelnych w Brandenburgii dobra obejmujące wieś Golice przypadły w 1598 r. elektorom i zostały wcielone do dóbr skarbowych, podlegając urzędowi tych dóbr w Pamięcinie. W XIX w. majątek przeszedł w posiadanie książąt pruskich, jako królewskie mienie niepodzielne.

W 1809 r. w Golicach znajdowało się 48 gospodarstw, zamieszkałych przez 289 osób, w tym wójta lennego, 16 uwłaszczonych chłopów, 10 uwłaszczonych kmieci i 3 komorników. W 1864 r. wymienionych jest 61 gospodarstw i 597 mieszkańców. Wieś posiadała wiatrak, cegielnię oraz majątek, podległy zarządowi niepodzielnych dóbr królewskich w Pamięcinie. W tym okresie Golice były zamożną wsią, żyjącą prawdopodobnie z rolnictwa i z wikliniarstwa. W 1939 r. w Golicach mieszkało jedynie 369 mieszkańców na obszarze liczącym 1323 hektarów. W latach 1873-1945 wieś wchodziła w skład powiatu Wersternberg w rejencji frankfurckiej pruskiej prowincji Brandenburgia.

KUNICE (Kunice Odrzańskie, niem. Kunitz) – wieś przygraniczna, po zach. stronie Odry znajduje się Kunitz-Loose – do 1945 r. lewobrzeżna część Kunic. Wieś wzmiankowana jest po raz pierwszy w liście żelaznym księcia Leszka Krakowskiego z 1282 r. W 1373 r. magistrat Frankfurtu nabył Kunice jako lenno. Wieś została zniszczona i splądrowana przez wojska szwedzkie w czasie wojny trzydziestoletniej.

W 1809 r. w Kunicach wymieniany jest wójt lenny, 13 chłopów uwłaszczonych, 9 kmieci uwłaszczonych połowicznie, 20 chałupników, 9 ubogich chłopów bezrolnych, 1 kołodziej, 1 kuźnia oraz 1 gospodarstwo leśne z ponad 1564 morgami lasu. Miejscowość posiadała 60 gospodarstw domowych z łącznie

354 mieszkańcami. W okolicach miejscowości musiało nastąpić poważne przemieszczenie się koryta Odry, ponieważ jeszcze w poł. XIX wieku tzw. Kunickie Łazy (Kunitzer Loose) i kunicka cegielnia leżały na lewym brzegu rzeki.

Spis ludności z 1939 r. wykazał 895 mieszkańców i 261 gospodarstw domowych. Na pocz. XX w. uruchomiono przeprawę promową – prom linowy już w 1937 r. został zakwalifikowany jako techniczny zabytek kultury. W latach 1873-1945 wieś wchodziła w skład powiatu Werststernberg w rejencji frankfurckiej pruskiej prowincji Brandenburgia.

KUNOWICE (niem. Kunersdorf), d. Kunowsko). W skład dzisiejszych Kunowic wchodziło niegdyś wiele zabudowanych terenów, nie tylko główna miejscowość, ale i m.in. gospoda „Miasto Berlin” osiedle ziemskie Laudona czy tzw. owczarnia gruntowa.

Wieś wzmiankowana jest po raz pierwszy w 1399 r.: margrabia Jost von Mahren zezwolił członkom frankfurckiej rady miejskiej na zakup wsi Cunrathsdorf z urzędem sołtysa lennego, a także dwóch młynów wodnych, udzielając zgody na włączenie ich do majątku skarbu miasta. W końcu XVI w. wójt lenny z Kunowic posiadał – oprócz sześciu łąnów wolnych od danin – jedną wolną owczarnię. Prawdopodobnie dała ona początek owczemu folwarkowi, wzmiankowanemu w 1622 r., do którego w 1694 r. dodano sześć lennych łąnów sołtysich.

Dnia 12 sierpnia 1759 r. na polach tej wsi rozegrano jedną z najkrwawszych bitew wojny siedmioletniej. W przeddzień bitwy Rosjanie spalili Kunowice. Spalony kościół odbudowano już w 1799 r., z kamienia i cegły.

Od 1806 r. Kunowice znajdowały się pod okupacją francuską, wieś opuścił sołtys i zarządca folwarku. W 1809 r. w miejscowości mieszkało 14 chłopów w pełni uwłaszczonych, 12 w pełni uwłaszczonych kmieci, 7 chałupników i 6 komorników, funkcjonowała kuźnia, młyn wodny i gospodarstwo leśne o powierzchni 5641 morgów. W 39 gospodarstwach domowych żyło 275 mieszkańców. Oficjalnie w skład Kunowic wchodziły też Wzgórza Żydowskie i znajdujący się na nich cmentarz gminy żydowskiej we Frankfurcie nad Odrą. Teren ten włączono później do prawobrzeżnej dzielnicy Frankfurtu – Dammvorstadt.

W 1850 r. istniało tu 60 budynków mieszkalnych, folwark skarbowy, wiatrak i młyn wodny, prochownia, pralnia, browar i gospodarstwo leśne. W 1861 r. magistrat Frankfurtu sprzedał część lasów kunowickich skarbowi wojskowemu, który zezwolił utworzyć w tym miejscu plac ćwiczeń. Od około 1930 r. część tego terenu wykorzystywana była jako lotnisko wojskowe.

Na początku XX w. Kunowice były wsią wyłącznie chłopską, z niewielką liczbą zakładów rzemieślniczych. Duży wpływ na rozwój gospodarczy miejscowości miało wybudowanie trasy kolei wąskotorowej między Kunowicami a Cybinką. Kolej rozpoczęła działalność 1 września 1907 r. W latach następnych powstało kilka zakładów rzemieślniczych, tj. warsztaty kołodziejskie, tartaki, cegielnia, zakład budowlany, ślusarnia produkująca rowery, a nawet zakład budowy maszyn.

W latach 1939-1941 w lesie opodal szosy do Rzepina istniał obóz dla polskich jeńców wojennych, podległy Stalagowi III C w Drzewicy, z którego kilkuset jeńców pracowało przy budowie autostrady Berlin – Poznań. W lutym 1945 r. 11 korpus pancerny Armii Radzieckiej zdobył Kunowice. W walkach poległo 44 żołnierzy i oficerów. Dla uczczenia ofiar już w 1945r. postawiono pomnik. W czasie działań wojennych wieś mocno ucierpiała, po raz kolejny został doszczętnie zniszczony kościół; w latach 80. XX w. wzniesiono nową świątynię, konsekrowaną w 1985r.

W latach 1873-1945 wieś wchodziła w skład powiatu Werststernberg w rejencji frankfurckiej pruskiej prowincji Brandenburgia.

LISÓW (niem. Leissow, od 1938 r. Leißow) wzmiankowany po raz pierwszy w 1411 r. w rejestrze pałacowym komturii joannitów w Łagowie. Niemniej jest to teren osadniczy od XI w. Losy Lisowa są ściśle powiązane z sąsiednim folwarkiem Biskupice, do którego należał. Dopiero w 1802 r., wraz ze zniesieniem pańszczyzny w Lisowie zaczęli osiedlać się również wolni chłopci. W latach 1802-1808 wieś znajdowała się pod okupacją francuską.

W 1864r. w Lisowie istniało 38 budynków mieszkalnych z 330 mieszkańcami. W tym okresie do wsi należał młyn wodny (Leissower Mühle), zlokalizowany ok. 2 km na pñ. – wsch. od wsi. W 1939 r. w Lisowie mieszkało 228 osób, a powierzchnia całkowita wsi liczyła 674 ha. W latach 1873-1945 wieś wchodziła w skład powiatu Werststernberg w rejencji frankfurckiej pruskiej prowincji Brandenburgia.

NOWE BISKUPICE (niem. Neu Bischofsee) były leśnictwem zarządzającym majątkami leśnymi folwarku skarbowego w Biskupicach. Skrajną część tego gospodarstwa leśnego wycięto w 1822 r. w celu wydobywania tu torfu. Wzdłuż drogi do Kowalowa (Kohlow) wzniesiono domy dla zatrudnionych tu robotników. W pñ. – zach. części tej robotniczej kolonii znajdował się cmentarz. Na mapie topograficznej z 1822 r., na wsch. od leśnictwa widnieje tzw. wał szwedzki, przebiegający z pñ. – wsch. na pñ. – zach., którego dłuższy odcinek stanowi granicę między lasem a polami i który przebiega dalej, powyżej Jeziora Świętego. Znaczenie historyczne wału jest nieznane.

W 1864 r. w kolonii istniała budka przydrożna, gdzie uiszczano opłatę za korzystanie z drogi oraz wiatraka. Miejscowość liczyła wtedy 201 osób żyjących w 24 budynkach mieszkalnych. W pocz. XX w. istniało tu leśnictwo zarządzające obszarem leśnym folwarku skarbowego w Biskupicach. W latach 1873-1945 wchodziła w skład powiatu Wersternberg w rejencji frankfurckiej pruskiej prowincji Brandenburgia.

NOWY LUBUSZ (w tym Kolonia Lubusz, niem. NeuLebus) – wieś powstała w 1765 r. pod nazwą Kolonia Lubusz (niem. Kolonie Lebus) na polecenie króla Fryderyka II Wielkiego, a w 1784 r. uległa powiększeniu. Kolonii przydzielono parcelę wielkości 110 morgów, która jeszcze ok. 1850 r. składała się w równych częściach z gruntów uprawnych i łąk. Osadnicy posiadali niewielkie działki ogrodowe. W 1856 r. były tam 23 budynki mieszkalne i 30 budynków gospodarczych oraz 200 mieszkańców.

W 1864 r. Nowy Lubusz odnotowany jest jako kolonia urzędu skarbowego we Frankfurcie. Parafia osady Nowy Lubusz przynależała do Lebus – po zach. stronie Odry. Około poł. XIX w. w kolonii istniał cmentarz i szkoła.

W latach 1873-1945 r. wieś wchodziła w skład powiatu Lebus w rejencji frankfurckiej pruskiej prowincji Brandenburgia. Teren dawnego powiatu leży obecnie w kraju związkowym Brandenburgia w powiatach Märkisch – Oderlandi Oder – Spree. W 1945 r. Polsce przypadł wsch. skrawek powiatu z miejscowościami Nowy Lubusz i Pławidło. Siedzibą powiatu i miejscowego landratu był Frankfurt nad Odrą, a od 1863 – Seelow.

Około 3 km od osady w dół rzeki istnieje wycięcie w wale oraz nasyp drogowy, umocniony brukiem, co wskazuje na lokalizację tu przystani promu, który łączył niegdyś Nowy Lubusz z miejscowością Lebus.

PŁAWIDŁO (niem. Tirpitz) – wieś wchodziła w skład powiatu Lebus. Załóżek wsi stanowił tzw. Folwark Łąkowy (Łęgowy), położony nad Odrą, ok. 9 km na pñ. od Słubic, widoczny na mapie z 1844 r. i wzmiankowany w 1864 r. jako własność urzędu w Lebus. Ponadto istniały tu trzy inne budynki mieszkalne, zamieszkałe łącznie przez 43 mieszkańców.

Lokacja wsi miała miejsce w końcu XIX w., w końcowej fazie procesu kolonizacji obszaru błot nadodrzańskich, którą zajmował się magistrat frankfurcki. Pierwotna nazwa – Tirpitz wywodziła się od nazwiska admirała Alfreda von Tirpitz (zm. 1930 r.), którego rodzina w pocz. XX w. wybudowała prawdopodobnie dwór we wsi.

W 1918 r. frankfurcki przewodniczący okręgu regencyjnego w stanie spoczynku – von Schwerin oraz radca stanu – F. Otto, przewodniczący rady nadzorczej i dyrektor naczelny spółki ziemskiej „Własna Skiba”, przekazali folwark (określany jako Majątek Tirpitz) protestanckiemu pastrowi Immanuelowi Winklerowi. Winkler, reprezentujący niemieckich kolonistów z pñd. Rosji, którzy wrócili do Niemiec po Rewolucji Październikowej i po I wojnie światowej, nabył dla nich ziemię do zasiedlenia. W latach 1919-1921 na ziemi byłego Folwarku Łęgowego powstały zagrody dla 35 rodzin. Aby poprawić komunikację z nową kolonią rozbudowano drogę i ok. 1920 r. przedłużono ją w kierunku pñd. aż do Frankfurtu.

Po II wojnie światowej początkowo wieś funkcjonowała pod spolszczoną nazwą Tyrpice, którą następnie zmieniono na Pławidło, nawiązując do topografii obszaru.

RYBOCICE (niem. Reipzig) – stanowiły grupę mniej lub bardziej powiązanych ze sobą ciągów zabudowy, m.in.: Rosiejewo (Pulverkrug), Śródmorze (Am Spring), zagroda Wernera (Werners Établissement) oraz Zielony Bór (Grünetisch). Wieś rozlokowana jest na płaskowyżu, którego zbocze łagodnie opada w kierunku niziny Odry. Historyczne nazwy wzniesień, położonych na pñ. od wsi to: Wzgórza Czyżykowe (Zeisigberge), Wzgórza Krzaczaste lub Bukowe (Büschenerge) oraz dębczak lub dębianki (Dübbenerge).

Osada wzmiankowana jest w 1311 r.: margrabia Waldemar przekazał ją klasztorowi w Neuzelle. Miała wówczas powierzchnię 50 łanów, majątek sołtysa i jeden młyn. W 1437 r. nabył ją magistrat miasta Frankfurt nad Odrą, a w 1588 r. dokupił dwa sąsiednie gospodarstwa chłopskie, zakładając tu folwark. Kościół w Rybocicach pochodził prawdopodobnie z czasu przynależności wsi do klasztoru w Neuzelle. Wraz z wieloma innymi domami i fabryką papieru został zniszczony przez wojska rosyjskie w następstwie bitwy pod Kunowicami w 1759 r. Odbudowano go w zmienionej formie przed 1775 r.

Istniejąca we wsi fabryka papieru, napędzana wodą, w latach 1535-1571 była eksploatowana przez frankfurcki magistrat. W 1595 r. oddano ją w wieczystą dzierżawę wraz z 35 małymi morgami gruntu. Spalona w 1759 r. została odbudowana i ponownie wydzierżawiona. W związku z rozwojem sukiennictwa we Frankfurcie w XVI w., w Rybolicach, najpóźniej w 1551 r., wybudowano folusz napędzany wodami Ilanki.

W końcu XVI w. we wsi istniał też młyn miedzi, dzierżawiony przez kowala. Rybolicie były jednym z najbardziej intratnych majątków Frankfurtu. Oprócz wójta lennego, mieszkało tu 17 chłopów całkowicie uwłaszczonych, 18 całkowicie uwłaszczonych kmieci, 18 chałupników (budników), 9 komorników, była kuźnia i gospodarstwo leśne o powierzchni ponad 3188 morgów oraz młyny. W 66 gospodarstwach domowych żyło 400 mieszkańców. Do Rybolic należała gospoda „Pod Prochownią”, powiązana z ekspozyturę pocztą, leżąca przy tzw. kolei kamiennej z Frankfurtu do Krosna.

W 1939 r. mieszkało we wsi 856 osób, wieś dysponowała obszarem o wielkości 1229,7 ha oraz bogatym majątkiem leśnym.

STARE BISKUPICE (niem. Bischofsee) – najstarsza zachowana wzmianka o miejscowości, gdzie użyto nazwy „Biscouisse”, znajduje się w rejestrze dziesięciny biskupstwa lubuskiego z ok. 1400 r., kiedy biskupem lubuskim był czeski duchowny Jan III z Borsznic, a siedziba biskupstwa mieściła się w Fürstenwalde nad Szprewą.

W 1412 r. wieś stała się lennem braci Rotsche, w 1517 r. została kupiona przez burmistrza Frankfurtu nad Odrą Nickela Kune, łącznie z sądem, lennem kościelnym zakonu joannitów, młynem oraz stawem młyńskim. W 1517 r. syn Kunego sprzedał lenno rodzinie von Wedel, wzmiankowanej jeszcze w 1598 r., a ok. 1640 r. przeszło ono w posiadanie rady miejskiej we Frankfurcie nad Odrą, która później za długi zmuszona została odstąpić Stare Biskupice oraz Lisów księciu elektorowi Fryderykowi Wilhelmowi. Wieś została przekształcona w suwerenną domenę elektora, potem sprzedana rodzinie von Bredow, ale już w 1734 r. odkupiona przez skarbiec królewski. Zakon joannitów nadal wysuwał roszczenia z tytułu zwierzchnictwa lennego.

W 1864 r. Stare Biskupice były folwarkiem szlacheckim należącym do urzędu podatkowego (skarbowego) we Frankfurcie nad Odrą. Wieś liczyła 20 domów mieszkalnych i 205 mieszkańców. W pld. – zach. części wsi zlokalizowano założenie folwarczne, którego pozostałością jest dwór i resztki zabudowy folwarcznej

Kościół, stojący tu już w XVIII w., stanowił filię kościoła w Golicach. W 1782 r. został zniszczony wskutek uderzenia pioruna. W 1796 r. odbudowano go w formie kaplicy w konstrukcji szkieletowej. Szybki wzrost liczby mieszkańców w 2 poł. XIX w. wymusił potrzebę budowy nowego kościoła, który poświęcono w 1867 r. W latach 1873-1945 r. wieś wchodziła w skład powiatu Weststernberg w rejencji frankfurckiej pruskiej prowincji.

ŚWIECKO (niem. Schwetig) – pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z 1354 r. Od XIV w. Świecko należało do rodziny von Lossow. W 1345 r. wieś kupił magistrat miasta Frankfurt. W tym czasie mieszkało tu 17 chłopów i sześciu kmieci – na dwunastu łanach powierzchni. Ponadto na jednym łanie wolnym od danin gospodarował wójt lenny. Świecko należało wtedy do parafii w Rybolicach.

Podobnie jak inne wsie skarbowe Frankfurtu nad Odrą, Świecko ucierpiało w wyniku nieszczęść dziejowych. Udokumentowane jest zajęcie wsi przez wojska Napoleona podczas jego ofensywy na Królewiec w Prusach Wschodnich. 13 czerwca 1855 r. spłonęło w Świecku 20 domów mieszkalnych i prawie tyle samo stodoł. W 1939 r. Świecko liczyło 621 mieszkańców żyjących w 186 gospodarstwach domowych.

W 1940 r. otwarto w Świecku tzw. karny obóz pracy wychowawczej, podlegający Gestapo. Do momentu jego ewakuacji – pod koniec stycznia 1945 r. przebywało w nim średnio 1100-1500 jeńców wojennych i robotników przymusowych różnych narodowości, w znacznej liczbie Żydów. Pracowali przy budowie autostrady, w obozowej żwirowni, nad rzeką, przy załadunku i wyładunku wagonów towarowych we Frankfurcie, w miejskiej elektrowni i gazowni, w fabryce konserw oraz w rolnictwie. Więźniów pochodzenia żydowskiego, którzy ponieśli śmierć, chowano początkowo na pobliskim frankfurckim cmentarzu żydowskim. W styczniu 1945 r. Świecko wraz z Kunowicami ogłoszone zostało twierdzą, stało się miejscem bezpośrednich walk. W kilka tygodni później miejscowość została kompletnie zniszczona. W końcu marca 1945 r. obóz został ewakuowany. Przed wyruszeniem transportu na zach. więźniowie musieli wykopać jeszcze okopy wokół Frankfurtu. W trakcie opuszczania obozu w baraku sanitarnym zamknięto około 100 osób chorych, a następnie barak spalono. Po zakończeniu wojny w 1945 r. pamięci ofiar poświęcono skromny obelisk. Dziś znajduje się tu murowany pomnik z białego granitu z przełamaną żelazną kratą. Tekst tablicy pamiątkowej brzmi: „Dla uczczenia pamięci więźniów obozu karnego w świecku, którzy byli torturowani i ginęli z rąk hitlerowskich faszystów w latach 1940-1945.

5.3.1. Historyczne układy przestrzenne na terenie gminy

Zabytkowe układy przestrzenne to założenia miejskie i wiejskie zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym sieci ulic lub sieci dróg. Są to zarówno urbanistyczne układy miast, ruralistyczne układy wsi, także mniejsze zespoły: założenia pałacowo-folwarczne, często połączone z parkami, kościoły i cmentarze przykościelne czy inne cmentarze.

• UKŁAD URBANISTYCZNY SŁUBIC

Układ urbanistyczny. Obecne miasto wykształciło się z dawnego, zarzecznego przedmieścia Frankfurtu nad Odrą, zorganizowanego przy średniowiecznym szlaku handlowym z Berlina do Poznania. Miasto charakteryzuje się radialnym układem ulic i dróg zbiegających się w punkcie przeprawy do Frankfurtu nad Odrą. Układ ten ukształtowany został wzdłuż starych traktów handlowych. Historyczna zabudowa zlokalizowana jest wzdłuż głównych ulic: Jedności Robotniczej, Kopernika, 1-go Maja, Wojska Polskiego, Słowiańska, Kościuszki, Żeromskiego oraz Plac Przyjaźni. Są to w większości budynki z 4 ćw. XIX w.-1 ćw. XX w. o historyzującym wystroju fasad.

Początkiem przedmieścia była osada Zulbica. Prawdopodobnie znajdowała się w pobliżu miejsca przeprawy przez Odrę, gdzie później zbudowano most. Pierwsza wzmianka o istnieniu mostu we Frankfurcie pochodzi z 1324 r., choć mógł istnieć wcześniej. Drogi z Frankfurtu w kierunku Krosna Odrzańskiego strzegła, usytuowana na wzgórzu, warownia zwana „Krowim Grodem”, wzmiankowana w 1399 r. Po wojnie 30-letniej podupadła, a pod koniec XVIII w. istniejące budynki rozebrano. Już w XVI w. ta część miasta przedstawiana była, jako droga ku Wrocławowi, która w pld. – wsch. części Słubic rozwidlała się na gościńce prowadzące do Wielkopolski i na Śląsk.

W pierwszej połowie XVII w. przedmieście otoczono czworokątnym szańcem bastionowym, później kilkakrotnie rozbudowywany. W XVIII w. nastąpił rozwój przedmieścia za sprawą nowo powstających manufaktur, fabryk i domów mieszkalnych, a także budynków koszarowych. Wytyczono nowe ulice oraz place, przy których zaczęła powstawać zabudowa. W XIX w. przedmieście zaczęło nabierać cech miejskich. Wzrastał udział terenów zabudowanych, w miejsce zagród wiejskich wznoszono dwukondygnacyjne kamienice czynszowe. Na przełomie XIX i XX w. zaczęły pojawiać się kamienice kilkukondygnacyjne, a także wille o charakterze podmiejskim.

Budowa nowego mostu na Odrze w latach 1893-1895 przyczyniła się do poprawy komunikacji między Frankfurtem i Dammvorstadt oraz usprawniła ruch na samym przedmieściu poprzez wytyczenie obecnej ulicy Jedności Robotniczej (Friedrichstrasse). Istotnym przedsięwzięciem podnoszącym rangę osiedla stał się Stadion Marchii Wschodniej.

W latach 30. na peryferiach Słubic powstało kilka dzielnic z domami jedno- i kilkurodzinnymi: ul. Sportowa, Jagiełły, Konstytucji 3-go Maja i Kanałowa. W momencie wkroczenia Armii Czerwonej, zniszczeniu uległo ok. 30% zabudowań Słubic. Straty wynikały głównie z ostrzału prowadzonego przez żołnierzy radzieckich świętujących zdobycie miasta.

W okresie PRL zasięg zabudowy o charakterze miejskim nie powiększył się w zasadniczy sposób. Skoncentrowano się przede wszystkim na rozbiórce zniszczonych domów oraz takich, których utrzymanie było ekonomicznie nieuzasadnione, a materiał mógł być wtórnie wykorzystany. Zabudowano głównie tereny po zniszczonej zabudowie, np. osiedle Słowiańskie czy pawilony handlowe w centrum miasta.

• UKŁADY RURALISTYCZNE WSI GMINY

Wsie posiadają wartości kulturowe, których wartość określają czynniki takie jak stan zachowania pierwotnego rozplanowania i charakter oraz stan zachowania ich zabudowy. Stan zasobu tej kategorii na terenie gminy Słubice nie został w pełni rozpoznany. Żaden z układów ruralistycznych nie został wpisany do rejestru zabytków, kilka chronionych jest zapisami w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Większość wsi na terenie gminy powstała w okresie średniowiecza, niektóre przed lokacją na prawie niemieckim. Miejscowości te posiadają najczęściej plan owalnicy lub wielodrożnicy. Na początku XIII w. nastąpiło upowszechnienie gospodarki czynszowej, co spowodowało akcję porządkowania przestrzeni wsi, czyli scalania rozproszonych osad i nadawania im racjonalnych planów. Przeobrażone lub nowo założone wsie otrzymały układy owalnic, ulicówek i łańcuchówek. Owalnica jest wsią o zabudowie zwartej, posadowioną wokół centralnego placu, tzw. nawsia, niekiedy ze znajdującym się w jego obrębie naturalnym lub sztucznym stawem.

Zasadnicza sieć osadnictwa wiejskiego ukształtowała się w okresie od XIII do XIV w. Ponowny ruch osiedleńczy rozwinął się w XVI w., wraz z rozwojem gospodarki folwarczej, karczunkiem lasów oraz

przejmowaniem pod uprawy gorszych gleb. Przy folwarkach oddalonych od wsi powstawały nieduże osady, najczęściej rzędówki – układ z mniej zwartą zabudową po jednej stronie drogi.

Proces industrializacji w XIX w. wywarł wpływ na rozwój przestrzenny wielu wsi. Rozwinęły się one w wielodrożnice, a pierwotny plan owalnicy często tracił na czytelności. Kulturowo cenniejsze są te układy, które pomimo rozwoju przestrzennego zachowały czytelność dawnego planu i które łączą w sobie elementy pierwotne z powstałymi w czasach kapitalizmu. Wsie zakładane w XIX w., charakteryzują się zabudową typu zagrodowego, rozproszoną i usytuowaną na niewielkich wyniesieniach terenu.

Na wartość ruralistyki wpływ ma zabudowa. Drewniane, stare domy zastąpione zostały w XIX-XX w. murowanymi. Jednak nowe budynki usytuowane są na historycznym miejscu i historycznym układzie, dzięki czemu dzisiejszy obraz wsi koresponduje z historycznym. Pomimo niekorzystnych ingerencji, znaczna część wsi gminy zachowała ład i harmonię w kompozycji.

W gminie Słubice na uwagę zasługują układy ruralistyczne kilku miejscowości – przede wszystkim średniowieczne owalnicowe założenia wsi Lisów, Rybocice, Stare Biskupice, Golice i Drzecin. Ich zagospodarowanie powinno uwzględniać wymogi wynikające z ochrony konserwatorskiej oraz zapewniać prawidłową ekspozycję pierwotnego założenia.

Rybocice to dawna osada rybacka, średniowieczna wieś o układzie owalnicy z rozwinięciem wielodrożnicowym. Zachowane nawsie rozciąga się wzdłuż krawędzi brzegu Iłanki. W jego najwyższym miejscu stoi kościół otoczony cmentarzem. Od wsch. krańca nawsia rozgałęzia się odnoga uliczna (widoczna na mapie z 1844 r.), zabudowana po obu stronach. Prawdopodobnie osiedlała się tu służba, która po zniesieniu pracy pańszczyźnianej potrzebna była do pracy w folwarku zlokalizowanym na płn. – wsch. od mostu przez Iłankę. Droga wiejska przecinająca nawsie, zaprojektowana częściowo jako aleja lipowa, posiadała brukową nawierzchnię, obok biegły trakty dla furmanek konnych. Istniejące tu zagrody chłopskie, zabudowane z trzech stron, odgródzone są od ulicy płotami ze sztachet, stojącymi na ceglanych podmurówkach. Reprezentacyjne budynki mieszkalne są przykładem typowych form zabudowy, powszechnych w końcu XIX w. Na płn. – wsch. krańcu wsi zachowały się zabudowania byłego folwarku, z mocno przekształconym domem dzierżawcy i podłużnymi budynkami stajennymi.

Golice to średniowieczna owalnica z wrzecionowatym nawsiem, posiadają dobrze zachowany układ przestrzenny. Jej najstarsza część wraz z kościołem zlokalizowana jest wzdłuż drogi ze Słubic w kierunku Kostrzyna. Jej najstarsza część wraz z kościołem zlokalizowana jest wzdłuż drogi ze Słubic w kierunku Kostrzyna. Ta część wsi rozszerza się w kierunku płn. – przy ul. Słubickiej, wzdłuż skrzyżowania dróg wschód – zachód, tworząc kolejne wnętrza przestrzenne – bocznej owalnicy. Tutaj znajduje się kilka dużych, stosunkowo dobrze zachowanych gospodarstw, których zabudowa pochodzi z 4 ćw. XIX w. Osobliwością wsi są wielkie gołębniki, z których zachowały się jeszcze dwa. Zachował się również budynek gospody Schulza (ul. Jasna 1) z salą taneczną. Pozostała zabudowa pochodzi z XIX-XX w.

Drzecin – w tej średniowiecznej wsi również można rozpoznać układ owalnicy z nawsiem, rozwiniętej w wielodrożnicę. Nawsie rozciąga się z płn. – zach. na pld. – wsch., zakolem przylegając do zbocza wsch. brzegu doliny Odry. Biegąca prawym brzegiem Odry szosa ze Słubic dochodziła do placu, przecinając w poprzek jego zach. część. Jej rozbudowa na odcinku między Słubicami a Kostrzynem zmieniła ten układ, zacierając charakter owalnicy. Na płn., przy szosie wylotowej zachowały się fragmenty folwarku. Na pld. krańcu nawsia widoczne jest rozgałęzienie szosy: na płn. – do Lisowa, na wsch. – do Starych Biskupic oraz na pld. – w kierunku dawnego frankfurckiego lasu podmiejskiego oraz do młynów nad potokiem Hühner Fließ.

Wśród zabudowy najstarszy jest budynek bez numeru zlokalizowany poniżej nawsia przy dzisiejszej trasie przelotowej – z poł. XIX w. Dobrze zachowane są budynki nr 11 i nr 36 przy płn. części nawsia, posiadające – typowe dla mniejszych i średnich domów chłopskich ostatniej ćw. XIX w. – proste fasady o klasycystycznym wyglądzie wskazujące na wpływy zabudowy miejskiej.

Lisów – obecny układ wsi ukształtował w 2 poł. XIX w. Powstało wówczas nawsie zlokalizowane w płn. części wsi, wzdłuż biegnącej przez wieś drogi. Staw, widoczny na mapach z XIX w., znajduje się w pld. części wsi. W części pld. – wsch., na wzniesieniu usytuowany jest kościół. Zabudowa to domy mieszkalne, stajnie i stodoły, typowe dla tradycji pruskiego budownictwa wiejskiego. Zachowany szachulcowy dom z podcieniami nr 22 z XVIII/XIX w., w 2013 r. został przeniesiony do skansenu w Ochli. Domy nr 28 i 34 prezentują popularny typ zabudowy z poł. XIX w.

Stare Biskupice są zaułkową owalnicą z folwarkiem. **Kunice** – wielodrożnicą, **Kunowice i Świecko** – wsie zaułkowe, ob. wielodrożnice, **dawne Rosiejewo (ob. Rybocice)** – wielodrożnica, osada fabryczna. **Nowe Biskupice** – typowa wieś kolonizacyjna w układzie liniowym z zabudową obustronną wzdłuż jednej drogi, zaś **Pławidło** – ulicówką z dworem i zabudową folwarczną na płn. krańcu wsi, przy zakręcie drogi.

5.3.2. Architektura i budownictwo

• OBIEKTY CHRONIONE WPISEM DO REJESTRU ZABYTKÓW

Elewacja budynku Szkoły Podstawowej Nr 1, przy ul. Wojska Polskiego. Wzniesiony w 1893 r., stanowi przykład pruskiego budownictwa użyteczności publicznej z przełomu XIX/XX w.

Trójkondygnacyjny, wieloosiowy budynek na rzucie prostokąta, z niską kondygnacją poddasza, płasko nakryty, z nieco niższym i węższym, trójosiowym aneksem od strony płd. i wydatnym niższym, dwuosiowym ryzalitem klatki schodowej pośrodku ściany zach. Elewacje licowane żółtą cegłą klinkierową, dzielone dekoracyjnymi fryzami i gzymsami z cegły czerwonej. Ściany rozcłonkowane regularnie rozmieszczonymi oknami zamkniętymi łukiem odcinkowym, w nadprożach zwieńczonych tynkowaną płyciną, osadzonymi w płytkich wnękach. Okna ryzalitu szersze zwieńczone odcinkowym gzymsem na kroksztynach. Podobnie ramowane otwory drzwi zwieńczone prostym odcinkiem gzymsu poprzedzonym rzędem konturowych blend arkadkowych.

Elewacja frontowa byłego kina „Piast” przy ul. Jedności Robotniczej 9-10. Budynek kina Filmpalast Friedrichstraße zaprojektowany przez niemieckiego architekta A. Rebigera z Berlina-Charlottenburg, wykonany przy współudziale rzeźbiarza Georga z Fürstenberg z Frankfurtu oraz berlińskiego malarza Kujawy. Wzniesiony został wzniesiony w 1924 r. w stylu ekspresjonizmu z elementami art déco. Uroczyste otwarcie nastąpiło w 1925 r.

W 1930 r. kino zamknięto, a budynek wykorzystywano jako salę taneczną „Elyseum”. Sztukateria fasady pozostała niezmienną, wybito dodatkowe wyjście. Obiekt powrócił do pierwotnej funkcji w 1937 r. Około 1940 r. kino kupił Adolf Kandela. Ze względu na nie najlepszy stan techniczny budynku, kino rozpoczęło działanie w 1948 r. W 1963 r. rozpoczęto remont generalny i dobudowano kotłownię. W 2005 r. kino zostało zamknięte. W ostatnich latach budynek byłego kina „Piast” ulegał stopniowej degradacji. W 2012 r. rozebrano kotłownię i salę widowiskową, uszkadzając fasadę. We wrześniu 2013 r., z inicjatywy Fundacji Dobro Kultury w Słubicach, ruszyła zbiórka wspomnień na temat kina „Piast”. Z inicjatywy Instytutu Historii Stosowanej we Frankfurcie nad Odrą w dniach 8-10 listopada 2013 r. odbyło się międzynarodowe wydarzenie kulturalne „NO PIAST – festiwal utraconego kina”, podczas których wyświetlono niektóre filmy z repertuaru dawnego kina oraz zorganizowano wystawę oryginalnych plakatów wiszących niegdyś na terenie kina, a znajdujących się obecnie w kolekcji Ryszarda Góreckiego.

Stadion Wschodniomarchijski, ob. stadion SOSiR w Słubicach, przy ul. Sportowej 1, wzniesiony w latach 1914-1927. Do jego budowy wykorzystano rosyjskich jeńców wojennych. Założenie przestrzenne zrealizowane wg projektu architekta miejskiego Otto Morgenschweisa (1869-1944), wzorowane na planie Deutsches Stadion w Berlinie, działającego w latach 1913-1934. Zakresem ochrony objęta jest płyta główna wraz z trybunami, basen z dolną częścią dawnej wieży skoków, budynek arkadowy w stylu premodernistycznym z zapleczem administracyjnym, boiska ziemne wraz ze stawem i elementami zieleni projektu architekta zieleni Wilhelma Hirscha (1887-1957) oraz założenie przestrzenne. Otwarcie głównego boiska nastąpiło w 1923 r., a ok. później na terenie obecnych boisk bocznych odbyły się Targi Rzemieślniczo-Rolnicze Marchii Wschodniej, na które przybyło blisko 100 tys. ludzi. W 1926 r. oddano do użytku basen pływacki, w 1930 r. zakończyła się budowa sąsiadujących ze stadionem kortów tenisowych.

Cmentarz żydowski przy ul. Transportowej w Słubicach. Jeden z najstarszych cmentarzy żydowskich w Europie – pierwsza pisemna wzmianka o nim znalazła się w uchwale Rady Miejskiej Frankfurtu nad Odrą z dnia 2 lipca 1399. Pochowano tu wielu frankfurckich rabinów, m.in. Josefa ben Meir Theomima, Mendla von Podheiza i Jehudę Lejba Margaliota.

Założony na prywatnym gruncie rodziny Hokemann, później przejętym przez miasto. Położony na ówczesnych tzw. Wzgórzach Żydowskich, przez stulecia należał do okręgu Kunowice. W 1805 r. gmina żydowska we Frankfurcie nad Odrą wykupiła przylegającą do nekropolii ziemię chłopską Martina Hanschke z Kunowic, z przeznaczeniem na przyszły II sektor cmentarza. Oficjalne otwarcie tej części nastąpiło w 1868 r. Od ok. 1870 r. na terenie cmentarza wznosił się neoromański dom przedpogrzebowy z kopułą zwieńczoną gwiazdą Dawida.

Dnia 23 października 1897 r. odsłonięto pomnik ku czci frankfurckiego rabina dr Mosesa Löwenmeiera, wykonany przez kamieniarza C. Schulza i mierzący ok. 2,75 m.

W 1937 r., w późniejszym III sektorze cmentarza, odsłonięto pomnik 17 żołnierzy żydowskich z okresu I Wojny Światowej, zniszczony w 1938 r. W rejestrze cmentarnym frankfurckiej gminy żydowskiej z lat 1677-1866 znajduje się ok. 1100 wpisów. W 1941 r. pochowano tu 110 osób z obozu pracy w Finkenheerd. W 1942 r. cmentarz został przekazany pod zarząd Zrzeszenia Żydów w Niemczech z siedzibą w Berlinie. Dnia

15 lutego 1944 r. został zbombardowany przez lotnictwo angielskie; uszkodzono m.in. północną ścianę domu przedpogrzebowego oraz niektóre nagrobki, m.in. dr Baswitza i Martina Heydemanna. Ostatni oficjalny pochówek odbył się 11 grudnia 1944 r.

W okresie powojennym następowała stopniowa dewastacja cmentarza. W 1972 r. zapadła decyzja o jego likwidacji. W latach 1975-1976 na terenie cmentarza wybudowano „Zajazd Staropolski”, administrowany przez państwowe przedsiębiorstwo Warta Tourist. Podczas prac budowlanych usunięto wszystkie nagrobki, a teren wyrównano. Na powierzchni 2,4 hektara nie zachował się wtedy ani jeden nagrobek, macewy wywieziono na wysypisko śmieci oraz do lasu w pobliżu lotniska wojskowego. W 1985 r. Polska Służba Ochrony Zabytków uznała główną część byłego cmentarza, jako miejsce historyczne. W 1988 r. Fundacja Rodziny Nissenbaumów przeprowadziła prace porządkowe i ogrodziła część terenu cmentarza. Na początku lat 90. teren sprywatyzowano, a zajazd przekształcono w motel „Eden” z klubem nocnym.

W 1999 r. obchodzono 600. rocznicę pierwszej pisemnej wzmianki na temat cmentarza. Przy tej okazji ufundowano tablicę pamiątkową w językach hebrajskim, polskim i niemieckim. W 2004 r. władze miejskie wykupiły teren i przekazały go Gminie Wyznaniowej Żydowskiej w Szczecinie. W grudniu 2004 r. doszło do kolejnej dewastacji cmentarza – kradzież ogrodzenia. W 2007 r. cmentarz przeszedł na własność Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego w Warszawie i został gruntownie wyremontowany. 15 maja 2008 r. do grobu rabina Theomima przybyli chasydzi z całej Europy i Stanów Zjednoczonych.

Cmentarz żydowski składał się z trzech części. Pierwsza, najstarsza część cmentarza – w formie nieregularnego pięciokąta, zlokalizowana była na wysokości 35-40 m. Niewielka, otoczona niskim murem z kamieni polnych o wys. około 60 cm. Funkcjonowała od 1399 r. (pierwsza wzmianka) – do 1867 r. W najwyższej położonej części chowano samobójców, przed nimi leżały kobiety, które zmarły w połogu – wszyscy bez nagrobków. Najstarsze udokumentowane nagrobki pochodzą z 2 poł. XVII w.

Grunt pod drugą część cmentarza nabyto w 1805 r., dopiero w 1866 r. wzniesiono nowy mur cmentarny z żółtej cegły klinkierowej osadzony na cokole z kamieni polnych. Mur miał długość około 240 m i wys. 2-2,5 m. Równolegle do muru przy ul. Krośnieńskiej przebiegał kanał odwadniający, nad którym przerzucono ozdobiony kamienny most, prowadzący do wejścia głównego. Tu znajdował się też wjazd dla karawanu. Po zagospodarowaniu drugiej części cmentarza zamknięto pierwszą część. Kamienie nagrobne w tej części cmentarza były wykonane z twardszych materiałów, jak marmur, granit lub odlew cementowy.

Trzecią część cmentarza kupiono na pocz. XX w. Początkowo chowano tu ludzi, którzy umarli jako nieczyści. Część ta, użytkowana 1940 r., utrzymana była bardzo skromnie, ogrodzona niskim betonowym murkiem i siatką drucianą. Część grobów nie miała nagrobków.

• ARCHITEKTURA SAKRALNA

Kościół gminy to niewielkie wiejskie kościółki o przeciętnych walorach architektonicznych. Znaczna część z nich funkcjonowała w średniowieczu, lecz zawieruchy historii spowodowały ich zniszczenie bądź degradację. Odbudowane lub przebudowane w XIX w., prezentują typ architektury sakralnej z XIX w. o charakterze lokalnym.

Kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, Stare Biskupice – 1867 r., budynek w duchu tzw. szkoły berlińskiej. Pierwotny kościół, wzmiankowany w XVIII w., został zniszczony wskutek uderzenia pioruna w 1782 r. Parafia była stosunkowo mała, więc nie uzyskiwała zgody na odbudowę – w 1796 r. zatwierdzono wniosek o budowę kaplicy w konstrukcji szkieletowej. Szybki wzrost liczby mieszkańców w 2 poł. XIX w. wymusił potrzebę budowy nowego kościoła, który poświęcono w 1867 r.

Kościół murowany z cegły, salowy, na rzucie prostokąta, z neogotycką elewacją o prostych podziałach. Zwieńczenie płd. szczytu kościoła stanowi nadwieszona czworoboczna wieża typu zwartego, o funkcji dzwonnicy. W elewacjach -smukłe okna oraz rozeta nad drzwiami wejściowym.

Kościół filialny pw. św. Józefa Oblubieńca, Rybocice – pochodzi z XV/XVII w. przebudowany w poł. XIX w. Średniowieczny kościół zniszczony w 1759 r., odbudowany w 1774 r., jako barokowy.

Jednonawowy kościół na rzucie prostokąta, z transeptem i półkoliście zamkniętym prezbiterium z półkolista apsydą. W fasadzie wieża na rzucie kwadratu, nakryta namiotowym dachem. Otwory okienne szerokie, zamknięte łukiem odcinkowym. Brak detali architektonicznych. Przy korpusie zachowane szkarpy.

Kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Św., Golice – mur., XV/XVII w. przebudowany w poł. XIX w. Kościół jednonawowy na rzucie prostokąta, z wieżą na rzucie kwadratu w fasadzie. Wzniesiony z ciosów granitowych, tynkowany. Szczyt wsch. rozczłonkowany smukłymi blendami. Ostrołuczne wejście do wieży od zach.

Kościół filialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, Lisów – XV w., XIX w. Niewielki, murowany i tynkowany kościółek jednonawowy, w XIX w. powiększony o transept. Poważnie zniszczony w czasie II wojny światowej, odbudowany został w 1962 r.

Kościół paraf. pw. NMP Królowej Polski, Słubice – powstały w 1830 r. przy ul. 1 Maja, wybudowany w 1775 r. jako dom strzelecki.

Przedmieście Dammvorstadt przed wojną należało do ewangelickiej gminy św. Mikołaja we Frankfurcie nad Odrą. Kościoła katolickiego na tym terenie nie było. Po 1945 r. podjęto decyzję o adaptacji do celów sakralnych sali dawnego domu strzeleckiego. Dom wzniesiony był w 1775 r., dzięki wieży wzniesionej w 1912 r. obiekt w dużym stopniu przypominał kościół. Podczas I wojny światowej służył m.in. jako lazaret wojskowy. Sąsiednie pomieszczenie przeznaczono na plebanię.

Kościół jest dużą halą, dwoma rzędami filarów podzieloną na trzy nawy. Sala modlitwy to dawna sala zabawowo-widowiskowa, prezbiterium na podwyższeniu to dawna scena. Przed kościołem znajduje się duży hol, obok mieści się kaplica św. Franciszka z Asyżu.

W 1998 r. nieopodal kościoła pojawiła się tablica informacyjna w ramach projektu tzw. drogi św. Jakuba. W 2013 r. do kościoła wprowadzono relikwie s. Faustyny Kowalskiej i Ojca Świętego Jana Pawła II, co upamiętnia tablica zawieszona w maju 2013 r. na fasadzie kościoła.

• ARCHITEKTURA REZYDENCJONALNA I ZESPOŁY FOLWARCZNE

Willa Księcia Leopolda ul. Mickiewicza 3 w Słubicach, do 2013 r. siedziba Sądu Rejonowego Wydziału Ksiąg Wieczystych, od 2015 r. – siedziba Powiatowego Urzędu Pracy w Słubicach. Eklektyczna, wzniesiona ok. 1900 r. dla posiadacza dóbr rycerskich M. Herrgutha. Kilkakrotnie remontowana i przebudowywana, z zachowaniem sztukaterii fasady. W czerwcu 2012 r. w ramach projektu „Ścieżka edukacyjna po historycznych miejscach Słubic” na frontonie budynku zawisła tablica informacyjna opisująca historię ulicy oraz nieistniejącego już pomnika księcia Leopolda Brunszwickiego.

Dwór w Plawidle nr 25, poł. XIX w. nawiązuje form dworów Nowej Marchii z XIX w. Do połowy lat 50. XX w. budynek pełnił rolę strażnicy Wojsk Ochrony Pogranicza, potem siedziba PGR (biura i świetlica oraz część mieszkalna na poddaszu). W latach 60. XX w. wykonano remont kapitalny elewacji i częściowo stolarki okiennej, w latach 70. wyodrębniono część mieszkalną również na parterze, a w latach 80. przełożono pokrycie dachowe.

Wzniesiony na rzucie prostokąta, częściowo podpiwniczony, parterowy z użytkowym poddaszem, nakryty dachem naczółkowym. W poprzek osi dachu umieszczone wystawki nakryte dachami mansardowymi. Na osi ścian dłuższych – parterowe aneksy poprzedzone schodami, z których wsch. zwieńczony jest tarasem. Elewacje tynkowane, część okien zachowana w pierwotnej formie.

Dwór w Starych Biskupicach wzniesiony w pocz. XIX w., z folwarkiem z 2 poł. XIX w. Murowany budynek na rzucie prostokąta, parterowy z użytkowym poddaszem, nakryty wysokim naczółkowym dachem, rozczłonkowanym drewnianymi facjatkami. Na osi fasady płytki ryzalit wejścia, zwieńczony dwuosiową facjatką zamkniętą trójkątnym szczytem. Otwory okienne powiększone ze zmianą proporcji.

• BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Katolickie Centrum Studenckie w Słubicach, Plac Jana Pawła II 1 – zbudowany jako łaźnia miejska z fundacji lekarza dr. Heino Goepela. Wzniesiono trzy takie obiekty, z których dwa znajdują się na terenie Frankfurtu nad Odrą: Marienbad I (1901-1974) i (1905 r.). Marienbad III, wzniesiony w latach 1912-1913, znajduje się w Słubicach.

Po wojnie słubicka łaźnia została uruchomiona w 1949 r. i działała do 1976 r. Później funkcjonowały tutaj: pralnia chemiczna, magiel, sklep żelazny oraz lumpeks. Po 1989 r. budynek nabył dyplomata niemiecki dr. Gottfried Pagenstert, który w 1999 r. podarował go diecezji zielonogórsko-gorzowskiej na realizację współpracy polsko-niemieckiej. Obecnie znajduje się tu siedziba Katolickiego Centrum Studenckiego.

Parterowy budynek na rzucie prostokąta, nakryty wysokim mansardowym dachem kryjącym użytkowe poddasze. W fasadzie obszerny ryzalit zwieńczony dwukondygnacyjnym szczytem. W tylnej elewacji półkolisty aneks nakryty stożkowym dachem. Ściany skomponowane osiowo, zwieńczone profilowanym gzymsem, drzwi umieszczone w arkadowym podcieniu o spłaszczonym wykroju archiwolty.

Galeria „Jedynka” w Słubicach zwana potocznie „ratuszem”, ul. Seelowska. Budynek wzniesiony w ok. 1800 r. jako Gospoda pod Siedmioma Szwabami, a od 1845 r. szkoła dla dziewcząt. W latach 1903-1904 szkołę powiększono o trzypiętrowy budynek – przy ob. ul. Wojska Polskiego. W 1945 r. obiekt zaadaptowany jako Szkoła Podstawowa nr 1. W latach 90. budynek został opuszczony z powodu złego stanu technicznego.

W 2006 r. zach. część obiektu – wzdłuż ul. Wojska Polskiego, została wyremontowana i zaadaptowana

na supermarket, wyburzono trzypiętrową część budynku zastępując ją przedłużeniem na wzór zach. części obiektu. Główna, pld. część budynku przy Placu Przyjaźni i ul. Seelowskiej po gruntownym remoncie w 2008 r. została zaadaptowana na galerię handlową „Jedynka”. Swoją siedzibę ma tu m.in. słubicka redakcja „Gazety Lubuskiej”.

Ruiny wieży Kleista zbudowanej w latach 1891-1892 na Wzgórzach Żydowskich (obecnie Park Rozrywki i Rekreacji), wysadzona dnia 20 lutego 1945 r. Pomysł budowy wieży widokowej na pojawił się w 1884 r., jako idea upamiętnienia 125 rocznicy bitwy pod Kunowicami. Zrealizowano go w 1891 r. – wg projektu radcy budowlanego Malcome’a, zmodyfikowanego przez miejskiego budowniczego Winterapa. Stylistycznie prezentowała historyzm z elementami architektury neośredniowiecznej i neorenesansowej. Odbudowa wieży Kleista stała się jednym z celów „Strategii Rozwoju Gminy Słubice na lata 2007-2013”.

Wieża miała 21 m wysokości. Prostokątny w planie trzon wieńczyła platforma widokowa zaopatrzona w blanki i cztery narożne wieżyczki – pinakle. Z platformy wyrastała cylindryczna nadbudowa, zakończona tarasem widokowym zaopatrzonym w blankowanie. Wieża murowana, licowana cegłą klinkierową, detal w formie boniowanego obramienia głównego i fryzów arkadkowych pod oboma tarasami.

W 2019 r. ogłoszono kolejny przetarg na prace budowlane. Obok wieży powstało kilka innych obiektów dla obsługi ruchu turystycznego. Długi zadaszony taras z kuchnią i toaletą z 1896 r., w późniejszym czasie przeszklony i zaopatrzony w piec. ku, taras przeszklono i zaopatrzono w piec. Druga, całoroczna sala powstała w 1898 r.

• CMENTARZE

Cmentarz – jako przestrzeń ukształtowana wg reguł kulturowych związanych z religią i tradycją grzebania zmarłych, opatrzona cennymi zabytkami sztuki sepulkralnej, z zachowanym układem alejek i ścieżek cmentarnych, w otoczeniu starodrzewu, stanowi ważny element dziedzictwa kulturowego. Ze swej istoty jest przestrzenią usakralizowaną - by mogła spełniać swoją funkcję musi zostać poświęcona. Świętość cmentarza obwarowana jest kanonicznymi dyspozycjami sięgającymi średniowiecza, z drugiej – głęboko zakorzenionymi przekonaniami i zakazami o pogańskiej proveniencji. Wszystkie cmentarze, również nieczynne, należy pielęgnować i eksponować w krajobrazie miejscowości. Niezależnie od stanu zachowania cmentarze powinny być oznakowane tablicami informacyjnymi.

W okresie średniowiecza cmentarze istniały wyłącznie przy kościołach i klasztorach. Możliwych i zasłużonych grzebano w kryptach, pod posadzką świątyni, w obrębie prezbiterium lub w kaplicy. Począwszy XVI w. nekropole zakładano zazwyczaj poza murami miejskimi. Zwyczaj ten upowszechnił się w XVII i XVIII w. w miastach, zwłaszcza wśród gmin ewangelickich. Wiąże się to z faktem, że tradycja protestancka nie nakładała obowiązku zakładania cmentarzy w miejscowości, gdzie usytuowany jest kościół parafialny. Dlatego w prawie każdej wsi znajdował się jeden lub dwa cmentarze. Najczęściej wiejskie cmentarze ewangelickie tworzyły proste układy przestrzenne. Zakładane były na planie prostokąta, niekiedy z aleją prowadzącą przez jego środek, dzielącą cmentarz na dwie kwatery. Granice cmentarza wyznaczały drzewa i krzewy. Stanowiły je gatunki rodzime, przede wszystkim lipy, klony, jesiony, rzadziej świerki. Wewnątrz, aby zaakcentować odrębność poszczególnych kwater, często sadzono tuje. Cmentarze ewangelickie zaakcentowane były w krajobrazie i ściśle powiązane z wsią. Zakładano je na wzniesieniach, otoczone były starodrzewem.

Na terenie gminy Słubice występuje znaczna ilość cmentarzy. Są tutaj niemieckie cmentarze komunalne i wyznaniowe, cmentarze żydowskie i powojenne, polskie cmentarze katolickie oraz komunalne. Wśród nich znajduje się omówiony już, wpisany do rejestru zabytków dawny cmentarz żydowski. Zabytkowy charakter ma również cmentarz Komunalny w Słubicach.

– **Słubice, cmentarz komunalny (ul. Sportowa)** – powstał pod niemiecką nazwą Dammfriedhof w 1814 r., gdy dotychczasowy cmentarz okazał się zbyt mały. W 1901 r. wzniesiono kaplicę z piaskowym portykiem. W 1928 r. cmentarz poszerzono o część leśną – tzw. Waldfriedhof. Od 1945 r. pochówki katolickie oddzielono od ewangelickich dawnym murkiem z naturalnego kamienia. Przez krótki czas na cmentarzu spoczywały zwłoki 32 żołnierzy radzieckich złożonych pierwotnie na Placu Poległych (ob. Plac Bohaterów), obecnie przeniesione na cmentarz żołnierzy radzieckich w Cybince. W 1983 r. zdecydowano o likwidacji cmentarza ewangelickiego, zachowała się jedna tablica z nagrobka Friedricha Boggascha (1845-1909) i jego żony (1848-1921) – w zaniedbanej, zarosniętej części cmentarza przy drodze krajowej nr 29 – tablica wykonana z granitu, z efektem rybiej łuski. W 2010 r. z cmentarza usunięto wiele drzew i krzewów, wykoszono trawę.

– **Drzecin:** cmentarz ewangelicki przy pld. – wsch. krańcu wsi, poł. XIX w., cmentarz przykościelny, poł. XIX w.

- **Golice:** cmentarz południowy – komunalny, pocz. XX w.; cmentarz północny – poł. XIX w. cmentarz przykościelny – poł. XVIII w.
- **Nowe Biskupice:** cmentarz ewangelicki w póln. – zach. części wsi, poł. XIX w.
- **Stare Biskupice:** cmentarz przykościelny, 2 poł. XIX w., cmentarz komunalny przy pld. krańcu wsi, pocz. XX w.
- **Kunice:** cmentarz w póln. części wsi, poł. XIX w.
- **Kunowice:** cmentarz komunalny (dawny ewangelicki), ul. Jeziorna, poł. XIX w., cmentarz przykościelny ewangelicki, pocz. XIX w.
- **Lisów:** cmentarz przykościelny, XV w., cmentarz komunalny, pocz. XX w.
- **Nowy Lubusz:** cmentarz poewangelicki I, pld. – wsch. część wsi, poł. XIX w., cmentarz poewangelicki II, poł. XIX w.
- **Pławidło:** cmentarz, pocz. XX w.
- **d. stare Rosiejewo:** cmentarz leśny, północny, cmentarz leśny południowy.
- **Rybovice:** cmentarz poewangelicki, póln. część wsi, poł. XIX w., cmentarz komunalny, 1960 r., cmentarz przykościelny – XV w.

Cmentarze komunalny przy ul. Sportowej w Słubicach oraz w cmentarze w miejscowościach: Golice, Lisów, Stare Biskupice oraz Rybovice są własnością Gminy Słubice. W końcu 2016 r. przeprowadzono ich inwentaryzację. Wykonano m.in. pomiary geodezyjne, opracowano mapy cmentarzy, dokonano spisu inwentaryzacyjnego i stworzono elektroniczną bazę grobów.

Dotąd nie przeprowadzono rozeznania stanu zachowania pozostałych cmentarzy, zwłaszcza nieużytkowanych oraz inwentaryzacji cmentarzy nieużytkowanych.

5.4. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Słubice funkcjonują dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

5.4.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Słubice znajduje się 9 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Tabela nr 2). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim – rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Tabela nr 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie gminy Słubice

LP.	MIJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR REJESTR ZABYTEKÓW	DATA DECYZJI
1	Golice	kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Św.	centrum wsi, dz. nr 106	268; KOK-I-38/76	10.04.1964 r. 25.10.1976 r.
2	Lisów	kościół filialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa	po wsch. str. na wsia, dz. nr 233	997; KOK-I-188/76	09.03.1964 r. 30.11.1976 r.
3	Lisów	chałupa podcieniowa	obecny adres – skansen Ochla – 22, dz. nr 206/1	L-264/A	28.08.2007 r.
4	Rybovice	kościół filialny pw. św. Józefa	w centrum wsi, dz. nr 122	276; KOK-I-43/76	10.04.1961 r. 26.10.1976 r.
5	Słubice	elewacja frontowa, dawniej kino Piast	ul. Jedności Robotniczej 10, 9, dz. nr 517/1, 517/3	L-338/A	27.07.2009 r.
6	Słubice	zespół obiektów sportowych SOSIR (dawny „Stadion Wschodniomarchijski”)	ul. Sportowa, dz. nr 59/8, 10/6, 11, 10/1, 10/5 (część)	L-654/A	16.06.2014 r.
7	Słubice	budynek szkolny	ul. Wojska Polskiego 1, dz. nr 528/16	L-36	6.11.2000 r.
8	Słubice	cmentarz żydowski	ul. Transportowa, dz. nr 71/2, 71/4	L-622/A	26.11.2013 r.
9	Stare Biskupice	kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny	10, dz. nr 6	L-596/A	29.07.2013 r.

5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające ww. rozporządzenie.

Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno-budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane). Ponadto właściciele lub posiadacze zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków mają obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach, niekorzystnych zmianach oraz o zmianie stanu prawnego zabytku. Mają też obowiązek uczestniczenia w kosztach badań archeologicznych prowadzonych na swoim terenie.

O zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty wójt (burmistrz, prezydent miasta) zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości, która przestała być zabytkiem.

Zawiadomienie o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków umieszcza się na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej do czasu zamieszczenia informacji odpowiednio o włączeniu karty adresowej zabytku, o włączeniu nowej karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo o wyłączeniu karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków. Ponadto Wójt (burmistrz, prezydent miasta) o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków zawiadamia właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem, na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo wyłączenia tej karty z gminnej ewidencji zabytków.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. 2010 r. Nr 75, poz. 474) istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków, poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o ustaleniu o warunków zabudowy i zagospodarowania terenu (WZIZT) oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym. Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana.

Gminna ewidencja zabytków gminy Słubice (GEZ) została opracowana w 2015 r. Spis obiektów ujętych w GEZ przedstawia Tabela nr 3 i 4 (stanowiska archeologiczne). Ewidencja została przyjęta Zarządzeniem nr 160/2015 Burmistrza Słubic z dnia 26 czerwca 2015 r. w sprawie założenia i prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Słubice i Zarządzeniem nr 234/2016 Burmistrza Słubic z dnia 27 lipca 2016 r. w sprawie zmiany w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Słubice. Ewidencja jest systematycznie aktualizowana.

Tabela nr 3. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków z terenu gminy Słubice

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR DZIAŁKI	CZAS POWSTANIA ZABYTKU
1	Nowe Biskupice	szkoła ob. świetlica wiejska – kaplica	12, w centrum wsi	20	mur., pocz. XX w.
2	Nowe Biskupice	dom mieszkalny	7	13/3	mur., pocz. XX w.
3	Nowe Biskupice	dom mieszkalny	10	73/6 i 73/7	mur., pocz. XX w.
4	Nowe Biskupice	dom mieszkalny	23	43	mur., 1 ćw. XX w.
5	Nowe Biskupice	cmentarz (ewangelicki)	w płn.- zach. cz. wsi	19	poł. XIX w.
6	Stare Biskupice	kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny	10	6	mur., 1867 r.
7	Stare Biskupice	dom mieszkalny	1	242/1	mur., 1925 r.
8	Stare Biskupice	dom mieszkalny	3	43/1	mur., 1 ćw. XX w.
9	Stare Biskupice	dom mieszkalny	5	05/3	mur., 1 ćw. XX w.

10	Stare Biskupice	dom mieszkalny	13	10/1	mur., XIX/XX w.
11	Stare Biskupice	dom mieszkalny	14	11	mur., I ćw. XX w.
12	Stare Biskupice	Szkoła, ob. świetlica wiejska	w zach. cz. wsi	7	mur., pocz. XX w.
13	Stare Biskupice	dwór	zach. cz. folwarku	8/17	mur., pocz. XIX w.
14	Stare Biskupice	folwark	9	8/17	2 poł. XIX w.
15	Stare Biskupice	budynek inwentarski folwarczny	9	8/17	mur., 4 ćw. XIX w.
16	Stare Biskupice	cmentarz komunalny	na pld. krańcu wsi	35	pocz. XX w.
17	Stare Biskupice	cmentarz przykościelny	przy kościele	6	2 poł. XIX w.
18	Stare Biskupice	wieś, własność biskupów lubuskich, na pocz. XVII w. własność miasta Frankfurt, 1864 r. wieś ze szlacheckim folwarkiem, zaułkowa, ob. owalnica z folwarkiem			
19	Drzecin	dom mieszkalny	6	12/5	mur., pocz. XX w.
20	Drzecin	dom mieszkalny	10	143	mur., pocz. XX w.
21	Drzecin	dom mieszkalny	11	25	mur., XIX/XX w.
22	Drzecin	dom mieszkalny	12	144/2 i 144/1	mur., pocz. XX w.
23	Drzecin	dom mieszkalny	17	29/2	mur., 4 ćw. XIX w.
24	Drzecin	szkoła obecnie świetlica, biblioteka	20	239/1	mur., pocz. XX w.
25	Drzecin	dom mieszkalny, sklep	23	219/2	
26	Drzecin	dom mieszkalny	26	247/1, 247/2 247/3	mur., 4 ćw. XIX w.
27	Drzecin	dom inwentarski	26	247/1, 247/2 247/3	mur., 4 ćw. XIX w.
28	Drzecin	dom inwentarski	26	247/1, 247/2 i 247/3	mur., 4 ćw. XIX w.
29	Drzecin	dom mieszkalny	36	45	mur., pocz. XX w.
30	Drzecin	dom mieszkalny	38	42/2	
31	Drzecin	dom mieszkalny	39	41/2	mur., 4 ćw. XIX w.
32	Drzecin	dom mieszkalny	41	38/1	
33	Drzecin	cmentarz przykościelny	pośrodku wsi	33	pocz. XIX w.
34	Drzecin	cmentarz po ewangelicki	płd.-wsch. kraniec wsi, przy drodze do Biskupic Nowych	94/1	poł. XIX w.
35	Drzecin	aleja lipowa	po płn.-wsch. str. wsi, przy drodze do Lisowa	48/2	pocz. XX w.
36	Drzecin	wieś książęca, w pocz. XX w. folwarki, Walica, ob. owalnicowa z rozwinięciem wielodrożnicowym			
37	Golice	kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Św.	centrum wsi	106	
38	Golice	dom mieszkalny	ul. Jasna 1	159/1	mur., XIX/XX w.
39	Golice	dom mieszkalny	ul. Jasna 5	156	mur., XIX/XX w.
40	Golice	budynek inwentarski	ul. Jasna 7	149/9	mur., 1870
41	Golice	dom mieszkalny	ul. Lipowa 1	182/1	mur., XIX/XX w.
42	Golice	dom mieszkalny	ul. Lipowa 5	178	mur., k. XIX w.
43	Golice	dom mieszkalny	ul. Słoneczna 4	62/4 62/3	mur., 4 ćw. XIX w.
44	Golice	budynek inwentarski	ul. Słoneczna 4	62/3	mur., 4 ćw. XIX
45	Golice	budynek inwentarski	ul. Słoneczna 4	62/3	mur., 4 ćw. XIX w.
46	Golice	gołębnik	ul. Słoneczna 4	62/4	mur., 4 ćw. XIX w.
47	Golice	dom mieszkalny	ul. Słubicka 7	109	
48	Golice	dom mieszkalny	ul. Słubicka 9	108	

49	Golice	budynek inwentarski z cz. mieszkalną	ul. Zielona 4	102/1	mur., 4 ćw. XIX w.
50	Golice	budynek inwentarski	ul. Zielona 4	102/1	mur., 1884 r.
51	Golice	gołębnik	ul. Zielona 4	102/1	mur., k. XIX w.
52	Golice	działka kościelna	w centrum wsi	106	XV w.
53	Golice	cmentarz północny	po wsch. str. ul. Słubickiej	193	poł. XIX w.
54	Golice	cmentarz południowy, komunalny	po wsch. str. ul. Słubickiej	204	pocz. XX w.
55	Golice	cmentarz przy kościelny		106	poł. XVIII w.
56	Golice	wieś, własność biskupów lubuskich, w XVI w. własność elektorów brandenburskich, owalnica z wrzecionowatym nawsiem			XIV w., wz. 1317 r.
57	Kunice	dom mieszkalny	3	163	mur., 1904 r.
58	Kunice	dom mieszkalny	5	165	mur., XIX/XX w.
59	Kunice	dom mieszkalny	7	168/2	mur., 1 ćw. XX w.
60	Kunice	dom mieszkalny	9	169/2	mur., 1 ćw. XX w.
61	Kunice	dom mieszkalny	11	170/6	mur., 1 ćw. XX w.
62	Kunice	cmentarz	w płn. cz. wsi	112	poł. XIX w.
63	Kunice	wieś książęca, ob. wielodrożnica			
64	Kunowice	stodoła	ul. Dworcowa 2	145/1	
65	Kunowice	dom mieszkalny-poczt	ul. Dworcowa 4	146	mur., I.10-20 XX w.
66	Kunowice	dom mieszkalny	ul. Dworcowa 6	147/9	mur., pocz. XX w.
67	Kunowice	dom mieszkalny	ul. Dworcowa 22	159/1	mur., I.10-20 XX w.
68	Kunowice	dom mieszkalny	ul. Dworcowa 23	161/1	mur., I.10-20 XX w.
69	Kunowice	dom mieszkalny	ul. Dworcowa 25	168	mur., I.10-20 XX w.
70	Kunowice	dom mieszkalny	ul. Dworcowa 26	227/7	mur., pocz. XX w.
71	Kunowice	dom mieszkalny	ul. Słubicka 13	107/1	mur., k. XIX w.
72	Kunowice	dom mieszkalny (szkoła)	ul. Słubicka 18	142/4	mur., XIX/XX w.
73	Kunowice	stodoła	ul. Słubicka 23	99/1	rygl. 4 ćw. XIX w.
74	Kunowice	dom mieszkalny (dawniej szkoła)	ul. Szkolna 2	54	mur., pocz. XX w.
75	Kunowice	dom mieszkalny	ul. Szkolna 3	87/1	mur., pocz. XX w.
76	Kunowice	kostnica	na cmentarzu	231	mur., I.10-20 XX w.
77	Kunowice	cmentarz komunalny (ewangelicki)	po zach. str. jeziora Zielonego, ul. Jeziorna	231	poł. XIX w.
78	Kunowice	cmentarz przykościelny (ewangelicki)	w centrum wsi	55	pocz. XIX w.
79	Kunowice	wieś książęca/miejska, zaułkowa, ob. wielodrożnica			wz. 1399 r.
80	Lisów	kościół filialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa	po wsch. str. nawsia	233	mur., XV-XIX w.
81	Lisów	Dom mieszkalny	12	141	mur., pocz. XX w.
82	Lisów	dom mieszkalny, świetlica	14	143/4	mur., XIX/XX w.
83	Lisów	dom mieszkalny	15	138/8	mur., XIX/XX w.
84	Lisów	budynek inwentarski	17	137/2	mur., 4 ćw. XIX w.
85	Lisów	dom mieszkalny	20	204	mur., XIX/XX w.
86	Lisów	dom mieszkalny	21	205/2	mur., XIX/XX w.
87	Lisów	chałupa podcieniowa	obecny adres – skansen Ochla – 22	206/1	rygl., XVIII w.
88	Lisów	dom mieszkalny	28	207	rygl., 3 ćw. XIX w.
89	Lisów	dom mieszkalny	34	212/2	
90	Lisów	cmentarz przykościelny	233	233	XV w.
91	Lisów	cmentarz komunalny	po wsch. str. wsi	144	pocz. XX w.
92	Lisów	szpaler lipowy	wsch. granica płn. cz. nawsia	216/2	pocz. XX w.
93	Lisów	wieś klasztorna, owalnica			wz. 1411-1412 r.
94	Nowy Lubusz	dom mieszkalny	22	35	mur., I.10-20 XX w.
95	Nowy Lubusz	magazyn zbożowy	w obr. Kolonii płn.	170/13	mur., I.20 XX w.
96	Nowy Lubusz	cmentarz poewangelicki I	po wsch. str. pld. cz. wsi	91/1	poł. XIX w.
97	Nowy Lubusz	cmentarz poewangelicki II	po wsch. str. pld. cz. wsi	91/1	poł. XIX w.

98	Pławidło	cmentarz		28/12	pocz. XX w.
99	Pławidło	dwór	Pławidło 25	28/22	
100	dawniej Rosiejewo	cmentarz (ewangelicki)	leśny, północny	296	
101	dawniej Rosiejewo	cmentarz (ewangelicki)	leśny, południowy	296	
102	dawniej Rosiejewo	wieś, własność elektora brandenburskiego, w 1539 r. papiernia, ob. Wielodroźnica, osada fabryczna			
103	Rybcice	kościół filialny pw. św. Józefa	w centrum wsi	122	
104	Rybcice	dom mieszkalny	1	107/1	mur., l. 10-20 XX w.
105	Rybcice	dom mieszkalny	3	108	mur., l. 10-20 XX w.
106	Rybcice	dom mieszkalny	5	109/1	mur., l. 10-20 XX w.
107	Rybcice	dom mieszkalny	7	110/4	mur., l. 10 XX w.
108	Rybcice	dom mieszkalny	13	114	
109	Rybcice	dom mieszkalny (plebania?)	15	115	
110	Rybcice	dom mieszkalny	16	130	mur., k. XIX w.
111	Rybcice	dom mieszkalny	25	314/13	mur., k. XIX w.
112	Rybcice	dom mieszkalny	27	85	mur., XIX/XX w.
113	Rybcice	obora folwarczna		94/2	mur., k. XIX w.
114	Rybcice	szkoła, była placówka Straży granicznej	płn.-wsch. kraniec wsi	78	mur., l. 20 XX w.
115	Rybcice	działka kościelna	w centrum wsi	122	XV w.
116	Rybcice	cmentarz poewangelicki	płn. cz. wsi	57	poł. XIX w.
117	Rybcice	cmentarz komunalny		57	1960 r.
118	Rybcice	cmentarz przykościelny		122	XV w.
119	Rybcice	aleja kasztanowców	w zach. cz. wsi	120/2	pocz. XX w.
120	Rybcice	aleja lipowa	we wsch. cz. wsi	120/2	pocz. XX w.
121	Rybcice	wieś klasztorna/miejska, d. osada rybicka, owalnia, ob. owalnia z rozwinięciem wielodrożnicowym			
122	Słubice	Zespół Szkół Licealnych im. Zb. Herberta, dawniej internat Szkoły odzieżowej	ul. Boh. Warszawy 3	370/8	mur., ok. 1925
123	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 4	457/3	mur., ok. 1925
124	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 5	457/3	mur., ok. 1925
125	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 4a	458/6	mur., ok. 1925
126	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 4b	458/24	mur., ok. 1925
127	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 4c	458/24	mur., ok. 1925
128	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 4d	458/25	mur., ok. 1925
129	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 4e	458/22	mur., ok. 1925
130	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 4f	458/22	mur., ok. 1925
131	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 6	458/1	mur., ok. 1925
132	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 7	456/1	mur., ok. 1925
133	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Chopina 1	420	
134	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Chopina 8	423/3	
135	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Chopina 9	423/2	mur., ok. 1929
136	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Chopina 10	423/1	mur., ok. 1929
137	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Chopina 12	490/9	mur., ok. 1929
138	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Chopina 13	490/5	mur., ok. 1929
139	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Chopina 14	490/11	mur., ok. 1890
140	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Chopina 15	490/12	mur., ok. 1890
141	Słubice	budynek mieszkalno-usługowy kamienica	ul. Chopina 19	487	mur., ok. 1929
142	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 8	403/6	mur., pocz. XX w.
143	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 9	403/6	mur., pocz. XX w.
144	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 10	403/3	mur., pocz. XX w.
145	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 11	403/3	mur., pocz. XX w.
146	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 12	403/5	mur., pocz. XX w.

147	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 13	403/1	mur., pocz. XX w.
148	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Daszyńskiego 5	680/1	mur., XIX/XX w.
149	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Daszyńskiego 20	620/10	mur., pocz. XX w.
150	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Daszyńskiego 21	620/2	mur., pocz. XX w.
151	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Daszyńskiego 22	641/3	mur., l. 30 XX w.
152	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Daszyńskiego 23	641/1	mur., l. 30 XX w.
153	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Folwarczna 2	2/20	mur., XIX/XX w.
154	Słubice	budynek mieszkalny wielorodzinny	ul. Folwarczna 2a	2/42	mur., 1938r.
155	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 1	276/16	mur., 1933-35
156	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 2	276/16	mur., 1933-35
157	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 3	276/18	mur., 1933-35
158	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 4	276/18	mur., 1933-35
159	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 5	276/6	mur., 1933-35
160	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 6	276/6	mur., 1933-35
161	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 7	276/21	mur., 1933-35
162	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 8	276/21	mur., 1933-35
163	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 9	276/3	mur., 1933-35
164	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 10	276/3	mur., 1933-35
165	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 11	276/22	mur., 1933-35
166	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 12	276/22	mur., 1933-35
167	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 13	343/17	mur., 1933-35
168	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 14	343/18	mur., 1933-35
169	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 15	343/19	mur., 1933-35
170	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 16	343/8	mur., 1933-35
171	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 17	343/12	mur., 1933-35
172	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 18	343/28	mur., 1933-35
173	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 19	343/3	mur., 1933-35
174	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 20	343/16	mur., 1933-35
175	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 21	343/1	mur., 1933-35
176	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 22	343/15	mur., 1933-35
177	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 23	343/15	mur., 1933-35
178	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 24	343/14	mur., 1933-35
179	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 25	343/14	mur., 1933-35
180	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 1	671/4	mur., ok. 1910
181	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 2	668/9	mur., ok. 1910
182	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 3	668/23	mur., pocz. XX w.
183	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 4	668/3	mur., pocz. XX w.
184	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 5	667	mur., pocz. XX w.
185	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 6	668/8	mur., pocz. XX w.
186	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 7	668/7	mur., pocz. XX w.
187	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 8	666	mur., ok. 1910
188	Słubice	elewacja frontowa, dawniej kino Piast	ul. Jedności Robotniczej 10, 9	517/1, 517/3	mur., ok. 1924
189	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 11	518/3	mur., ok. 1908
190	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Jedności Robotniczej 12	519/7	mur., pocz. XX w.
191	Słubice	budynek użytkowy – hotel dawniej siedziba władz Gminy Słubice	ul. Jedności Robotniczej 15	519/7	mur., pocz. XX w.
192	Słubice	budynek użytkowy, dawniej Sąd Rejonowy	ul. Jedności Robotniczej 16	649/1	mur., l ćw. XX w.
193	Słubice	kamienica/ budynek mieszkalny	ul. Jedności Robotniczej 17	660/4	mur., pocz. XX w.
194	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kanałowa 1	343/4	mur., pocz. XX w.
195	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kanałowa 2	343/20	mur., pocz. XX w.
196	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kanałowa 3	342	mur., pocz. XX w.
197	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kanałowa 4	343/10	mur., pocz. XX w.
198	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kanałowa 5	343/23	mur., pocz. XX w.

199	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kanałowa 6	343/22	mur., pocz. XX w.
200	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kanałowa 7	343/21	mur., pocz. XX w.
201	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Kilińskiego 1-7	600/10 600/5 600/1 600/6 600/12 600/1 600/3	mur., 1 poł. XX w.
202	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Konopnickiej 2	683/29	mur., l. 20 XX w.
203	Słubice	budynek mieszkalny jednorodzinny	ul. Konopnickiej 3	683/122	mur., l. 20 XX w.
204	Słubice	budynek mieszkalny jednorodzinny	ul. Konopnickiej 4	689	mur., l. 20 XX w.
205	Słubice	prokuratura	ul. Konstytucji 3 Maja 6	458/37	mur., 1 poł. XX w.
206	Słubice	budynek po byłej siedzibie Straży Granicznej	ul. Konstytucji 3 Maja 13	274/1	mur., 1913
207	Słubice	budynek mieszkalny jednorodzinny	ul. Konstytucji 3 Maja 16	215/1	mur., pocz. XX w.
208	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 59	278/3	mur., XIX/XX w.
209	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 60	278/3	mur., XIX/XX w.
210	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 61	276/1	mur., XIX/XX w.
211	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 62	276/8	mur., XIX/XX w.
212	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 63	276/12	mur., XIX/XX w.
213	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 64	276/13	mur., XIX/XX w.
214	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 65	276/14	mur., XIX/XX w.
215	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 66	276/15	mur., XIX/XX w.
216	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 67	343/25	mur., XIX/XX w.
217	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 68	343/25	mur., XIX/XX w.
218	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 69	343/25	mur., XIX/XX w.
219	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 70	343/25	mur., XIX/XX w.
220	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 71	343/25	mur., XIX/XX w.
221	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 72	343/25	mur., XIX/XX w.
222	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 73	343/25	mur., XIX/XX w.
223	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 74	343/25	mur., XIX/XX w.
224	Słubice	budynek użytkowy, dawniej przepompownia	ul. Konstytucji 3 Maja 78	340/2	mur., pocz. /XX w.
225	Słubice	budynek mieszkalny, blok	ul. Kopernika 6	520/1	mur., pocz. /XX w.
226	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 7	519/20	mur., pocz. /XX w.
227	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 11	522/4	mur., k. XIX w.
228	Słubice	budynek PZU, dawniej budynek mieszkalny	ul. Kopernika 13	523	mur., pocz. XX w.
229	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 14	524/34	mur., po 1850/60
230	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 15	524/33	mur., po 1850/61
231	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 16	524/4	mur., l. 20 XX w.
232	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 17	524/28	mur., l. 20 XX w.
233	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 20	492/1	mur., pocz. XX w.
234	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 23	490/15	mur., pocz. XX w.
235	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 24	490/14	mur., XIX/XX w.
236	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Kopernika 26	1209	mur., ok. 1885/95
237	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Kopernika 27	1209	mur., ok. 1885/96
238	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Kopernika 28	1209	mur., l.20 XX w.
239	Słubice	budynek mieszkalny jednorodzinny	ul. Kopernika 39	397	mur., 1 poł. XX w.
240	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 40	396	mur., pocz. XX w.
241	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 41	395	mur., pocz. XX w.
242	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 42	394	mur., pocz. XX w.
243	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 43	393	mur., pocz. XX w.
244	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 49	427/28	mur., XIX/XX w.
245	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 50	427/1	mur., XIX/XX w.

246	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 59	427/29	mur., XIX/XX w.
247	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 60	498/1	mur., ok. 1885/95
248	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 67	494/2	mur., l. 20 XX w.
249	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 69	494/8	mur., l. 20 XX w.
250	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 70	494/4	mur., l. 20 XX w.
251	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 71	494/6	mur., l. 20 XX w.
252	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 72	508/7	mur., l. 20 XX w.
253	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 73	508/7	mur., l. 20 XX w.
254	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 74	508/3	mur., ok. 1885/95
255	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 83	511/3	mur., pocz. XX w.
256	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 84	511/1	mur., 1910-20
257	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Kościuszki 4	715/12	mur., pocz. XX w.
258	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Kościuszki 5	715/13	mur., pocz. XX w.
259	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Kościuszki 6	715/14	mur., pocz. XX w.
260	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 8	718/1	mur., pocz. XX w.
261	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 11	722/4	mur., pocz. XX w.
262	Słubice	budynek mieszkalno-usługowy	ul. Kościuszki 12	722/6	mur., XIX/XX w.
263	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 15	697/18	mur., pocz. XX w.
264	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 19	697/28	mur., pocz. XX w.
265	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 19a	697/20	mur., pocz. XX w.
266	Słubice	budynek mieszkalny, obecnie usługowy	ul. Kościuszki 32	678	mur., l. 30 XX w.
267	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 1	335/18	mur., pocz. XX w.
268	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 2	335/17	mur., pocz. XX w.
269	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 3	335/7	mur., pocz. XX w.
270	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 4	335/2	mur., pocz. XX w.
271	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 5	335/5	mur., pocz. XX w.
272	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 6	335/3	mur., pocz. XX w.
273	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 4	709/3	mur., pocz. XX w.
274	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 5	709/1	mur., l. ćw. XX w.
275	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 6	710	mur., k. XIX w.
276	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 9	715/3	mur., l. 20 XX w.
277	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 10	715/18	mur., pocz. XX w.
278	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 11	715/8	mur., 1885-90
279	Słubice	Budynek usługowy	ul.1 Maja 12	717	mur., 1885-91
280	Słubice	budynek mieszkalny, usługowy	ul.1 Maja 15	720/1	mur., l. 20 XX w.
281	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 17	724/5	mur., XIX/XX w.
282	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 18	724/11	mur., pocz. XX w.
283	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 19	724/11	mur., pocz. XX w.
284	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 20	724/12	mur., XIX/XX w.
285	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 23	726/22	mur., pocz. XX w.
286	Słubice	willa	ul.1 Maja 24	727/3	mur., pocz. XX w.
287	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 25	726/63	mur., l. 20 XX w.
288	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 26	726/31	mur., l. 20 XX w.
289	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 27	726/15	mur., l. 20 XX w.
290	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 28	726/59	mur., l. 20 XX w.
291	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 29	726/60	mur., lata 20 XX w.
292	Słubice	kościół parafialny pw. NMP Królowej Polski	ul.1 Maja 31	731	mur., 1830
293	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mickiewicza 1	516/5	mur., k. XIX w.
294	Słubice	Budynek użytkowy	ul. Mickiewicza 3	514	mur., ok. 1900
295	Słubice	budynek usługowy	ul. Mickiewicza 7	668/11	mur., l. 20 XX w.
296	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mickiewicza 9	660/1	mur., pocz. XX w.
297	Słubice	restauracja „Casino”, obecnie Villa La Cas, dawniej „Casino” wojskowe	ul. Mickiewicza 11	662/2	mur., ok. 1890
298	Słubice	kamienica	ul. Mickiewicza 13	663/1	mur., pocz. XX w.
299	Słubice	stacja trafo	ul. Mickiewicza	658	mur., pocz. XX w.
300	Słubice	kamienica	ul. Mickiewicza 20	651/1	mur., po 1890
301	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mieszka I 15	346/8	mur., l. 30 XX w.

302	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mieszka I 16	346/17	mur., l. 30 XX w.
303	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mieszka I 17	346/1	mur., l. 30 XX w.
304	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mieszka I 18	344	mur., l. 30 XX w.
305	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mirosławskiego (1 Maja 6)	710	mur., k. XIX w.
306	Słubice	kamienica	ul. Młodzieży Polskiej 2	648/1	mur., pocz. XX w.
307	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 13	551/2	mur., l. 20-30 XX w.
308	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 14	551/2	mur., l. 20-30 XX w.
309	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 15	551/2	mur., l. 20-30 XX w.
310	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 18	335/25	mur., l. 20 XX w.
311	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 19	335/9	mur., l. 20-30 XX w.
312	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 20	335/12	mur., l. 20-30 XX w.
313	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 21	335/11	mur., l. 20-30 XX w.
314	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 22	335/20	mur., l. 20-30 XX w.
315	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 23	335/19	mur., l. 20-30 XX w.
316	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 32	1088/13	mur., pocz. XX w.
317	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 33	1088/12	mur., pocz. XX w.
318	Słubice	kamienica	ul. Narutowicza 34	1088/5	mur., pocz. XX w.
319	Słubice	kamienica	ul. Nadodrzańska 1	668/5	mur., ok. 1900-30
320	Słubice	kamienica	ul. Nadodrzańska 2	668/1	mur., ok. 1920-30
321	Słubice	kamienica	ul. Nadodrzańska 4	512/3 512/5	mur., ok. 1900
322	Słubice	kamienica	ul. Nadodrzańska 5	512/1	mur., ok. 1900-30
323	Słubice	kamienica	Al. Niepodległości 1	701/23	mur., pocz. XX w.
324	Słubice	kamienica	Al. Niepodległości 6	586/3	mur., XIX/XX w.
325	Słubice	kamienica	Al. Niepodległości 7	586/2	mur., XIX/XX w.
326	Słubice	dom mieszkalny jednorodzinny	Al. Niepodległości 8	588	mur., pocz. XX w.
327	Słubice	dom mieszkalny jednorodzinny	Al. Niepodległości 9	589	mur., pocz. XX w.
328	Słubice	budynek mieszkalny, chałupa	Al. Niepodległości 10	590	mur., pocz. XX w.
329	Słubice	budynek mieszkalny, chałupa	Al. Niepodległości 11	591	mur., pocz. XX w.
330	Słubice	budynek mieszkalny, chałupa	Al. Niepodległości 12	592	mur., pocz. XX w.
331	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 18	610/1	mur., XIX/XX w.
332	Słubice	kamienica	ul. Paderewskiego 26	542/25	mur., XIX/XX w.
333	Słubice	kamienica	ul. Paderewskiego 27	542/24	mur., XIX/XX w.
334	Słubice	kamienica	ul. Paderewskiego 28	542/10	mur., XIX/XX w.
335	Słubice	kamienica	ul. Paderewskiego 29	542/23	mur., XIX/XX w.
336	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 31	542/22	mur., pocz. XX w.
337	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 32	542/21	mur., pocz. XX w.
338	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 33	542/1	mur., pocz. XX w.
339	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 35	542/17	mur., l. 20-30 XX w.
340	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 36	542/18	mur., l. 20-30 XX w.
341	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 38	539/26	mur., l. 20-30 XX w.
342	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 39	539/24	mur., l. 20-30 XX w.
343	Słubice	dom mieszkalny jednorodzinny	ul. Paderewskiego 40	539/28	mur., XIX/XX w.
344	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Bohaterów 1	539/15	mur., pocz. XX w.
345	Słubice	budynek mieszkalny, chałupa	Plac Bohaterów 2	539/34	mur., pocz. XX w.
346	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Bohaterów 3	539/12	mur., pocz. XX w.
347	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Bohaterów 4	1088/3	mur., pocz. XX w.
348	Słubice	kamienica	Plac Bohaterów 5	1088/2	mur., pocz. XX w.
349	Słubice	kamienica	Plac Bohaterów 6	467/3	mur., pocz. XX w.
350	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Bohaterów 7	1088/1	mur., k. XIX w.
351	Słubice	kamienica	Plac Bohaterów 13	474/4	mur., k. XIX w.
352	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Bohaterów 14-14a	473	mur., k. XIX w.
353	Słubice	kamienica	Plac Przyjaźni 2	629/21	mur., k. XIX w.
354	Słubice	kamienica	Plac Przyjaźni 3	629/38	mur., k. XIX w.
355	Słubice	kamienica	Plac Przyjaźni 4	629/19	mur., XIX/XX w.
356	Słubice	kamienica	Plac Przyjaźni 6	629/26	mur., XIX/XX w.
357	Słubice	kamienica	Plac Przyjaźni 8-12	629/34 629/34 629/35	mur., pocz. XX w.

				629/36 629/23	
358	Słubice	kamienica	Plac Przyjaźni 17	528/12	mur., k. XIX w.
359	Słubice	budynek usługowy	Plac Przyjaźni 18	528/21	mur., pocz. XIX w.
360	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Przyjaźni 23	524/16	mur., l. ćw. XX w.
361	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Przyjaźni 27	521/1	mur., XIX/XX w.
362	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 1	739/1	mur., pocz. XX w.
363	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 5	621/10	mur., pocz. XX w.
364	Słubice	kamienica	Plac Wolności 6	621/37	mur., 1913
365	Słubice	kamienica	Plac Wolności 7	621/21	mur., XIX/XX w.
366	Słubice	kamienica	Plac Wolności 9-9a	539/5	mur., XIX/XX w.
367	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 11	539/16	mur., pocz. XX w.
368	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 12	539/6	mur., pocz. XX w.
369	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 13,14?	539/14	mur., pocz. XX w.
370	Słubice	Budynek użytkowy Katolickie Centrum Studenckie, dawniej miejska łaźnia	Plac Jana Pawła II 1	537	mur., pocz. XX w.
371	Słubice	budynek użytkowy, kamienica	ul. Podchorążych 1	622/1	mur., 1910-20
372	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 2	475/5	mur., ok. 1910
373	Słubice	budynek usługowy	ul. Piłsudskiego 3	1275	mur., ok. 1910
374	Słubice	budynek usługowy	ul. Piłsudskiego 4	1275	mur., ok. 1910
375	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 5	476/3	mur., 1910-14
376	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 6	476/9	mur., 1910-20
377	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 7	476/8	mur., pocz. XX w.
378	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 8	449/3	mur., pocz. XX w.
379	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 9	449/5	mur., l. 20-30 XX w.
380	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 10	449/67	mur., l. 20-30 XX w.
381	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 11	449/68	mur., l. 20-30 XX w.
382	Słubice	urząd – Starostwo Powiatowe	ul. Piłsudskiego 20	458/45	mur., l. 20-30 XX w.
383	Słubice	budynek użytkowy – Powiatowy Urząd Pracy	ul. Piłsudskiego 19	458/44 458/43	mur., l. 20-30 XX w.
384	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Reja 4	621/38	mur., XIX/XX w.
385	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Reja 6	621/35	mur., pocz. XX w.
386	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Reja 8	626/5	mur., pocz. XX w.
387	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Reja 9	626/3	mur., pocz. XX w.
388	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 1	607/7	mur., pocz. XX w.
389	Słubice	kamienica	ul. Sienkiewicza 3	607/11	mur., l. 20-30 XX w.
390	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 6	607/13	mur., pocz. XX w.
391	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 7	607/14	mur., pocz. XX w.
392	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 8	607/15	mur., pocz. XX w.
393	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 10	607/8	mur., pocz. XX w.
394	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 12	603/3	mur., pocz. XX w.
395	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 14	603/1	mur., pocz. XX w.
396	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 15	600/9	mur., pocz. XX w.
397	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 25	593/5	mur., pocz. XX w.
398	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 27	593/4	mur., pocz. XX w.
399	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 39	610/10	mur., pocz. XX w.
400	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 43	612/4	mur., pocz. XX w.
401	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 44	612/3	mur., pocz. XX w.
402	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 50	615/5	mur., XIX w.
403	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 51	615/4	mur., pocz. XX w.
404	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 52	615/7	mur., XIX/XX w.
405	Słubice	dawny budynek policji	ul. Słowackiego 7	628/1	mur., pocz. XX w.
406	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Słowackiego 9	629/25	mur., pocz. XX w.
407	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Słowackiego 10	629/24	mur., pocz. XX w.
408	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Słowiańska 11	619/15	mur., ok. 1901
409	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Słowiańska 12	619/7	mur., ok. 1901
410	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Słowiańska 14	619/23	mur., XIX/XX w.
411	Słubice	zespół obiektów sportowych SOSIR (dawny „Stadion	ul. Sportowa	59/8, 10/6, 11,	mur., 1914-27

		Wschodniomarchijski")		10/1, 10/5 (część)	
412	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Strzelecka 1	551/6	mur., l. 30 XX w.
413	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Strzelecka 2	551/7	mur., l. 30 XX w.
414	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Strzelecka 3	278/4	mur., l. 30 XX w.
415	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 1-2	278/4	mur., 1933-35
416	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 2	278/5	mur., 1933-35
417	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 3	278/5	mur., 1933-35
418	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 4	278/5	mur., 1933-35
419	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 5	278/6	mur., 1933-35
420	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 6	278/6	mur., 1933-35
421	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 7	278/7	mur., 1933-35
422	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 8	278/7	mur., 1933-35
423	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 9	278/1	mur., 1933-35
424	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 10	278/1	mur., 1933-35
425	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 11	278/9	mur., 1933-35
426	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 12	278/9	mur., 1933-35
427	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 13	278/8	mur., 1933-35
428	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 14	276/5	mur., 1933-35
429	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 15	276/5	mur., 1933-35
430	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 16	276/10	mur., 1933-35
431	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 17	276/10	mur., 1933-35
432	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 18	276/20	mur., 1933-35
433	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 19	276/20	mur., 1933-35
434	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 20	276/19	mur., 1933-35
435	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 21	276/19	mur., 1933-35
436	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 22-23	276/17	mur., 1933-35
437	Słubice	Budynek mieszkalny	ul. Wandy 1	701/16	mur., pocz. XX w.
438	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wandy 6	584/1	mur., pocz. XX w.
439	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wawrzyniaka 1	524/28	mur., ok. 1876-77
440	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wawrzyniaka 2	524/29	mur., ok. 1876-77
441	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wawrzyniaka 3	524/30	mur., ok. 1876-77
442	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wawrzyniaka 4	524/31	mur., ok. 1876-77
443	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wawrzyniaka 5	524/32	mur., ok. 1876-77
444	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wodna 1	697/7	mur., pocz. XX w.
445	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wodna 4	692/7	mur., l. 20-30 XX w.
446	Słubice	budynek szkolny	ul. Wojska Polskiego 1	528/16	
447	Słubice	budynek mieszkalno-usługowy	ul. Wojska Polskiego 4	478	mur., XIX w.
448	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wojska Polskiego 8	476/7	mur., XIX/XX w.
449	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wojska Polskiego 10	449/3	mur., XIX/XX w.
450	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wojska Polskiego 11	449/63	mur., pocz. XX w.
451	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wojska Polskiego 12	449/4	mur., XIX/XX w.
452	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wojska Polskiego 13	449/7	mur., XIX/XX w.
453	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wojska Polskiego 14	449/9	mur., XIX/XX w.
454	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wojska Polskiego 15	449/62	mur., XIX/XX w.
455	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 23	445/1	mur., pocz. XX w.
456	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 24	445/1	mur., pocz. XX w.
457	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 25	445/1	mur., pocz. XX w.
458	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 26	445/1	mur., pocz. XX w.
459	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 27	372/1	mur., pocz. XX w.
460	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 29	369	mur., pocz. XX w.
461	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 32	367/5	mur., XIX w.
462	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wojska Polskiego 33	366/3	mur., XIX/XX w.
463	Słubice	dom mieszkalny jednorodzinny	ul. Wojska Polskiego 36	363/1	mur., poł. XX w.
464	Słubice	dom mieszkalny jednorodzinny, chałupa	ul. Wojska Polskiego 122	254/3	mur., l. 20 XX w.
465	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 131	266/2	mur., pocz. XX w.
466	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 137	377/1	mur., pocz. XX w.
467	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wojska Polskiego 141	408/3	mur., pocz. XX w.

468	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 144	408/5	mur., pocz. XX w.
469	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 145	408/6	mur., pocz. XX w.
470	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 146	408/28	mur., pocz. XX w.
471	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 147	408/8	mur., pocz. XX w.
472	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 148	408/9	mur., pocz. XX w.
473	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 149	408/10	mur., pocz. XX w.
474	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 150	408/11	mur., pocz. XX w.
475	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 151	418/3	mur., pocz. XX w.
476	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 152	419/3	mur., pocz. XX w.
477	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 153	419/1	mur., pocz. XX w.
478	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 164	484/4	mur., k. XIX w.
479	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wrocławska 2	726/36	mur., 1910-20
480	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wrocławska 3	726/17	mur., 1910-20
481	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wrocławska 4	726/18	mur., l. 20 XX w.
482	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 2	683/54	mur., XIX w.
483	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 6	683/33	mur., XIX w.
484	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Żeromskiego 7	683/34	mur., XIX w.
485	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Żeromskiego 8	683/35	mur., XIX w.
486	Słubice	budynek mieszkalno-usługowy	ul. Żeromskiego 10	683/36	mur., XIX w.
487	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 11	683/37	mur., XIX w.
488	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Żeromskiego 15	683/38	mur., XIX w.
489	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Żeromskiego 18	683/28	mur., XIX w.
490	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 24	619/8	mur., XIX w.
491	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 25	619/17	mur., XIX w.
492	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 26	619/9	mur., XIX w.
493	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 27	619/48	mur., XIX w.
494	Słubice	cmentarz	ul. Sportowa	56/8, 57	poł. XIX w.
495	Słubice	cmentarz komunalny	ul. Sportowa	56/8, 57	pocz. XX w.
496	Słubice	cmentarz żydowski	ul. Transportowa	71/2, 71/4	pocz. XIX w.
497	Słubice	Budynek mieszkalno-usługowy (były budynek koszar wojskowych)	ul. Piłsudskiego 18	458/8	
498	Słubice	Budynek mieszkalno-usługowy (były budynek koszar wojskowych)	ul. Piłsudskiego 13	458/8	
499	Słubice	miasto przy średniowiecznym szlaku handlowym z Berlina do Poznania, lokacja w 1253 r., d. osada targowa z kościołem, do 1945 r. prawobrzeżne przedmieście Frankfurtu n/O, lokacja			1253 r.
500	Świecko	dom mieszkalny	26		mur., XIX/XX w.
501	Świecko	przepompownia	po zach. str. rz. Ilanki		mur., l 20-30 XX w.
502	Świecko	szpaler lipowy	na pn. od wsi, przy drodze do Słubic		l ćw. XX w.
503	Świecko	cmentarz (ewangelicki)	w pld.-zach. cz. wsi		poł. XIX w.
504	Świecko	wieś szlachecka (?), zaułkowa, ob. wielodroźnica			wz. 1354 r.

* obiekty oznaczone kolorem niebieskim wpisane są do rejestru zabytków

5.6. Zabytki archeologiczne

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy będący tym wytworem.

Przedmiotem ochrony są zatem nie tylko poszczególne wytwory człowieka, ale i ich kulturowy kontekst – razem tworzą integralną całość, w terminologii naukowej zwaną stanowiskiem archeologicznym. Wydzielony wytwór określa się natomiast mianem artefaktu. Stanowiskiem archeologicznym jest obszar występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości, zaś artefaktem jest wydzielony, indywidualny zabytek ruchomy, np. pozyskany w trakcie badań archeologicznych. Wzajemne powiązanie przestrzenne poszczególnych nieruchomych i ruchomych części stanowiska archeologicznego stanowi właściwą, oryginalną i niepowtarzalną substancję zabytku archeologicznego.

Obszar gminy Słubice został rozpoznany stosowaną obecnie metodą powszechnej inwentaryzacji zabytków archeologicznych Polski pod nazwą Archeologiczne Zdjęcie Polski. Stanowiska zewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski: 51-05, 51-06, 52-05, 52-06, 53-05, 5306, 54-05, 54-06, 55-06. Na terenie gminy Słubice znajduje się 178 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, ujętych w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych (Tabela nr 4). Dotychczasowe badania archeologiczne pozwoliły je zlokalizować i zewidencjonować. Stanowiska pochodzą z różnych okresów – z czasów przedhistorycznych, epoki kamienia, epoki brązu, okresu wpływów rzymskich, neolitu, wczesnego i późnego średniowiecza oraz nowożytności. Obrazują one rozwój osadnictwa, odgrywając istotną rolę w poznaniu przedhistorycznych i historycznych dziejów gminy od czasów najdawniejszych do współczesnych. Poza obszarem miasta największe skupiska rozpoznanych stanowisk archeologicznych występują w rejonie Kunowic, Drzecina oraz Kunic. Znaczne zagęszczenie widoczne jest w strefie krawędziowej wysoczyzny morenowej.

Tabela nr 4. Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Słubice

LP.	MIJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA		OBSZAR AZP	FUNKCJA	CHRONOLOGIA
1	Pławidło	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 1	AZP 51-05	punkt osadniczy	OWR
2	Pławidło	Nr stanowiska w miejscowości: 2	Nr stanowiska na obszarze: 2	AZP 51-05	punkt osadniczy	EK, ŚR
3	Pławidło	Nr stanowiska w miejscowości: 3	Nr stanowiska na obszarze: 3	AZP 51-05	obozowisko/osada	EK/ OWR
4	Pławidło	Nr stanowiska w miejscowości: 4	Nr stanowiska na obszarze: 4	AZP 51-05	osada/ślad osadniczy	OWR/ EK
5	Pławidło	Nr stanowiska w miejscowości: 5	Nr stanowiska na obszarze: 5	AZP 51-05	ślad osadniczy	PR
6	Pławidło	Nr stanowiska w miejscowości: 6	Nr stanowiska na obszarze: 6	AZP 51-05	osada produkcyjna	OWR, WŚ (faza A)
7	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 3	Nr stanowiska na obszarze: 20	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia	EK
8	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 4	Nr stanowiska na obszarze: 21	AZP 51-06	ślad osadniczy	PR, PŚ
9	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 5	Nr stanowiska na obszarze: 22	AZP 51-06	osada	późny La
10	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 6	Nr stanowiska na obszarze: 23	AZP 51-06	ślad osadniczy	PR
11	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 7	Nr stanowiska na obszarze: 24	AZP 51-06	osada	KŁ (EB-Ha)
12	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 8	Nr stanowiska na obszarze: 25	AZP 51-06	osada	KŁ (Ha)
13	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 9	Nr stanowiska na obszarze: 26	AZP 51-06	osada/ślad osadniczy	KŁ (Ha), WŚ/ PŚ, NOW
14	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 10	Nr stanowiska na obszarze: 33	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/osada	N?/PR
15	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 11	Nr stanowiska na obszarze: 34	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania	N

					krzemienia	
16	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 12	Nr stanowiska na obszarze: 35	AZP 51-06	cmentarzysko	KŁ (IV-V OEB)
17	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 13	Nr stanowiska na obszarze: 36	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/ ślad osadniczy	EK/ NOW
18	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 14	Nr stanowiska na obszarze: 37	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/ślad osadniczy	EK/ NOW
19	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 15	Nr stanowiska na obszarze: 38	AZP 51-06	osada/ ślad osadniczy	N?/ NOW
20	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 16	Nr stanowiska na obszarze: 39	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/ ślad osadniczy	N?/ NOW
21	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 17	Nr stanowiska na obszarze: 40	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/ślad osadniczy	EK/ PŚ, NOW
22	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 18	Nr stanowiska na obszarze: 45	AZP 51-06	osada?/ślad osadniczy	PR/ NOW
23	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 19	Nr stanowiska na obszarze: 46	AZP 51-06	obozowisko/osada/ ślad osadniczy	EK/ EB/ NOW
24	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 20	Nr stanowiska na obszarze: 47	AZP 51-06	osada/ślad osadniczy	WŚ/ NOW
25	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 21	Nr stanowiska na obszarze: 48	AZP 51-06	osada?	N-KPL?
26	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 22	Nr stanowiska na obszarze: 51	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/ślad osadniczy	EK?/ NOW
27	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 23	Nr stanowiska na obszarze: 52	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/ślad osadniczy	N?/ NOW
28	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 24	Nr stanowiska na obszarze: 53	AZP 51-06	osada/ślad osadniczy	WŚ/ EK, NOW
29	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 25	Nr stanowiska na obszarze: 54	AZP 51-06	osada	WŚ
30	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 4	Nr stanowiska na obszarze: 14	AZP 51-06	ślad osadniczy	PR, PŚ, NOW
31	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 5	Nr stanowiska na obszarze: 15	AZP 51-06	osada?/ślad osadniczy	N/ NOW
32	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 6	Nr stanowiska na obszarze: 16	AZP 51-06	ślad osadniczy	PR, NOW
33	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 7	Nr stanowiska na obszarze: 17	AZP 51-06	ślad osadniczy	PŚ, NOW
34	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 8	Nr stanowiska na obszarze: 18	AZP 51-06	osada/ślad osadniczy	PR/ NOW
35	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 9	Nr stanowiska na obszarze: 19	AZP 51-06	osada	PR
36	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 10	Nr stanowiska na obszarze: 31	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/ślad osadniczy	N?/NOW
37	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 11	Nr stanowiska na obszarze: 32	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/ślad osadniczy	N?/NOW

38	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 12	Nr stanowiska na obszarze: 49	AZP 51-06	stanowisko przetwarzania krzemienia/śląd osadniczy	EK/ PŚ, NOW
39	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 13	Nr stanowiska na obszarze: 50	AZP 51-06	osada	PR
40	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 14	Nr stanowiska na obszarze: 55	AZP 51-06	śląd osadniczy	PŚ, NOW
41	Lisów	-	Nr stanowiska na obszarze: 56	AZP 51-06	skarby	po 1011 r.
42	Lisów	-	Nr stanowiska na obszarze: 57	AZP 51-06	osada	N, KŁ (młodsza EB)
43	Lisów	-	Nr stanowiska na obszarze: 58	AZP 51-06	osada	KŁ (IV-V OEB)
44	Pławidło	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 12	AZP 51-06	śląd osadniczy	PR, NOW
45	Pławidło	Nr stanowiska w miejscowości: 2	Nr stanowiska na obszarze: 13	AZP 51-06	śląd osadniczy	EK, PŚ, NOW
46	Nowy Lubusz	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 1	AZP 52-05	śląd osadniczy	EK
47	Nowy Lubusz	Nr stanowiska w miejscowości: 2	Nr stanowiska na obszarze: 2	AZP 52-05	osada produkcyjna	OWR
48	Nowy Lubusz	Nr stanowiska w miejscowości: 3	Nr stanowiska na obszarze: 3	AZP 52-05	osada produkcyjna	OWR
49	Nowy Lubusz	Nr stanowiska w miejscowości: 4	Nr stanowiska na obszarze: 4	AZP 52-05	osada produkcyjna	OWR - WŚ (faza A)
50	Nowy Lubusz	Nr stanowiska w miejscowości: 5	Nr stanowiska na obszarze: 5	AZP 52-05	osada produkcyjna	OWR - WŚ (faza A)
51	Nowy Lubusz	Nr stanowiska w miejscowości: 6	Nr stanowiska na obszarze: 6	AZP 52-05	osada	OWR
52	Nowy lubusz, Dzierżążnia	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 7	AZP 52-05	osada	OWR - WŚ
53	Nowy lubusz, dzierżążnia	Nr stanowiska w miejscowości: 2	Nr stanowiska na obszarze: 8	AZP 52-05	śląd osadniczy	EK
54	Biskupice Nowe	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 40	AZP 52-06	śląd osadniczy	PR
55	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 26	AZP 52-06	śląd osadniczy	KP (OL-OWR), PS-NOW
56	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 2	Nr stanowiska na obszarze: 27	AZP 52-06	śląd osadniczy	KP? (OL-OWR), PS
57	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 3	Nr stanowiska na obszarze: 28	AZP 52-06	śląd osadniczy	PR, PS
58	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 4	Nr stanowiska na obszarze: 29	AZP 52-06	śląd osadniczy	PR
59	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 5	Nr stanowiska na obszarze: 30	AZP 52-06	śląd osadniczy, osada	KŁ-EB, KP (OL-OWR)
60	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 6	Nr stanowiska na obszarze: 34	AZP 52-06	śląd osadniczy	PR
61	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 7	Nr stanowiska na obszarze: 35	AZP 52-06	śląd osadniczy	OWR, PS
62	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 8	Nr stanowiska na obszarze: 36	AZP 52-06	śląd osadniczy	PR
63	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 9	Nr stanowiska na obszarze: 37	AZP 52-06	śląd osadniczy	OWR, PS
64	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 10	Nr stanowiska na obszarze: 38	AZP 52-06	śląd osadniczy	KŁ-H, KP (OL-OWR), PS
65	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 11	Nr stanowiska na obszarze: 39	AZP 52-06	śląd osadniczy	PS
66	Biskupice Stare	Nr stanowiska w miejscowości: 12	Nr stanowiska na obszarze: 44	AZP 52-06	śląd osadnictwa	EK
67	Drzecin	Nr stanowiska w	Nr stanowiska na	AZP 52-06	osada	WS

		miejsowości: 1	obszarze: 2			
68	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 02	Nr stanowiska na obszarze: 3	AZP 52-06	osada	WS
69	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 03	Nr stanowiska na obszarze: 4	AZP 52-06	ślad osadniczy	WS, SR-NOW
70	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 04	Nr stanowiska na obszarze: 5	AZP 52-06	ślad osadniczy	KJ (OL), SR
71	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 05	Nr stanowiska na obszarze: 6	AZP 52-06	ślad osadniczy	PR, SR
72	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 06	Nr stanowiska na obszarze: 7	AZP 52-06	2 ślad, 2 osada, ślad osadniczy	EK, KŁ-H, KP, WS, PS
73	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 07	Nr stanowiska na obszarze: 8	AZP 52-06	ślad osadniczy	KP (OL), NOW
74	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 08	Nr stanowiska na obszarze: 9	AZP 52-06	osada, ślad osadniczy	KP (OWR), PS
75	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 09	Nr stanowiska na obszarze: 10	AZP 52-06	ślad osadniczy	KŁ-EB
76	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 10	Nr stanowiska na obszarze: 11	AZP 52-06	2 ślad osadniczy, osada, ślad osadniczy	N, KŁ EB, KP (OWR), SR-NOW
77	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 11	Nr stanowiska na obszarze: 12	AZP 52-06	ślad osadniczy	KP (OL-OWR), SR
78	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 12	Nr stanowiska na obszarze: 13	AZP 52-06	ślad osadniczy	KPL-N, PS
79	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 13	Nr stanowiska na obszarze: 14	AZP 52-06	osada	OWR
80	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 14	Nr stanowiska na obszarze: 15	AZP 52-06	2 osada, 2 ślad osadniczy	KŁ-EB/H, KP (OL-OWR), WS, PS
81	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 15	Nr stanowiska na obszarze: 16	AZP 52-06	osada	KPL?-N, KŁ-EB/H, KJ (OL-OWR), WS
82	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 16	Nr stanowiska na obszarze: 17	AZP 52-06	ślad osadniczy	OWR, PS
83	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 17	Nr stanowiska na obszarze: 18	AZP 52-06	osada	KP/KJ(OL-OWR), WS, PS-NOW
84	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 18	Nr stanowiska na obszarze: 19	AZP 52-06	osada, ślad osadniczy	OWR, NOW
85	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 19	Nr stanowiska na obszarze: 20	AZP 52-06	ślad osadniczy, 2 osada	KŁ-H, OWR, PS-NOW
86	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 20	Nr stanowiska na obszarze: 21	AZP 52-06	osada	OWR, PS
87	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 21	Nr stanowiska na obszarze: 22	AZP 52-06	osada	OWR, PS
88	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 22	Nr stanowiska na obszarze: 42	AZP 52-06	cmentarzysko	KŁ-gr Górzycza
89	Drzecin	Nr stanowiska w miejscowości: 23	Nr stanowiska na obszarze: 43	AZP 52-06	cmentarzysko	KŁ-gr Górzycza
90	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 24	AZP 52-06	ślad osadniczy	PR, PS
91	Golice	Nr stanowiska w miejscowości: 02	Nr stanowiska na obszarze: 25	AZP 52-06	ślad osadniczy	KP (OWR),PS
92	Kunowice Omącznik	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 41	AZP 52-06	2 osada, 2 ślad osadniczy	KŁ-EB/H, KP (OL-OWR), WS, PS
93	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 23	AZP 52-06	ślad osadniczy	KŁ-EB, PR, PS
94	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 02	Nr stanowiska na obszarze: 31	AZP 52-06	ślad osadniczy, osada	OWR, PS-NOW
95	Lisów	Nr stanowiska w miejscowości: 03	Nr stanowiska na obszarze: 32	AZP 52-06	ślad osadniczy	PR, PS
96	Słubice -	Nr stanowiska w	Nr stanowiska na	AZP 52-06	ślad osadniczy	EK, SR, NOW

	Śliwice	miejsowości: 1	obszarze: 1			
97	Słubice	Nr stanowiska w miejscowości: 2	Nr stanowiska na obszarze: 1	AZP 53-05	cmentarz żydowski	SR, NOW
98	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 02	Nr stanowiska na obszarze: 1	AZP 53-06	ślad osadniczy	OWR-KP, PŚ-NOW
99	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 03	Nr stanowiska na obszarze: 2	AZP 53-06	osada/ ślad osadniczy	KP (La)/ KŁ
100	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 04	Nr stanowiska na obszarze: 3	AZP 53-06	ślad osadniczy	ST, NOW
101	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 05	Nr stanowiska na obszarze: 4	AZP 53-06	osada	KŁ (EB-Ha)
102	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 06	Nr stanowiska na obszarze: 5	AZP 53-06	ślad osadniczy	KP (La), ŚR-NOW
103	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 07	Nr stanowiska na obszarze: 6	AZP 53-06	osada/ślad osadniczy	KP (La, OWR)/ NOW
104	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 08	Nr stanowiska na obszarze: 7	AZP 53-06	osada	KŁ (EB-Ha)
105	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 09	Nr stanowiska na obszarze: 8	AZP 53-06	cmentarzysko	KŁ (Ha)
106	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 10	Nr stanowiska na obszarze: 9	AZP 53-06	ślad osadniczy	KP (La-OWR), PŚ
107	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 11	Nr stanowiska na obszarze: 10	AZP 53-06	ślad osadniczy	ST, PŚ-NOW
108	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 12	Nr stanowiska na obszarze: 11	AZP 53-06	osada	PŚ-NOW
109	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 13	Nr stanowiska na obszarze: 12	AZP 53-06	ślad osadniczy	ST
110	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 14	Nr stanowiska na obszarze: 13	AZP 53-06	obozowisko?/ ślad osadniczy	KP (La-OWR)/ PŚ-NOW
111	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 15	Nr stanowiska na obszarze: 14	AZP 53-06	ślad osadniczy	KŁ (EB-Ha), PŚ-NOW
112	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 16	Nr stanowiska na obszarze: 15	AZP 53-06	ślad osadniczy	ST, PŚ-NOW
113	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 17	Nr stanowiska na obszarze: 16	AZP 53-06	ślad osadniczy	ST
114	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 18	Nr stanowiska na obszarze: 17	AZP 53-06	ślad osadniczy	OWR-KP, PŚ
115	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 19	Nr stanowiska na obszarze: 18	AZP 53-06	obozowisko?/ ślad osadniczy	KP (La-OWR)/ PŚ-NOW
116	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 20	Nr stanowiska na obszarze: 19	AZP 53-06	ślad osadniczy	ST, PŚ-NOW
117	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 21	Nr stanowiska na obszarze: 20	AZP 53-06	ślad osadniczy	OWR?-KP?, PŚ-NOW
118	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 22	Nr stanowiska na obszarze: 21	AZP 53-06	osada/ ślad osadniczy	KP (La-OWR)/ PŚ
119	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 23	Nr stanowiska na obszarze: 22	AZP 53-06	ślad osadniczy	OWR-KP
120	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 24	Nr stanowiska na obszarze: 23	AZP 53-06	skarb brakteatów guziczkowatych	XV w.
121	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 25/1	Nr stanowiska na obszarze: 24	AZP 53-06	osada	EB-KŁ
122	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 26	Nr stanowiska na obszarze: 25	AZP 53-06	skarb brązowy	KŁ (IV OEB)
123	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 27	Nr stanowiska na obszarze: 26	AZP 53-06	ślad osadniczy	K Przedłużycka
124	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 28	Nr stanowiska na obszarze: 27	AZP 53-06	osada?	KŁ?
125	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 29	Nr stanowiska na obszarze: 28	AZP 53-06	ślad osadniczy	XVIII - XX w.
126	Kunowice	Nr stanowiska w miejscowości: 30	Nr stanowiska na obszarze: 29	AZP 53-06	obozowisko, osada, pole bitwy	Epoka kamienia, okres paleolitu, -

						Kultura łużycka, 2 poł. IV okresu epoki brązu, - 1759r.
127	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 1	AZP 54-05	osada?	EK, EB?
128	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 02	Nr stanowiska na obszarze: 2	AZP 54-05	osada/ślad osadniczy	Ha D - KŁ/ ST, PŚ-NOW
129	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 03	Nr stanowiska na obszarze: 3	AZP 54-05	osada	EB? - KŁ
130	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 04	Nr stanowiska na obszarze: 4	AZP 54-05	osada	OWR
131	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 05	Nr stanowiska na obszarze: 5	AZP 54-05	osada	Ha D - La
132	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 06	Nr stanowiska na obszarze: 6	AZP 54-05	osada	OWR, PŚ
133	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 07	Nr stanowiska na obszarze: 7	AZP 54-05	ślad osadniczy	Ha D, PŚ
134	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 08	Nr stanowiska na obszarze: 8	AZP 54-05	ślad osadniczy	OWR, PŚ
135	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 09	Nr stanowiska na obszarze: 9	AZP 54-05	cmientarzysko	OWR
136	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 10	Nr stanowiska na obszarze: 10	AZP 54-05	osada?/ślad osadniczy	V OEB/ PŚ
137	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 11	Nr stanowiska na obszarze: 11	AZP 54-05	ślad osadniczy	N?
138	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 12	Nr stanowiska na obszarze: 12	AZP 54-05	skarb monet	PŚ-NOW
139	Świecko	Nr stanowiska w miejscowości: 13	Nr stanowiska na obszarze: 13	AZP 54-05	osada	N, EB, OWR, WŚ
140	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 1	AZP 54-06	osada/ślad osadniczy	EK, La B, OWR/ WŚ (faza C), PŚ
141	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 02	Nr stanowiska na obszarze: 2	AZP 54-06	osada/ślad osadniczy	EK, EB?, La C/ WŚ (faza E), PŚ
142	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 03	Nr stanowiska na obszarze: 3	AZP 54-06	osada/ślad osadniczy	PŚ/ EK, WŚ (faza E)
143	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 04	Nr stanowiska na obszarze: 4	AZP 54-06	osada	IV OEB
144	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 05	Nr stanowiska na obszarze: 5	AZP 54-06	ślad osadniczy	EK, EB, PŚ
145	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 06	Nr stanowiska na obszarze: 6	AZP 54-06	ślad osadniczy	EB?
146	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 07	Nr stanowiska na obszarze: 7	AZP 54-06	osada/ślad osadniczy	EB/ EK, PŚ
147	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 08	Nr stanowiska na obszarze: 8	AZP 54-06	osada/ślad osadniczy	EB/ PŚ, NOW
148	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 09	Nr stanowiska na obszarze: 9	AZP 54-06	ślad osadniczy	ST, PŚ
149	Kunice, dawniej Rosiejewo	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 10	AZP 54-06	ślad osadniczy	EB? - KŁ, PŚ
150	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 10	Nr stanowiska na obszarze: 11	AZP 54-06	obozowisko/osada	EK/ OWR, PŚ
151	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 11	Nr stanowiska na obszarze: 12	AZP 54-06	osada/ślad osadniczy	Ha D - La A/ EK, PŚ, NOW
152	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 12	Nr stanowiska na obszarze: 13	AZP 54-06	ślad osadniczy	EK, La B
153	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 13	Nr stanowiska na obszarze: 14	AZP 54-06	ślad osadniczy	OWR, PŚ
154	Rybcice	Nr stanowiska w miejscowości: 14	Nr stanowiska na obszarze: 15	AZP 54-06	ślad osadniczy	PŚ

155	Rybovice	Nr stanowiska w miejscowości: 15	Nr stanowiska na obszarze: 16	AZP 54-06	śląd osadniczy	EK, PŚ
156	Rybovice	Nr stanowiska w miejscowości: 16	Nr stanowiska na obszarze: 17	AZP 54-06	cmentarzysko?	KŁ-H
157	Maczków	Nr stanowiska w miejscowości: 03	Nr stanowiska na obszarze: 3	AZP 54-07	osada	?
158	Maczków	Nr stanowiska w miejscowości: 04	Nr stanowiska na obszarze: 4	AZP 54-07	osada	?
159	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 1	Nr stanowiska na obszarze: 7	AZP 55-06	cmentarzysko?/śląd osadniczy	OWR/ PŚ
160	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 02	Nr stanowiska na obszarze: 8	AZP 55-06	osada/śląd osadniczy	La B/ WŚ (faza D-E)
161	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 03	Nr stanowiska na obszarze: 9	AZP 55-06	cmentarzysko	OWR
162	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 05	Nr stanowiska na obszarze: 10	AZP 55-06	śląd osadniczy	OWR, PŚ
163	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 06	Nr stanowiska na obszarze: 11	AZP 55-06	osada	PŚ
164	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 07	Nr stanowiska na obszarze: 12	AZP 55-06	osada?/osada	PŚ/ Ha D
165	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 08	Nr stanowiska na obszarze: 13	AZP 55-06	osada?	OWR
166	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 09	Nr stanowiska na obszarze: 14	AZP 55-06	cmentarzysko?	EB
167	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 10	Nr stanowiska na obszarze: 17	AZP 55-06	osada	EB
168	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 11	Nr stanowiska na obszarze: 15	AZP 55-06	osada	Ha D
169	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 12	Nr stanowiska na obszarze: 16	AZP 55-06	śląd osadniczy	Ha D?, PŚ-NOW
170	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 13	Nr stanowiska na obszarze: 18	AZP 55-06	śląd osadniczy	Ha C-Ha D?
171	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 14	Nr stanowiska na obszarze: 19	AZP 55-06	osada	PŚ
172	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 15	Nr stanowiska na obszarze: 20	AZP 55-06	osada	N-WEB?, PŚ
173	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 16	Nr stanowiska na obszarze: 21	AZP 55-06	osada	N, IV-V OEB, Ha D\La, PŚ
174	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 17	Nr stanowiska na obszarze: 22	AZP 55-06	cmentarzysko?	KŁ
175	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 18	Nr stanowiska na obszarze: 23	AZP 55-06	cmentarzysko?	EB
176	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 19	Nr stanowiska na obszarze: 24	AZP 55-06	cmentarzysko	Ha C - Ha D
177	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 20	Nr stanowiska na obszarze: 25	AZP 55-06	osada	N, ?
178	Kunice	Nr stanowiska w miejscowości: 21	Nr stanowiska na obszarze: 26	AZP 55-06	osada	ST

• ZASADY OCHRONY STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Poszczególne zasady ochrony stanowisk archeologicznych są doprecyzowane w procesie formułowania ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem indywidualnej specyfiki danego stanowiska archeologicznego oraz przy rozpoznaniu możliwych dla niego zagrożeń. Przepisy te należy ująć w postać nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w użytkowaniu terenów, zgodnie z wytycznymi rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2003 r. nr 164, poz. 1587). Ponadto zapisy planu muszą spełniać wymogi norm prawnych ustalone w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 283).

Nie wyklucza się odkrycia w przyszłości kolejnych stanowisk archeologicznych (zwłaszcza w wyniku nowych badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski), które należy uwzględnić na dalszym etapie procesu planowania przestrzennego, pomimo ich braku w studium.

Zgodnie z art. 32 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:
 - 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
 - 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
 - 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).
2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.
3. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany w terminie 5 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i ust. 2, dokonać oględzin odkrytego przedmiotu.
4. Jeżeli w terminie, określonym w ust. 3, wojewódzki konserwator zabytków nie dokona oględzin odkrytego przedmiotu, przerwane roboty mogą być kontynuowane.
5. Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:
 - 1) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
 - 2) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;
 - 3) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.
6. Roboty nie mogą być wstrzymane na okres dłuższy niż miesiąc od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.
7. Jeżeli w trakcie badań archeologicznych zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania robót. Okres wstrzymania robót nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.
8. Po zakończeniu badań archeologicznych, o których mowa w ust. 5 pkt 3, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję pozwalającą na kontynuację przerwanych robót.

Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 109 c. ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Ochrona właściwa zabytkom archeologicznym powinna być przypisana również do zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych historycznych miast i wsi, nawet jeśli nie zostały one osobno ujęte w ewidencji zabytków archeologicznych. Obszary te z natury rzeczy spełniają kryterium zabytku archeologicznego przewidzianego w art. 6 ust. 1 pkt 3 lit. a ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. pozostałości terenowej historycznego osadnictwa. W tym przypadku z reguły dopuszczone może być zagospodarowanie wynikające z potrzeb zabudowy; obszar ciągłego osadnictwa historycznego podlega bowiem nieustannemu rozwojowi aż do czasów współczesnych i bezzasadne jest hamowanie tego procesu. Natomiast ze względu na zagrożenie dla substancji nawarstwień kulturowych, jakie niesie ze sobą naruszanie struktury gruntu, wszelkie zamierzenia budowlane na obszarze historycznego miasta bądź wsi winny być objęte obowiązkiem przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych.

Art. 108. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1. Kto niszczy lub uszkadza zabytek, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 polegające na zniszczeniu zabytku sąd orzeka na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków nawiązkę w wysokości do wartości zniszczonego zabytku.
4. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 polegające na uszkodzeniu zabytku sąd orzeka obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeśli obowiązek taki nie byłby wykonalny – nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków w wysokości do wartości uszkodzenia zabytku.
5. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków nawiązkę w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

Prowadzenie poszukiwań zabytków bez pozwolenia jest przestępstwem ściganym z urzędu – art. 36 ust. 1 pkt. 12 ustawy o ochronie zabytków. Znalazcy przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest zabytkiem, jest obowiązany wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot; zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia; niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Dla wszystkich stanowisk archeologicznych przeznaczonych do trwałego zachowania sugerowanym docelowym przeznaczeniem terenu jest utworzenie obszaru zieleni urządzonej, zwłaszcza niskiej (głównie dla stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej), ewentualnie użytku zielonego (dla stanowisk archeologicznych płaskich). Rozrost systemu korzeniowego dużych drzew uszkadza bowiem nawarstwienia kulturowe oraz obiekty i ruchome zabytki archeologiczne. W przypadku stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenach leśnych, należy sformułować zasady prowadzenia gospodarki leśnej uwzględniające potrzebę ochrony zabytku.

W przypadku, gdy obszar stanowiska archeologicznego o własnej formie terenowej lub wpisanego do rejestru zabytków objęty został miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dopuszczającym zainwestowanie lub zagospodarowanie, należy dążyć do zmiany tego planu, aby wyeliminować lub zminimalizować zagrożenie dla zabytku. Szczególny priorytet należy przyznać stanowiskom archeologicznym o własnej formie terenowej, z obszarów których należy usuwać wszelkie funkcje stwarzające zagrożenie dla substancji zabytku.

W przypadku kolizji z wszystkimi stanowiskami archeologicznymi należy wprowadzić zapisy umożliwiające przeprowadzenie niezbędnych badań archeologicznych zagrożonych zniszczeniem, na które należy uzyskać pozwolenie od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy – analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

Czynniki rozwoju podzielić można – ze względu na ich pochodzenie – na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną, dzięki czemu wyróżnić można czynniki: pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz negatywne, czyli słabości i zagrożenia.

W Tabeli nr 5 zostały przedstawione silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dotyczące zasobu zabytkowego, warunków dla realizacji działań w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac budowlanych w odniesieniu do nieruchomości zabytkowych, jak również upowszechniania i promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla rozwoju gminy Słubice, które w zakresie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej posiada bardzo duży potencjał, co jest związane z wysokimi walorami krajobrazu kulturowego, bogatą historią, istnieniem wielu cennych obiektów reprezentujących różne kultury.

Tabela nr 5. Analiza SWOT

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY SŁUBICE	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• zabytki wysokiej rangi – zachowane obiekty sakralne o wysokiej wartości kulturowej; • zachowany w znacznym stopniu historyczny układ urbanistyczny miasta oraz układy ruralistyczne wsi; • opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględniające ochronę dziedzictwa kulturowego; • tereny objęte prawnymi formami ochrony przyrody; • położenie nad rzeką Odrą, w pobliżu transeuropejskich magistrali komunikacyjnych; • aktywna działalność organizacji i stowarzyszeń, w tym: Słubickiego Miejskiego Ośrodka Kultury, Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Słubicach; • bogata gama imprez o charakterze kulturowym, w tym festiwal Dni Muzyki nad Odrą, Miejskie Święto Hanzy, Międzynarodowe Spotkania Muzyczne Musica Autumna, festiwal UNITHEA, Europejski Festiwal Piosenki Autorskiej transVOCALE, Festiwal Nowej Sztuki lAbiRynT; • obowiązująca uchwała dotycząca udzielania dotacji z budżetu Gminy Słubice na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków; • przynależność do Euroregionu „Pro Europa Viadrina”; • stała współpraca i dążenie do wspólnego rozwoju z Frankfurt nad Odrą.	• stan zabezpieczenia niektórych obiektów zabytkowych, postępujący proces ich niszczenia; • niewystarczające środki z budżetu gminy przeznaczone na ochronę zabytków; • stosunkowo niewielka dbałość właścicieli o obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków; • zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych; • słaba kondycja i sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych, spadek dochodów ludności wiejskiej; • mieszana struktura własnościowa, utrudniająca porozumienie w sprawie remontów; • niedostateczne wykorzystanie rzeki Odry dla potrzeb rozwoju gminy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• wzrastająca liczba właściwie przeprowadzanych prac remontowo-budowlanych przez prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych; • położenie na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych; • duża liczba obcokrajowców korzystających z usług na terenie gminy; • kreatywność inwestorów turystycznych; • kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; • systematyczne opracowywanie aktualizacji dokumentów na poziomie gminy; • rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa; • rozwój współpracy między władzami gminy	• odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry z terenu gminy, migracja zarobkowa młodszych pokoleń i związane z tym zatracać więzi z regionem; • brak realnych systematycznych zachęt dla prywatnych inwestycji w zabytki; • pogarszający się stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych na terenie gminy; • bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych; • skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne; • działania inwestycyjne prowadzone m.in. przez prywatnych właścicieli obiektów, w których interes indywidualny inwestora jest przedkładany nad dobro

Słubice z władzami powiatu słubickiego; • Collegium Polonicum jako ośrodek edukacyjny i kulturalny; • upowszechnienie marki Słubice- Frankfurt(Oder) bez granic; • wprowadzenie i egzekwowanie polityki ochrony walorów środowiska naturalnego i kształtowania przestrzennego; • możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej; • wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym na prace konserwatorskie; • wypracowanie form współpracy jednostek działających na rzecz ochrony zabytków – organów rządowych, samorządowych i organizacji społecznych.	społeczne, tj. dobro zabytku; • samowola budowlana – wprowadzanie elementów obcych, nowej zabudowy, np. nieprzemysłowej, niezgodnej z historyczną kolorystyką oraz samowola reklamowa; • niedostosowanie sposobu użytkowania niektórych obiektów zabytkowych do ich charakteru; • brak tożsamości kulturowej mieszkańców.
---	--

7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności, jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa główne cele GPOnZ, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W GPOnZ wyznaczono dwa priorytety, kierunki działań oraz zadania. Zostały one sformułowane w perspektywie wieloletniej i wykraczają często poza czteroletni okres obowiązywania GPOnZ. Możliwy jest podział realizacji zadań na podokresy w powiązaniu z ustawowym obowiązkiem złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z częściowego wykonania GPOnZ. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji GPOnZ, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania GPOnZ oraz efektywność ich wykonania. Sposób weryfikacji zadań został ujęty w ostatniej kolumnie w Tabeli nr 6 i 7.

W związku z wyznaczonymi celami głównymi samorząd w kwestii dziedzictwa kulturowego powinien kierować się następującymi priorytetami:

PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju gospodarczo-społecznego gminy Słubice.

PRIORYTET II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Słubice.

Tabela nr 6. Kierunki działań i zadania w ramach Priorytetu nr I

PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju gospodarczo-społecznego gminy Słubice.		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne.	Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych cmentarzach.	jakie przeprowadzono prace, gdzie, czy były to prace tylko bieżące czy dla konkretnych nagrobków, wartość poniesionych środków
	Poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych poprzez udostępnienie obiektów dla zwiedzających w ścisłej współpracy z właścicielami obiektów (parafiami).	czy udostępniono nowe obiekty, jakie, ilość wejść/sprzedanych biletów, jakie działania podjęto w tym celu
	Współpraca z organizacjami turystycznymi w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów gminy oraz rozwinięcia informacji turystycznej w miejscach najliczniej uczęszczanych przez turystów.	jakie podjęto działania, z kim, czego dotyczyły, co zaplanowano, czy utworzono informację turystyczną, w jakiej formie
	Wspieranie działań instytucji i organizacji zajmujących się promowaniem kultury i dziedzictwa materialnego na terenie gminy.	jakie podjęto/zrealizowano/zaplanowano działania, wartość poniesionych/zaplanowanych środków, z kim współpracowano, jakich obiektów dotyczyły działania
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.	Poprawa zapisów oraz rozszerzenie ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w obszarze zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, szczególnie w obszarze stref ochrony konserwatorskiej w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.	czy w mpzp wprowadzono zmiany, jakie, w jakich mpzp, czy utworzono nowe zawierające zasady dla ochrony krajobrazu kulturowego
	Ochrona dziedzictwa archeologicznego w ścisłym połączeniu z ochroną środowiska kulturowego i przyrodniczego.	jakie podjęto/zrealizowano/zaplanowano działania, wartość poniesionych/zaplanowanych środków
Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków gminy Słubice.	Zadania dla gminnej ewidencji zabytków: 1. Zakładanie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy; 2. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną; 3. Skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji. Wszelkie działania przy obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków wymagają opiniowania, uzgodnienia lub pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	Ilość przeprowadzonych aktualizacji, czy dodano/usunięto obiekt z ewidencji, czy przyjęto zmianę Zarządzeniem dla gminnej ewidencji zabytków
	Uwzględnienie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych w treści dokumentów planistycznych, między innymi przy zmianie istniejących miejscowych planów	w jakich dokumentach znalazły się zapisy, czego dotyczyły

	zagospodarowania przestrzennego.	
	Bieżące zbieranie informacji od właścicieli obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków i objętych strefą konserwatorską, dotyczących przeprowadzonych remontów.	czy zebrano informację, w jakiej formie, z kim współpracowano, ich wyniki
	Okresowa aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.	czy Plan był uaktualniany
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	Utrzymanie obiektów zabytkowych we właściwym stanie technicznym i estetycznym oraz prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych, stanowiących własność gminy (Tabela nr 8).	jakie podjęto/zrealizowano/zaplanowano działania, wartość poniesionych/zaplanowanych środków, przy jakich obiektach
	Prowadzenie okresowych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków stanowiących własność gminy, w celu wytypowania najbardziej zagrożonych, wymagających niezbędnych remontów.	ilość przeprowadzonych kontroli, dla jakich obiektów, czy wytypowano najbardziej zagrożone, wymagające niezbędnych remontów, czy opracowano plan remontu, dla jakich obiektów, wartość poniesionych/zaplanowanych środków

Tabela nr 7. Zadania w ramach Priorytetu nr II

PRIORYTET II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Słubice.		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.	Współpraca przy opracowaniu nowych szlaków turystycznych, wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego.	czy opracowano nowe szlaki, ich trasa, czy zmodernizowano już istniejące, ilość osób przechodzących przez szlak
	Współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na ulicach i drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich dojazdowych w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów – głównie do najcenniejszych zabytków gminy. Ciągła dbałość o tablice już umieszczone oraz oznakowanie zabytków, aby swą estetyką i formą zachęcały do odwiedzenia tych miejsc.	czy podjęto współpracę, ilość oznakowanych obiektów
Edukacja i popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym gminy.	Wspieranie konferencji popularnonaukowych propagujących dziedzictwo kulturowe gminy.	ilość konferencji, ilość osób biorących udział, czego dotyczyła działania, z kim współpracowano
	Wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.	jakie wydano publikacje, foldery, przy jakich brano udział w współtworzeniu, czego dotyczyły, ich nakład, gdzie się ukazały, wysokość poniesionych środków

Wspieranie działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej konkursów szkolnych i odpowiednich zajęć popularyzujących historię gminy oraz jej zabytki oraz wspieranie ich realizacji.	jakie podjęto działania, gdzie, czego dotyczyły, ilość osób biorących udział, jak wspierano realizację, wysokość poniesionych środków
Wspieranie działań i ścisła współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze ochrony zabytków.	jakie działania podjęto, jakie zaplanowano, w jakim kierunku, z kim, wysokość poniesionych środków
Nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności, o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych, w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego.	jakie działania podjęto/zrealizowano/zaplanowano, forma przekazywania informacji, wysokość poniesionych/zaplanowanych środków
Aktywna współpraca z mediami w celu promocji zabytków oraz upowszechniania działań związanych z opieką na zabytkami.	jak wyglądała współpraca, z kim, w jakim zakresie, czego dotyczyła, czy będzie kontynuowana

8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych kierunków działań. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno-prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym GPOnZ będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- **instrumenty prawne**, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:

- wpis do rejestru zabytków,
- decyzje administracyjne z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawa o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw,
- ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawa Prawo budowlane,
- ustawa Prawo ochrony środowiska,
- ustawa o ochronie przyrody,
- ustawa o gospodarce nieruchomościami,
- ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.

- **instrumenty finansowe:**

- finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy,
- udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków,
- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje,
- współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym w ramach „Partnerstwa publiczno-prywatnego” (PPP).

- **instrumenty społeczne:**

- prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy Słubice,
- edukacja kulturowa,
- pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego,
- współdziałanie z organizacjami społecznymi,

– działanie Społecznych opiekunów zabytków.

• **instrumenty koordynacji:**

- realizacja projektów i programów gminy Słubice dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy (np. strategia rozwoju gminy, plany rozwoju lokalnego, programy rozwoju infrastruktury gminy, programy ochrony środowiska przyrodniczego, programy prac konserwatorskich, studia i analizy, koncepcje, plany rewitalizacji),
- współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego.

• **instrumenty kontrolne:**

- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków,
- oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Słubice,
- sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji GPOnZ oraz aktualizacja GPOnZ związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania,
- monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego,
- prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji GPOnZ.

9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów GPOnZ. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

• **źródła krajowe:**

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje gminne,
- dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji – fundusz kościelny,
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- fundusze od fundacji,
- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków.

• **źródła zagraniczne:**

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła z programu Polska Cyfrowa PO PC 2014-2020,
- źródła pozaunijne – Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

9.1. Dotacje

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków,
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

• **Dotacje Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** – Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków udziela dotacji na dofinansowanie prac przy zabytkach, działając na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z przepisami wykonawczymi do ww. ustawy, tj.: w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Wnioski o dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone, składa się do dnia 28 lutego roku,

w którym dotacja ma być udzielona. Wnioski o dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku, składa się do dnia 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona.

• **Dotacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego** – zasady udzielania dotacji określa uchwała nr XXV/354/16 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 14 listopada 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie udzielenia z budżetu Województwa Lubuskiego w 2016 r. dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze województwa lubuskiego.

• **Dotacje Starostwa Powiatowego w Słubicach** – reguluje uchwała nr XLIII/235/09 Rady Powiatu Słubickiego z dnia 22 grudnia 2009 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji z budżetu powiatu na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Celem dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli zabytków dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej. Udzielenie dotacji następuje w oparciu o kompletny i prawidłowo złożony wniosek do dnia 28 lutego roku, w którym dotacja ma być udzielona.

• **Dotacje z budżetu gminy Słubice** – udzielane są na podstawie przyjętej uchwały nr LIV/421/2014 Rady Miejskiej w Słubicach z dnia 12 czerwca 2014 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji z budżetu Gminy Słubice na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Z budżetu Gminy Słubice mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich robót budowlanych przy zabytku. Celem dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli zabytków dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej. Udzielenie dotacji następuje w oparciu o kompletny i prawidłowo złożony wniosek do dnia:

- 1) 30 września poprzedzającego rok budżetowy w celu ujęcia go w projekcie budżetu,
- 2) 31 sierpnia w ciągu trwania roku budżetowego wg kolejności złożenia do wyczerpania przeznaczonych na ten cel środków w planie wydatków budżetu.

O przyznaniu dotacji decyduje Rada Miejska w drodze uchwały, do wysokości środków określonych w budżecie.

• **Konkurs „Zabytek Zadbane”**

„Zabytek Zadbane” jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 r. podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Obiekty można zgłaszać w 6 kategoriach:

- 1) Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu,
- 2) Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe),
- 3) Adaptacja obiektów zabytkowych,
- 4) Architektura i budownictwo drewniane,
- 5) Architektura przemysłowa i budownictwo inżynierskie,
- 6) Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

• **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły – wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu

wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

• **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)**

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest głównym źródłem finansowania w Polsce inwestycji proekologicznych. Wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej NFOŚiGW tworzy system funduszy ekologicznych. W oparciu o Wspólną Strategię działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013 – 2016 z perspektywą do 2020 r., realizuje politykę ochrony środowiska w Polsce. Służą temu stabilne przychody, doświadczone kadry oraz wypracowane formy współpracy z beneficjentami.

W ramach NFOŚiGW realizowane są projekty termomodernizacji zabytkowych budynków. Remonty termomodernizacyjne przyczynią się do redukcji zużycia energii pierwotnej i końcowej oraz spowodują obniżenie kosztów zużycia energii elektrycznej i ciepłej. Dodatkowo prace remontowe będą miały również walor konserwatorski, gdyż zostaną przeprowadzone w obiektach zabytkowych, cennych dla kultury narodowej.

• **Program Kultura – Interwencje**

Organizatorem Programu Kultura – Interwencje jest Narodowe Centrum Kultury. Jest on realizowany zgodnie z założeniami Paktu dla Kultury. Celem strategicznym Programu jest tworzenie warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym.

Koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego. O wsparcie w ramach programu Kultura – Interwencje mogą ubiegać się zarówno samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem instytucji współprowadzonych przez Ministra oraz jednostki samorządu terytorialnego), jak i organizacje pozarządowe.

• **Finansowanie z fundacji**

Kolejną możliwością pozyskiwania funduszy zewnętrznych jest finansowanie pochodzące z fundacji. Można tu wymienić np. fundacje bankowe, Fundację LOTTO Milion Marzeń, Fundację Polska Miedź – KGHM, Fundację PGNiG, Fundację Orange.

• **Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków**

Dnia 1 stycznia 2018 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tworzące Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jako państwowy fundusz celowy. To jest pierwsze pozabudżetowe źródło ich finansowania. Fundusz początkowo zasilony zostanie z kar administracyjnych oraz nawiązek orzekanych przez sądy za przestępstwa popełniane przeciwko zabytkom. Nowelizacja zakłada wprowadzenie administracyjnych kar pieniężnych w miejsce grzywnien wyznaczanych wskutek postępowań w sprawach o wykroczenia. Grzywny, które były zasądzone przez sądy, były rażąco niskie. Niektórym opłacało się więc niszczyć zabytek, a grzywnę wpisać np. w koszty inwestycyjne. Kary administracyjne są nakładane przez wojewódzkich konserwatorów od 1 stycznia 2018 r.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków pozwoli na szybkie dofinansowanie zabytków uszkodzonych, np. wskutek katastrof, jak powódzie czy pożary. Dodatkowe pieniądze pozwolą na pilne ratowanie zabytków, czyli naprawę uszkodzonego dachu, rynien czy powybijanych okien. Środkami Funduszu będzie dysponował Generalny Konserwator Zabytków, działający w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

• **Program „Niepodległa” na lata 2017-2021**

Program dotacyjny „Niepodległa”, skierowany do organizacji pozarządowych i samorządowych instytucji kultury, ma wspierać organizatorów obchodów stulecia odzyskania niepodległości, którzy planują przygotowanie wydarzeń lokalnych i regionalnych. Budżet na dofinansowanie działań w ramach tego programu wynosi 6 milionów zł, a pojedynczy wniosek może uzyskać dotację od 8 do 150 tys. zł. Od organizatorów wymagane jest zapewnienie 15% udziału własnego. Rodzaje kwalifikujących się zadań: festiwale, koncerty, spektakle, wytyczenie i oznakowanie szlaków tematycznych i historycznych, tworzenie archiwów historii mówionej i archiwów społecznych, projekty animacyjno-edukacyjne, oparte na interakcji i współdziałaniu, np.: warsztaty, gry terenowe, questy, wystawy wraz z katalogami i publikacje.

- **Fundusz dopłat z Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie**

Celem rządowego programu bezzwrotnego finansowego wsparcia budownictwa jest zwiększenie zasobu lokali mieszkalnych oraz lokali i pomieszczeń z zakresu pomocy społecznej, służących zaspokajaniu potrzeb osób o niskich i przeciętnych dochodach.

9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- **Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ochrona Zabytków**

Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

W ramach Programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
- 2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);
- 3) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- 4) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

- **Program „Infrastruktura kultury”**

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

- **Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne**

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;
- 2) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

9.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

• Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020

Zostały opracowane trzy typy programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014-2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja ma na celu wzmocnienie współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży,
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej,
- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi, mogą dotyczyć między innymi kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

• Kreatywna Europa

Kreatywna Europa to nowy program Unii Europejskiej oferujący wsparcie finansowe dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych. Program ten jest realizowany w latach 2014-2020 i zawiera trzy komponenty: MEDIA, KULTURA i część międzysektorową z nowym instrumentem finansowym. Nowe priorytety, które pojawiają się w Kreatywnej Europie, wynikają z analizy obecnej sytuacji sektorów kultury w Europie i problemów, jakie napotykają europejscy artyści. Są to przede wszystkim: budowanie kompetencji sektorów kultury i kreatywnych do skutecznego działania na poziomie ponadnarodowym oraz strategiczne budowanie i rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł i zwiększanie dostępu do kultury.

Komponent Kultura jest częścią programu Kreatywna Europa skierowaną do instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sektorach kultury i kreatywnych. Jego celem jest promocja europejskiej kultury i sztuki, zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, rozwijanie europejskiej publiczności oraz dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji.

• Program Europa dla Obywateli 2014-2020

Powyższy program jest kolejnym programem wspólnotowym skierowanym na realizację „miękkich” działań projektowych między innymi w tematyce dziedzictwa kulturowego, którego celem jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz pomoc w lepszym zrozumieniu polityki UE i jej wpływu na życie codzienne obywateli państw członkowskich.

Celami ogólnymi Programu są:

- rozwijanie obywatelstwa europejskiego przez umożliwienie współpracy i uczestnictwa w budowaniu demokratycznej, różnorodnej kulturowo, otwartej na świat Europy,
- rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, umacnianie poczucia odpowiedzialności za UE wśród obywateli,
- pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy.

Cele ogólne realizowane są na poziomie ponadnarodowym za pomocą celów szczegółowych, do których należy:

- gromadzenie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości,
- wspieranie działań, debat i refleksji na temat obywatelstwa europejskiego i demokracji przy współpracy z europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego,
- przybliżanie Europy obywatelom przez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej historii,
- zachęcanie obywateli i organizacji obywatelskich we wszystkich krajach do wzajemnych kontaktów umacniających dialog międzykulturowy (jedność w różnorodności), budowanie więzi między „starymi” a nowymi członkami UE.

Program składa się z dwóch obszarów tematycznych: Pamięć i Obywatelstwo europejskie oraz Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie, które są uzupełnione przez działanie horyzontalne nazwane „waloryzacją”, sprowadzające się do analizy, rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów dofinansowanych z Programu „Europa dla Obywateli”. Minimalna kwota dofinansowania projektu to 60 000 euro, maksymalna 600 000 euro. Wsparcie finansowe Unii nie może przekroczyć 70% całkowitego budżetu. Wnioski mogą składać organizacje badające europejską politykę publiczną (ośrodki analityczne) lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które przez swoje stałe i regularnie prowadzone działania wnoszą konkretny wkład w realizację celów programu Europa dla Obywateli, a ponadto spełniają wszystkie następujące wymagania:

- posiadają osobowość prawną co najmniej od czterech lat,
- działają na poziomie europejskim,
- nie są nastawione na zysk,
- mają siedzibę w jednym z krajów członkowskich UE, krajach EFTA i innych, jeśli podpisały one w 2014 r. protokół ustaleń z Komisją Europejską.

• Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Program Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 to największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej. Główne obszary, na które zostaną przekazane środki, to: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne oraz ochrona zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet programu wynosi ponad 27,4 mld euro z Funduszy Europejskich (FE), czyli ok. 115 mld zł.

Priorytet nr 8. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury – alokacja z FE 467,3 mln euro: inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

• Polska Cyfrowa PO PC 2014-2020

Projekt programu operacyjnego Polska Cyfrowa przygotowały Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Program został przyjęty przez rząd dnia 8 stycznia 2014 r., dnia 5 grudnia 2014 r. przez Komisję Europejską. Celem tego programu jest wykorzystanie potencjału cyfrowego do poprawy jakości życia. Ministerstwo Administracji wychodzi z założenia, że pełne wykorzystanie potencjału nowoczesnych technologii wymaga nie tylko budowy infrastruktury i usług, ale także wspierania kompetencji cyfrowych Polaków.

W ramach programu planuje się realizację czterech osi priorytetowych:

Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu – alokacja UE – 1 020 222 652 EUR.

Cel szczegółowy 1. Wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach.

Oś priorytetowa II. E-administracja i otwarty rząd – alokacja UE 949 604 018 EUR.

Cel szczegółowy 2. Wysoka dostępność i jakość e-usług publicznych.

Cel szczegółowy 3. Cyfryzacja procesów back-office w administracji rządowej.

Cel szczegółowy 4. Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego.

Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa – alokacja UE 145 000 000 EUR.

Cel szczegółowy 5. Zwiększenie stopnia oraz poprawa umiejętności korzystania z Internetu, w tym e-usług publicznych.

Cel szczegółowy 6. Pobudzanie potencjału uzdolnionych programistów dla zwiększenia zastosowania rozwiązań cyfrowych w gospodarce i administracji.

Oś priorytetowa IV. Pomoc techniczna – alokacja UE 57 668 000 EUR.

Cel szczegółowy 7. Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania programu.

Cel szczegółowy 8 Informacja, promocja i doradztwo.

• Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2018 r. poz. 1398 z późn. zm.)

Głównym celem ustawy jest zapewnienie skuteczności i powszechnego charakteru działań rewitalizacyjnych, a także ich kompleksowości i wprowadzenia mechanizmów koordynacji. Ustawa określa programowanie, koordynację i tworzenie warunków do realizacji procesu rewitalizacji przez jej interesariuszy jako fakultatywne zadanie własne gminy. Głównymi adresatami ustawy są organy samorządu terytorialnego oraz mieszkańcy gmin, na terenie których znajdują się obszary zdegradowane i w których prowadzone będą działania rewitalizacyjne.

Obecnie ważnym źródłem finansowania działań rewitalizacji, pokrywającym się z pierwszym okresem obowiązywania ustawy, będą środki europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (głównie EFS,

EFRR oraz dodatkowo środki FS). Umowa Partnerstwa, czyli główny dokument ustanawiający ramy wdrażania środków unijnych w perspektywie budżetowej 2014-2020, wskazuje „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji” jako jeden z pięciu tzw. obszarów strategicznej interwencji. Zgodnie z dokonanymi szacunkami, na działania rewitalizacyjne w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych przeznaczona zostanie co najmniej równowartość 25 mld zł. Środki te będą głównie dotyczyły regionalnych programów operacyjnych (RPO). Do tej kwoty należy także doliczyć wkład własny beneficjentów.

• Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 (RPO-L2020)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020 to narzędzie realizacji polityki spójności na obszarze województwa lubuskiego w perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020. RPO – Lubuskie 2020 jest programem dwufunduszowym, łączącym w sobie interwencję Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Celem głównym programu jest długofalowy, inteligentny i zrównoważony rozwój oraz wzrost jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego poprzez wykorzystanie i wzmocnienie potencjałów regionu i skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych.

Ogółem na realizację RPO-L2020 zaangażowanych zostanie 1 066 976 116,00 euro (wkład krajowy (publicznego i prywatnego) został oszacowany na poziomie minimalnym – 15%).

Dokument realizuje kluczowe priorytety UE także w obszarze związanym z dziedzictwem kulturowym, tj.:

– Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, poprzez finalizację inwestycji ujętych w ramach Osi priorytetowej 3. Gospodarka niskoemisyjna, a także Osi priorytetowej 4. Środowisko i kultura.

W dniu 15 listopada 2016 r. Zarząd Województwa Lubuskiego przyjął zmiany do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

10. Realizacja i finansowanie z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane, spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- 1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest gmina Słubice;
- 2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze gminy Słubice.

Gmina Słubice jest właścicielem/współwłaścicielem (posiada tytuł prawny) 222 obiektów zabytkowych, w tym 3 obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Wykaz został przedstawiony w tabeli poniżej (Tabela nr 8).

Tabela nr 8. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których gmina Słubice jest właścicielem, współwłaścicielem lub obiekt oddany jest w użytkowanie wieczyste

LP.	MIJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR DZIAŁKI	FORMA WŁASNOŚCI	FORMA FORMY OCHRONY ZABYTEKÓW
1	Nowe Biskupice	szkoła ob. świetlica wiejska-kaplica	12, w centrum wsi	20	Własność	
2	Nowe Biskupice	Cmentarz (ewangelicki)	w pñ.- zach. cz. wsi	19	własność	
3	Stare Biskupice	cmentarz komunalny	na pñd. Krańcu wsi	35	Własność	
4	Drzecin	aleja lipowa	po pñ.-wsch. str. wsi, przy drodze do Lisowa	48/2	Własność	
5	Golice	cmentarz północny	Po wsch. str. ul. Słubickiej	193	Własność	

LP.	MIJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR DZIAŁKI	FORMA WŁASNOŚCI	FORMA FORMY OCHRONY ZABYTEKÓW
6	Golice	cmentarz południowy, komunalny	po wsch. str. ul. Słubickiej	204	Własność	
7	Kunice	cmentarz	w pñ. cz. wsi	112	Własność	
8	Kunowice	Cmentarz przykościelny (ewangelicki)	w centrum wsi	55	Własność	
9	Kunowice	Szkoła	ul. Słubicka 18	142/4	Własność	
10	Lisów	cmentarz komunalny	po wsch. str. wsi	144	Własność	
11	Pławidło	cmentarz		28/12	Własność	
12	Ryboćice	cmentarz komunalny		57	Własność	
13	Ryboćice	aleja kasztanowców	w zach. cz. wsi	120/2	Własność	
14	Ryboćice	aleja lipowa	we wsch. cz. wsi	120/2	Własność	
15	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 4e	458/22	Udział	
16	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Boh. Warszawy 4f	458/22	Udział	
17	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Chopina 1	420	Udział	
18	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Chopina 9	423/2	Udział	
19	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Chopina 10	423/1	Udział	
20	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Chopina 13	490/5	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
21	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Chopina 14	490/11	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
22	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Chopina 15	490/12	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
23	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 8	403/6	Udział	
24	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 9	403/6	Udział	
25	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 10	403/3	Udział	
26	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 11	403/3	Udział	
27	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 12	403/5	Udział	
28	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 13	403/1	Udział	
29	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Daszyńskiego 5	680/1	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
30	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Daszyńskiego 20	620/10	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
31	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Daszyńskiego 22	641/3	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
32	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 1	276/16	Udział	
33	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 2	276/16	Udział	
34	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 3	276/18	Udział	
35	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 4	276/18	Udział	
36	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 5	276/6	Udział	
37	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 6	276/6	Udział	
38	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 7	276/21	Udział	
39	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 8	276/21	Udział	
40	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 9	276/3	Udział	
41	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 10	276/3	Udział	
42	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 11	276/22	Udział	
43	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 12	276/22	Udział	
44	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 15	343/19	Udział	
45	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 16	343/8	Udział	
46	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 17	343/12	Udział	

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR DZIAŁKI	FORMA WŁASNOŚCI	FORMA FORMY OCHRONY ZABYTEKÓW
47	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 18	343/28	Udział	
48	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 19	343/3	Udział	
49	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 20	343/16	Udział	
50	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 22	343/15	Udział	
51	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 23	343/15	Udział	
52	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 24	343/14	Udział	
53	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Jagiełły 25	343/14	Udział	
54	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Jedności Robotniczej 2	668/9	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
55	Słubice	elewacja frontowa, dawniej kino Piast	ul. Jedności Robotniczej 10, 9	517/1, 517/3	Wieczyste	1. Rejestr zabytków 2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
56	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Kilińskiego 1-7	600/106 00/5 600/116 00/6 600/126 00/1 600/3	Udział	
57	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 62	276/8	Udział	
58	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 63	276/12	Udział	
59	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Konstytucji 3 Maja 65	276/14	Udział	
60	Słubice	budynek mieszkalny blok	ul. Kopernika 6	520/1	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
61	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 11	522/4	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
62	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 15	524/33	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
63	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 17	524/28	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
64	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 50	427/1	Udział	
65	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 59	427/29	Udział	
66	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 67	494/2	Udział	
67	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 69	494/8	Udział	
68	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 72	508/7	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
69	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 73	508/7	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
70	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kopernika 74	508/3	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
71	Słubice	budynek mieszkalny kamienica	ul. Kościuszki 5	715/13	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
72	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 11	722/4	Udział	
73	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 15	697/18	Udział	
74	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 19	697/28	Udział	
75	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 19a	697/20	Udział	
76	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 1	335/18	Udział	
77	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 2	335/17	Własność	
78	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 4	335/2	Udział	

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR DZIAŁKI	FORMA WŁASNOŚCI	FORMA FORMY OCHRONY ZABYTKÓW
79	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 5	335/5	Udział	
80	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Krótka 6	335/3	Udział	
81	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 4	709/3	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
82	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 5	709/1	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
83	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 9	715/3	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
84	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 10	715/18	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
85	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 17	724/5	Udział	
86	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 18	724/11	Udział	
87	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 19	724/11	Udział	
88	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 20	724/12	Udział	
89	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 23	726/22	Udział	
90	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 25	726/63	Udział	
91	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 28	726/59	Własność	
92	Słubice	budynek mieszkalny	ul.1 Maja 29	726/60	Udział	
93	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mickiewicza 1	516/5	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
94	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mickiewicza 9	660/1	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
95	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Mieszka I 18	344	Udział	
96	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 18	335/25	Udział	
97	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 19	335/9	Udział	
98	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 21	335/11	Udział	
99	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 23	335/19	Udział	
100	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 32	1088/13	Udział	
101	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Narutowicza 33	1088/12	Udział	
102	Słubice	kamienica	ul. Narutowicza 34	1088/5	Udział	
103	Słubice	kamienica	ul. Nadodrzańska 5	512/1	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
104	Słubice	kamienica	Al. Niepodległości 1	701/23	Udział	
105	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 18	610/1	Udział	
106	Słubice	kamienica	ul. Paderewskiego 27	542/24	Udział	
107	Słubice	kamienica	ul. Paderewskiego 28	542/10	Udział	
108	Słubice	kamienica	ul. Paderewskiego 29	542/23	Udział	
109	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 31	542/22	Udział	
110	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 32	542/21	Udział	
111	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 33	542/1	Udział	
112	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 35	542/17	Udział	
113	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 36	542/18	Udział	
114	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 38	539/26	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR DZIAŁKI	FORMA WŁASNOŚCI	FORMA FORMY OCHRONY ZABYTKÓW
115	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Paderewskiego 39	539/24	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
116	Słubice	dom mieszkalny jednorodzinny	ul. Paderewskiego 40	539/28	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
117	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Bohaterów 1	539/15	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
118	Słubice	budynek mieszkalny, chałupa	Plac Bohaterów 2	539/34	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
119	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Bohaterów 4	1088/3	Udział	
120	Słubice	kamienica	Plac Bohaterów 5	1088/2	Udział	
121	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Bohaterów 7	1088/1	Udział	
122	Słubice	kamienica	Plac Bohaterów 13	474/4	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
123	Słubice	kamienica	Plac Przyjaźni 3	629/38	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
124	Słubice	kamienica	Plac Przyjaźni 4	629/19	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
125	Słubice	kamienica	Plac Przyjaźni 8-12	629/34 629/34 629/35 629/36 629/23	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
126	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Przyjaźni 27	521/1	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
127	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 1	739/1	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
128	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 5	621/10	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
129	Słubice	kamienica	Plac Wolności 7	621/21	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
130	Słubice	kamienica	Plac Wolności 9-9a	539/5	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
131	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 11	539/16	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
132	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 12	539/6	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
133	Słubice	budynek mieszkalny	Plac Wolności 13,14?	539/14	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
134	Słubice	Budynek użytkowy Katolickie Centrum Studenckie, dawniej miejska łaźnia	Plac Jana Pawła II 1	537	Wieczyste	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
135	Słubice	budynek usługowy	ul. Piłsudskiego 3	1275	Własność	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
136	Słubice	budynek usługowy	ul. Piłsudskiego 4	1275	Własność	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice

LP.	MIJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR DZIAŁKI	FORMA WŁASNOŚCI	FORMA FORMY OCHRONY ZABYTEKÓW
137	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 5	476/3	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
138	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 6	476/9	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
139	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 7	476/8	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
140	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 8	449/3	Udział	
141	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 9	449/5	Udział	
142	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 10	449/67	Udział	
143	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 11	449/68	Udział	
144	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Reja 4	621/38	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
145	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Reja 6	621/35	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
146	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Reja 8	626/5	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
147	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Reja 9	626/3	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
148	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 1	607/7	Udział	
149	Słubice	kamienica	ul. Sienkiewicza 3	607/11	Udział	
150	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 6	607/13	Udział	
151	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 7	607/14	Udział	
152	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 8	607/15	Udział	
153	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 10	607/8	Udział	
154	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 12	603/3	Udział	
155	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 14	603/1	Udział	
156	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 15	600/9	Udział	
157	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 25	593/5	Udział	
158	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 27	593/4	Udział	
159	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 39	610/10	Własność	
160	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 43	612/4	Udział	
161	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 44	612/3	Udział	
162	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 50	615/5	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
163	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Słowackiego 10	629/24	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
164	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Słowiańska 11	619/15	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
165	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Słowiańska 12	619/7	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
166	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Słowiańska 14	619/23	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
167	Słubice	zespół obiektów sportowych SOSIR (dawny "Stadion Wschodniomarchijski")	ul. Sportowa	59/8, 10/6, 11, 10/1, 10/5 (część)	Wieczyste	Rejestr zabytków
168	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 2	278/5	Udział	
169	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 3	278/5	Udział	
170	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 4	278/5	Udział	
171	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 5	278/6	Udział	

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR DZIAŁKI	FORMA WŁASNOŚCI	FORMA FORMY OCHRONY ZABYTKÓW
172	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 6	278/6	Udział	
173	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 7	278/7	Udział	
174	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 8	278/7	Udział	
175	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 13	278/8	Udział	
176	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 14	276/5	Udział	
177	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 15	276/5	Udział	
178	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 16	276/10	Udział	
179	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 17	276/10	Udział	
180	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 18	276/20	Udział	
181	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 19	276/20	Udział	
182	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 20	276/19	Udział	
183	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Staszica 21	276/19	Udział	
184	Słubice	Budynek mieszkalny	ul. Wandy 1	701/16	Udział	
185	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wandy 6	584/1	Udział	
186	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wawrzyniaka 1	524/28	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
187	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wawrzyniaka 2	524/29	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
188	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wodna 1	697/7	Udział	
189	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wodna 4	692/7	Udział	
190	Słubice	budynek szkolny	ul. Wojska Polskiego 1	528/16	Własność	1. Rejestr Zabytków 2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
191	Słubice	budynek mieszkalno - usługowy	ul. Wojska Polskiego 4	478		Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
192	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wojska Polskiego 8	476/7	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
193	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wojska Polskiego 10	449/3	Udział	
194	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wojska Polskiego 11	449/63	Udział	
195	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wojska Polskiego 13	449/7	Udział	
196	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wojska Polskiego 14	449/9	Udział	
197	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wojska Polskiego 15	449/62	Udział	
198	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wojska Polskiego 33	366/3	Udział	
199	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 131	266/2	Udział	
200	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 137	377/1	Własność	
201	Słubice	budynek mieszkalny , kamienica	ul. Wojska Polskiego 141	408/3	Udział	
202	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 144	408/5	Udział	
203	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 145	408/6	Udział	
204	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 146	408/28	Udział	
205	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 148	408/9	Udział	

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ZABYTEK	ADRES	NR DZIAŁKI	FORMA WŁASNOŚCI	FORMA FORMY OCHRONY ZABYTKÓW
206	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 149	408/10	Udział	
207	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 150	408/11	Udział	
208	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 152	419/3	Udział	
209	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 153	419/1	Udział	
210	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Wrocławska 3	726/17	Udział	
211	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 2	683/54	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
212	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 6	683/33	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
213	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Żeromskiego 7	683/34	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
214	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Żeromskiego 8	683/35	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
215	Słubice	budynek mieszkalno-usługowy	ul. Żeromskiego 10	683/36	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
216	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Żeromskiego 15	683/38	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
217	Słubice	budynek mieszkalny, kamienica	ul. Żeromskiego 18	683/28	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
218	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 25	619/17	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
219	Słubice	budynek mieszkalny	ul. Żeromskiego 27	619/48	Udział	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Słubice
220	Słubice	cmentarz	ul. Sportowa	56/8, 57	Własność	
221	Słubice	cmentarz komunalny	ul. Sportowa	56/8, 57	Własność	
222	Świecko	cmentarz (ewangelicki)	w pld.-zach. cz. wsi		Własność	

***Własność – własność gminy Słubice**

****Udział: Współwłasność - udział w nieruchomości**

*****Wieczyste: oddana w użytkowanie wieczyste**

Niezwykle istotne jest, aby finansowe wsparcie gminy w latach 2020 – 2023 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac). Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną gminy.

11. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach.
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami;
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach.
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.
13. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.
15. Materiały udostępnione przez Urząd Miejski w Słubicach.
16. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Słubice na lata 2010–2013, s. 21, <http://bip.slubice.pl/?a=3353>, dostęp 10.09.2019 r.
17. Eckert M., Umiński T., Ziemia słubicko-rzepińska, Lubuskie Towarzystwo Kultury, Zielona Góra 1965.
18. Rutowska M. (red.): Słubice 1945-1995, Słubice 1996.
19. Hausdorf W., Noack S.: Słubice – Ulice, drogi i place a ich rozwój historyczny we: Frankfurter Jahrbuch 2005.
20. Krajniak J., Pojezierze Lubuskie. Międzyrzecz – Świebodzin – Sulęcín – Słubice, Poznań 1982.
21. Preiss S., Hengelhaupt U., Groblica S., Wille A., Oramus D., Słubice. Historia – topografia – rozwój, Słubice 2003.
22. Reiß E., Abraham-Diefenbach M. (red.): Makom tow – dobre miejsce. O cmentarzu żydowskim w Słubicach i Frankfurcie nad Odrą, Vergangenheits Verlag, Berlin 2012.
23. Witkowska T.: Pławidło, w: Bielinis-Kopeć B. (red.): Zamki, dwory i pałace województwa Lubuskiego, Zielona Góra, WUOZ, 2008.
24. Lewczuk J., Skaziński B., Grabowska B., Zabytki północnej części województwa lubuskiego. Gorzów Wlkp., WUOZ, 2004.
25. Stadion SOSiR. Jak żaden inny w Polsce zasługuje na wpis do rejestru zabytków, Internet <http://www.slubice24.pl/poznaj-slubice/slubice-wczoraj-i-dzis/4424-stadion-sosir-jak-zaden-inny-w-polsce-zasluguje-na-wpis-do-rejestru-zabytkow>.
26. Fisharmonia na starej szafie czyli historia parafii NMP Królowej Polski w Słubicach, Internet: <https://www.slubicecm.pl/strona-glowna-top/item/436-fisharmonia-na-starej-szafie-czyli-historia-parafii-nmp-krolowej-polski-w-slubicach.html>.
27. www.stat.gov.pl/gus.
28. www.isap.sejm.gov.pl.

12. Spis tabel i rysunków

1. Tabela nr 1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Słubice.
2. Tabela nr 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie gminy Słubice.
3. Tabela nr 3. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Słubice.
4. Tabela nr 4. Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Słubice.
5. Tabela nr 5. Analiza SWOT.
6. Tabela nr 6. Kierunki działań i zadania w ramach Priorytetu nr I.
7. Tabela nr 7. Kierunki działań i zadania w ramach Priorytetu nr II.
8. Tabela nr 8. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których gmina Słubice jest właścicielem, współwłaścicielem lub obiekt oddany jest w użytkowanie wieczyste.
9. Rys. nr 1. Obszar rewitalizacji – obszar funkcjonalny nr 12 (źródło: Gminny Program Rewitalizacji Gminy Słubice na lata 2017-2023).

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019r., poz. 506 ze zm.) Gmina Słubice realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w zakresie zadań własnych.

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami, będącego istotnym instrumentem ochrony zabytków, nakłada na gminę w art. 87 ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 ze zm.).

Gminny program opieki nad zabytkami, sporządzany na okres 4 lat, zawiera opis stanu rozpoznania zasobów dziedzictwa kulturowego, kierunki i propozycje działań opieki nad zabytkami. Program stanowi również punkt wyjścia do stworzenia możliwości współpracy między Gminą Słubice oraz właścicielami zabytków, w celu jak największej dbałości o dziedzictwo kulturowe. Z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami Burmistrz Słubic sporządzi co 2 lata sprawozdanie, które przedstawi Radzie Miejskiej w Słubicach.

Program opieki nad zabytkami przyjmuje uchwałą Rada Miejska, po uzyskaniu pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust.3 ustawy) i podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym (art. 87 ust. 4 ustawy).

Przygotowany projekt "Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Słubice na lata 2020 - 2023" został pozytywnie zaopiniowany przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pismem z dnia 13 grudnia 2019 roku (znak RZD-G.5120.4.2019), co stanowi wypełnienie przywołanych przepisów ustawy.

Wobec powyższego podjęcie przedmiotowej uchwały uważa się za zasadne.